

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2012. NYÁR

2012. NYÁR

A népzene a legjobb alap

SZVORÁK KATALIN

MOZARTEUM

Salzburgi csoda magyar szemmel

ZÁBORSZKY KÁLMÁN

Zugló – Zeneváros

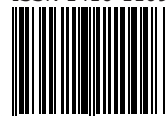
JAZZHISTÓRIA

A modern magyar jazz születése

XVII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ISSN 1416-1109

ÁRA:
900 Ft

9 771416 110003

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

OPERABÉRLETEK
2012 | 2013

BÉRLETÚJÍTÁS
2012 | 05. 14-17.

BÉRLETVÁLTÁS
2012 | 05. 21-06. 30.

Ahol kinyílik a világ

Cser Krisztián
operaénekes

www.opera.hu

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

Szerkesztőségünk az alábbi fesztiválokat és hanglemezeket ajánlja olvasóink figyelmébe a nyári hónapokra

Zempléni Fesztivál – huszonegyedszer (24–25. oldal)

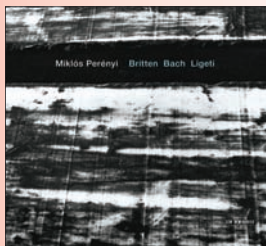
Kaposfest – az összművészet felé (26. oldal)

Iseumi Szabadtéri Játékok (39. oldal)

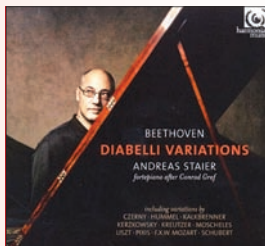
Bartók+Puccini Miskolcon (56. oldal)

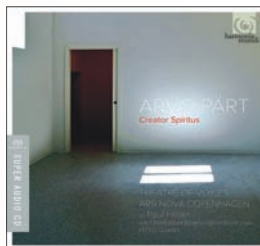
42 „Schiff András Schumann-lemeze reveláció erejű és hitelességű kiadvány.”

42 „Perényi Miklós előadói magányossága jótékonyan hat a vonója alatt életre kelt hangszerre.”

44 „Andreas Staier személyében kiválóan egyesül a gyakorló és a tudós muzsikuss.”

47 „Nincs stílustörés, nincs hanyatlás, nincs fejlődés. Egyetlen szellemi igény gyakorlása van.”

60 „A legnanói csata sokat vetít előre a későbbi nagy Verdi-művekből.”

69 „Nagyon izgalmas lemez, mely a fekete zenei stílusok között szemtelen szellemességgel lavíroz.”

77 „Egy órányi gondosan válogatott, igényesen megszólaltatott és szépen összerendezett zene.”

Szerkesztői ajánlat

DOSSZIÉ

A legendás Mozarteum

Salzburgi csoda magyar szemmel

6

KLASSZIKUS

Zugló – Zeneváros

Záborszky Kálmán az „István-konzi” jelenéről és jövőjéről

12

Tisztelgés Végh Sándor előtt

Emléknap, szoboravatás, vonósnégyes verseny

18

ICMA 2012:

emlékezetes díjkiosztó Nantes-ban

20

Fertőd: új helyszínen a Régi Zenei Napok

22

Zempléni Fesztivál 2012

24

Kaposfest: a szabadság fesztiválja

26

Zenekari körkép

28

KRITIKA

40

OPERA

„Ajándékként kaptam a zürichi éveket”

Hamar Zsolt karmester állomásai

50

Giordanótól Philip Glassig

Az Armel Operafesztivál sikere Avignonban

54

Tosca a hegyen – Miskolci Operafesztivál

56

Wagner- és Verdi-évforduló előtt az Operaház

57

KRITIKA

58

JAZZ

A modern magyar jazz születése (1962–1964)

Retkes Áttila tanulmánya

62

Koncertajánló

67

KRITIKA

68

VILÁGZENE

„A népzene a legjobb alap”

Találkozás Szvorák Katalinnal

74

KRITIKA

77

GRAMOFON-HANG

Analóg vagy digitális?– Ujházy László sorozata

Kilencedik rész: a CD továbbfejlesztése

79

TERJESZTÉSI PONTOK

82

A LEGENDÁS MOZARTEUM MAGYAR SZEMMEL

Salzburg jól sáfárkodik a zeneszerző-géniusz örökségével (6. oldal)

ZUGLÓ – ZENEVÁROS

Záborszky Kálmán az „István-konzi” nagy terveiről (12. oldal)

TAKÁCS-NAGY GÁBOR

A Budapesti Fesztiválzenekar első
állandó vendégkarmestereként
folytatja (30. oldal)

HAMAR ZSOLT ÁLLOMÁSAI

Zürichből Wiesbadenbe vezet a kiváló karmester útja (50. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

**Iványi Margó, Bösze Ádám,
Retkes Attila és Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila**

Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara**

Főmunkatársak: **Albert Mária,**

Ujházy László, Várkonyi Tamás,

Zipernovszky Kornél

Lapterv: **Práczky István**

Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

E számunk szerzői:

Albert Mária, Balázs Miklós,

Bátori Éva, Bencsik Gyula,

Bércesi Barbara, Déri Gábor,

Fittler Katalin, Kiss Eszter Veronika,

Kovács Ilona, Kozma Gábor,

Laczkó Krisztián, Lindner András,

Márton Attila, Mesterházi Máté,

Pallai Péter, Pozsár Máté, Pödör

Bálint, Pödör Eszter, Réfi Zsuzsanna,

Retkes Attila, Szabó Barna,

Turi Gábor, Ujházy László,

Várkonyi Tamás, Veres Bálint,

Zay Balázs, Zipernovszky Kornél.

Címlapfotó:

www.szvorakkatalin.eu

(hivatalos sajtófotó)

A szerkesztőség postacíme:

H-1282 Budapest, Pf. 68

Telefon: 06-1-430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Retkes Attila**

Kulturális Értékteremtő Kft.

H-1037 Budapest, Fergeteg utca 11.

Felelős kiadó: **Retkes Attila**

Előfizetés, hirdetés: **Kovács Veronika,**

06-20-998-1499

A kiadvány az Allym Kft. gondozásában készült.

Nyomás és kötés:

AduPrint Kiadó és Nyomda Kft.

1033 Budapest, Csikós u. 8.

Tel.: +36 1 439-3107; Fax: +36 1 439 3103

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára 2012-ben: 3000 forint

A Gramofon
megjelenését
támogatja:

A Gramofon
az ICMA nemzetközi
zsűrijének tagja

Mozarteum

A LEGENDÁS

Forrás:???

Salzburgban szinte minden Wolfgang Amadeus Mozartot idézi. Mindenekelőtt mégis a Mozarteum, a messze földön ismert „zenei kombinát”, de ezt a nevet hordozza egy alapítvány és egy salzburgi zenekar is. A szó először 1841-ben bukkant fel, a „Dom-Musik-Verein und Mozarteum” alapítása-kor, ötven évvel a zeneszerző halála után, amikor lényegében első ízben emlékeztek meg nagy ün-nepélyességgel a város leghíresebb szülöttéről.

Forrás: Mozarteum

A Mozarteum az operakultúra fejlesztését, utánpótlásának nevelését is fontos feladatának tartja

A Mozarteum-egyesület életre hívásának több célja volt: köztük egy zeneiskola alapítása, a Dómban és más templomokban megszólaló egyházi zene egy kézben való összefogása, de éppúgy hangversenyek megrendezése is. Szerződtettek is azonnal negyven muzsikust, akiket Alois Taux karmester irányított. Ennek a dirigensnek köszönhető, hogy lendületet kapott a mozarti hagyományok ápolása, s ő szervezte meg 1842-ben az első (háromnapos) nagy zenei ünnepet is – Ludwig von Schwanthaler szobrász a Mozart-téren felállított Mozart-emlékművének leleplezése alkalmából. A nagy zeneszerző mindkét fia jelen volt az eseményen: Franz Xaver, a fiatalabb gyermek még el is vezényelte édesapja motívumaira komponált kantátáját. Carl Thomas, az idősebb Mozart-fiú pedig 1844-ben arról rendelkezett, hogy ajánljon az ő hagyatékában maradt kéziratokat, saját kezűleg írott zenei töredékeket, továbbá családi levelezéseket, számos portré-festményt, valamint azt a Claviert, amelyen Mozart élete alkonyán legendás műveit komponálta, végül pedig a zeneszerző teljes könyvtárát a Mozarteumnak adományozza. A család tulajdonában lévő kézírásos kották és egyéb írásképek a Mozarteumhoz tartozó Bibliotheca Mozartiana könyvtár alapállományát.

Az alapítvány születése

1870-ben aztán az ominózus egyesület átalakult a mindmáig hivatalos Nemzetközi Mozart Alapítvánnyá, amely 1875-től Mozart műveinek első kritikai összkiadásában működött közre, és 1880-ban a Getreidegasse-i szülőházban az első kis múzeumot berendezte. A Dommusikverein abban az évben kilépett az említett alapítványból, a zeneis-

kolát (konzervatóriumot) pedig áthelyezték a régi salzburgi egyetemre, majd 1909-ben kiírtak egy építész-pályázatot saját, önálló épület felállítására, és ezt Richard Berndl nyerte meg. Az ő tervei alapján épült meg tehát 1910 és 1914 között a müncheni Jugendstil jegyeit viselő Mozarteum, a máig csak „Mozart-Haus”-ként ismert ház a salzburgi Schwarzstrassén. Mozart szülőházának története pedig 1917-ben vett újabb fordulatot, amikor az épület Lilli Lehmann énekesnő tulajdonába került. 1925-ben egy nagyobb és újjáalakított múzeum nyithatta meg ott a kapuit, és ez lényegében azóta is folyamatosan bővül és egész évben nyitva áll a világ minden tájáról érkező Mozart-hívek előtt.

A konzervatórium közben 1922-ben a város, illetve a tartomány birtokába került, és 1998 óta működik egyetemi rangban. A régi épület az Alapítványé lett, az oktatás céljára 40 millió euróból pedig felépítettek a Mirabellplatzon egy vadonatújat, amelyet 2006 szeptemberében, a komponista születésének 250. évfordulóján, a nagy Mozart-évben adtak át rendeltetésének. Közben azért a régi Mozarteum földszintjét is meghagyták a tanításnak. „Üzemel” a régi épületben a két patinás koncertterem is: a 800 férőhelyes Nagyterem, valamint a Bécsi terem, ahol 200 hallgató számára kamarakonzerteket rendeznek. Az új épületkomplexumban is nyitottak azonban egy modern kamara-zenetermet 320 fő részére – Solitär néven –, amelynek üvegfrontja gyönyörű kilátást biztosít a Mirabellgarten és a Mönchsberg felé. Összesen 110 tanterem, illetve közös helyiség található a házban, továbbá az említettek túl még egy nagy, illetve kis stúdió is. Előbbiben 420 hallgatónak operaelőadásokat és zenekari esteket rendeznek, ezt

Tanári impressziók –

Válaszol: Rohmann Imre

Forrás: Gramofon archív

Gramofon: Huszonkét éve tanít zongorát és kamarazenét a Mozarteumban Rohmann Imre zongoraművész-dirigens. Vajon e hosszú idő alatt hogyan változott a tanmenet a salzburgi egyetemen?

Rohmann Imre: Döntően nem változott, csupán néhány adalékkal gazdagodott. Az úgynevezett master-vizsgához például – túl a hangszeres vizsgán – ma már egy olyan munkát is el kell készíteniük a hallgatóknak, amelynek tartalmaznia kell egy CD-prezentációt vagy egy internetes megjelenést is, a jó értelemben vett önmenedzselés jegyében. A lényeg tehát maradt: zenetanárokat, illetve koncertező művészeket képzünk.

G.: Felesége, az ugyancsak zongoraművész Kurucz Tünde is tagja a salzburgi elit tanári karnak. Milyenek a tapasztalataik az általános színvonalról?

R. I.: Úgy látjuk, hogy az ázsiai növendékek számának jelentős emelkedése következtében technikailag feltétlenül javult. A zenei tagozatra pillanatnyilag erről a kontinensről jönnek a legtöbben; köztük is első helyen Dél-Koreából, őket a Kínából és Japánból érkezők száma követi, s csak utánuk sorolandók az Európai Unió országai. Ugyanakkor, ami a zenei egyéniségeket illeti, sajnálatos elszürkülést tapasztalunk, illetve az egyéniségek „kommercializálódását” vettük észre. Ez természetesen összefügg a repertoár rossz irányú bővítésével is. A diplomakoncerteken ugyanis még mindig mintegy kilencven százalékban szerepelnek klasszikus kompozíciók a programban, és csak tíz százalékot tesznek ki 20. századi és kortárs művek.

G.: És hogyan látja a Mozarteum rangját összehasonlítva más jelentős zenei egyetemekkel? Vajon mi vonzza ide a növendékeket a világ minden tájáról?

R. I.: Világszerte kedvelt és megbecsült intézményről van szó. Néhány éve ráadásul új épülettel is bővült ez a komplexum, amelyben van négy koncertterem, egy

pompás könyvtár és média-termék, miközben a régi Mozarteum klasszicista épülete továbbra is funkcionál a maga két patinás hangversenytermével és számtalan tantermével. Különösen nagyvonalúnak kell mondanom az egyetem hangszerállományát, hiszen – maradjunk az én szakomnál – minden zongoratanár tantermében egy Steinway és egy Bösendorfer áll rendelkezésre. Ez már önmagában is vonzóvá teszi a salzburgi iskolát, de szerintem korántsem elhanyagolható szempont Mozart géniusának vonzereje is, amikor egy diák úgy dönt, hogy ebben a milióban képzni tovább magát.

G.: Jó, hogy ezt említette. Vajon Mozart életműve áll az oktatás középpontjában?

R. I.: Bár természetesen különös becsben tartják a személyét, a tananyagban korántsem állították Mozartot a középpontba, és úgynevezett salzburgi Mozart stílusról sem beszélnek. A város azonban, amely oly méltatlanul bánt zseniális polgárával, hiszen a püspök például szó szerint kirúgta a zenekarából, már régen rájött arra, mi módon lehet a nagy mester nevéből hatalmas üzletet csinálni.

G.: Hány diákja volt eddig, és vajon lett-e közülük neves koncertező művész?

R. I.: Soha nem számoltam, hány növendéket tanítottam az évtizedek során, de ez nem is számszerűen fontos. Jelenleg évente nyolc zongorista növendéket veszek fel az osztályomba, a kamarakurzus hallgatóinak száma pedig változó, évente négy-öt diákról van szó. Hosszú lenne a lista azokról, akik „karriert” csináltak, vagy versenyzőtesekből kiváló tanárok lettek. Ezért egy nevet sem emelnék ki.

G.: És mit tart pedagógiája mottójának? Mit tanult ön a professzoraitól?

R. I.: Mindkettőnk felbecsülhetetlen szerencséje, hogy a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián olyan mesterektől tanulhattunk, mint Rados Ferenc, Zemléni Kornél, Dobszay László, Kurtág György, Kroó György és Simon Albert, hogy csak a legfontosabb tanárokat említsem, akik közül többen Weiner-növendékek is voltak. A kamarazenében viszont Mihály Andrásztól merítettem a legtöbbet. Mindazonáltal nem beszélnek mottóról. Csupán arról, hogy azt adom tovább, amit a mestereimtől tanultam: első a zeneszerző, s csak utána jön az interpretátor.

a termet ugyanis a legkorszerűbb színpad- és világítástechnikával is felszerelték, míg a kisebbikben szakmai előadásokat tartanak.

Magyarok a Mozarteumban

A világ számos tájáról érkező hallgatók mellett rendszeresen tanulnak a salzburgi Mozarteumban magyar növendékek, de sokan megfordulnak a Nemzetközi Nyári Akadémián is. Tapasztalataikról két hegedű szakon végzett fiatal, Csonka Balázs és Laluska Zoltán számolt be a Gramofonnak. Csonka a pesti Bartók-konziban tanult, és onnan került Salzburgba. Elvégezte a művészképzőt, majd a tanárképzőn folytatta (2008 és 2011 között), ahol a bachelorképzést végezte, „azért csak ezt, mert már volt egy masterdiplomám. Mindkét szakirányra jellemző: négy év bachelor és két év masterképzés, ami összesen hat esztendő, a pesti öttel szemben. Ráadásul az is különbség, hogy Salzburgban nincs kikötés, hogy mit mikor kell elvégezni – persze csak, ha az adott tárgyak tananyaga nem egymásra épül. Nálam még nem voltak hangszeres vizsgák, vagyis nem volt kapcsolódás, hogy elkészüljünk a szemesztert záró vizsgára – úgy tudom, azóta már van vizsga a második és harmadik szemeszter között. Vannak viszont „előjátások”, ahol mód van a szemeszteres zenekari koncerteken megszólaló szólódarabok előadására.” Laluska Zoltán szintén a konzi elvégzése után kezdte meg salzburgi tanulmányait, amit egyébként mindkettőjük esetében szüleik jelentős anyagi támogatása tett lehetővé. Ő is elvégezte a művésztagozatot,

de öt helyett nyolc év alatt, „mert sokat turnéztam zenekarokkal. Végül magiszter diplomát szereztem, és most a pedagógiai szak bachelor szintjét végzem, amely után a kisdiplomával már taníthatok.”

Mindkét magyar fiatal magasra értékelte a Mozarteumban folyó oktatás színvonalát. „A tanárok kedvesek, én például Paul Roczek professzornak köszönhetem, hogy megkaptam a nagy ösztöndíjat” – újságolja Laluska, aki mindegyiknél a nyugodt felkészülési körülményeket dicséri, és kiemeli, hogy a magyarországi oktatással szemben a Mozarteumban nem sűrgetik a nehezebb darabok korai megtanulását, „itt nem az a legfontosabb, hogy ki játszotta korábban a Brahms-hegedűversenyt.” Ugyanakkor amellelt, hogy nagy szerepet kap a tanításban Mozart darabjainak stílusos megformálása, nagyon fontos a kortárs zene megfelelő elsajátítása is. Kiemelkedő művészek sora tanít a Mozarteumban; Csonka többek között Igor Ozim és Thomas Riebl hegedűsöket emeli ki, de megemlíti a Hagen kvartettet, Hans Gansch trombitaművészt és Rohmann Imre zongoraművészt (ld. keretes interjúnkat) is. Az egyetem professzorai között mazsolázva persze rálelni más sztárookra is: érdemes kiemelni Adriana Hölszky komponista-pianistát, Angelika Kirchsclager mezzoszopránt, Nikolaus Harnoncourt dirigent, Heinrich Schiff csellistát és Barbara Bonney szopránt is. Laluska tervei között a tanítás és a koncertezés együtt szerepel, hasonlóan a Bécsi Kamarazenekarban 2008 óta játszó Csonka Balázshoz, aki a jövőjét a tanítás mellett mindenképpen kamarazenekarban képzei el.

Határozott jövőkép

Ami a jövőképet illeti, a salzburgi egyetem közreadta 2015-ig szóló fejlesztési elképzeléseit, és ebben öt fő profilt állítottak a fókuszba. Nyomatékokat adtak ugyanakkor annak is, hogy miközben a zene oktatását tekintik elsődlegesnek, a színház, a rendezés, a színpadkép- és jelmeztervezés, és a szépművészetek is helyet kapnak az itteni tanításban, vagyis a nimbuszával a világ számos tájáról a diákokat Salzburgba vonzó Mozarteum egy komplex művészeti egyetem funkcióját is teljesíti. Az öt vezérgondolat a következő: utánpótlásnevelés, nemzetköziség, kortárs művészet, színpadművészet, kamarazene- és összejáték.

Első helyen emeli ki a fejlesztési terv a művészutánpótlás fontosságát, és önkritikusan megállapítja, hogy nagy hiány mutatkozik osztrák jelentkezőkből. Éppen ezért az egyetem előtti országos képzés erősítését szorgalmazza, és megjegyzi, hogy a Mozarteumnak egyik fontos feladata

a tehetséges növendékek felkarolása, nemzetközi versenyeken való indítása. Ezek a hallgatók művészi karriert és/vagy tanári pályát tűznek ki célul maguk elé, lényeges a különbség tehát egy tudományegyetemet végzett diák és egy zenési pályát indító fiatal életútja között. Mert míg előbbiek esetén a kiemelkedő képességűek legtöbbször az egyetemen marad, és ott folytatja kutatói, akadémiai pályáját, amelynek csúcsa a professzori cím, egy sikeres művészi karrier már nem feltétlenül kötődik ahhoz a helyhez, ahol a fiatal az ehhez szükséges indító lökést megkapta.

A „nemzetköziség” mottója a világ számos táján működő zenei főiskolákkal és művészeti egyetemekkel kialakított állandó partneri viszonyon túl leginkább a Salzburgban tanuló diákság sokszínűségét jelenti, amely szemeszterenként átlagosan hatvan különböző nemzet fiataljait érinti – a növendékek mintegy fele ugyanis külföldről érkezik a Mozart-városba. Legtöbbször a koncert (hangszeres, ének, karmester, zeneszerzői) szakokra érkeznek (sokan az Eras-

Menedzser-igazgató az alapítvány élén

2012 márciusa óta művészeti főnökként és pénzügyi vezetőként Matthias Schulz vezeti a salzburgi Nemzetközi Mozarteum Alapítványt. A 34 esztendőszakember a Mozarteumban zongora-, Münchenben pedig közgazdaság-tudományi szakon szerzett diplomát, és az utóbbi években a tekintélyes Salzburgi Ünnepi Játékok hangverseny-, illetve médiareferenseként dolgozott.

Fotó: Mozarteum

a csúcspontok, és változik-e az ön színre lépésével a művészi koncepció?

M. Sch.: Mozart alig 15 évesen kapott megbízást a Lucio Silla zenedrámájának megkomponálására, amit Marc Minkowski a jövő évi Mozartwochen dirigál. Az új rendezés Mozart korának köntösében állítja színpadra az operát. Igazi szenzáció lesz, de a magam részéről éppúgy örülök az újra beinduló múzeumi koncerteknek is; Johannes Maria Staud rezidens komponista több új darabjának és a Bécsi Filharmónikusok hangversenyeinek is a Mozartwochen. A koncertévad programjában különös hangsúlyt kívánok adni a legmagasabb színvonalú kamarazenei műsoroknak, amelyeknek a Mozarteum Alapítvány nagyterme ad helyet. Ez talán egész Európában a legszebb és legideálisabb koncertterem a kamaramuzsika számára. Ezzel összefüggésben harcolnom kell a közönségért, szeretném ugyanis megmutatni, hogy a kamarazene jóval több annál, mint csupán elaggott művészetbarátok vasárnapi drogja. A Párbeszéd fesztivál ugyanakkor visszafordul a háromszög-kapcsolatba, amelyet egy kortárs, egy 20. századi komponista, valamint Mozart alkot. De kísérletezni kívánok különböző koncertformákkal is.

Gramofon: Új pozíciójában mit tekint a legfontosabb feladatának?

Matthias Schulz: Mindenekelőtt igyekezni kell összefogni a három lábbon (koncert, tudomány, múzeumok) álló alapítvány különböző területeit. De legalább ennyire fontosnak érzem, hogy Mozart zenéjét összekapcsoljam a kortárs zenével, továbbá, hogy segítsen az alapítvány nemzetközi kapcsolatainak bővítését, illetve bizonyos gyermekprojektek életre hívását. Már meg is alakult a minap egy Mozart-gyermekzenekar, a 2013-as Mozart Héten debütálnak. Ezzel sikerült a 7-12 év közötti korosztály számára lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a zenekari játékban szerezhessenek tapasztalatokat.

G.: Marc Minkowski karmester és ön együtt dolgozzák ki a Mozartwoche rendezvénysorozat, illetve a Dialogue (Párbeszéd) című fesztivál programját, továbbá a Mozarteum hangversenyévadjának teljes műsortervét. Melyek lesznek

G.: Hogyan működik az önök alapítványa a hétköznapokban?

M. Sch.: Nonprofit szervezet vagyunk, mind a 100 munkatársunk a legfőbb feladatnak szenteli munkáját, vagyis a mozarti örökség megőrzésének, továbbá annak, hogy kezdeményezéseivel hídat verjen a jövő felé az említett hármas egység keretein belül. Az alapítvány különleges

mus program keretében), és itt teszik fel a koronát korábban megkezdett tanulmányaikra. A ház „specialitása” a már említett, 1916-ban Lilli Lehmann alapította Nemzetközi Nyári Akadémia, amelynek a kezdetektől hihetetlen a vonzereje. Nyaranta közel ezer fiatal jön (a legtöbben ázsiai országokból) erre a tekintélyes salzburgi zenefórumra, ahol hatvan különböző mesterkurzuson világhírű művészek irányításával képezhetik tovább magukat. A négyévente rendezett Mozart-verseny (zongora, hegedű, ének, vonósnegyes) ritmusa is felgyorsul: a jövőben minden második évben megtartják.

Korántsem véletlen, hogy a jövőt felvázoló nagyszabású tervekben a kortárs zene külön fejezetet kapott. A zenei piac aránytalanságán kívánnak ugyanis ezzel változtatni – az új zene tolmácsolásához szükséges fontos képességek elsajátításának hangsúlyozásával, workshopok, szimpóziumok gyakoribb megrendezésével. De a tanítás fókuszába helyezték Mozart operatermését is, egy önálló Mozart

Operaintézet, valamint Operastúdió megalapításával. A kamarazene hangsúlyozása sem kevésbé lényeges felismerés, hiszen a jelenlegi zenei piac már nemcsak a „szólistát” propagálja, hanem a kiváló kamaramuzsikust is – a hangszeres művészek közül egyre többen fordulnak a kamarazene felé. A zenekarok és más ensemble-formációk manapság nagy számban keresik a kiváló összjátékra képes muzikusokat, és a Mozarteum képzési terveiben erre is különös figyelem irányul. Ez persze érthető, hiszen két neves zenekar is kötődik a Mozarteumhoz. Az egyik az 1952-ben akkori növendékekből, Bernhard Paumgartner vezetésével megalakult, majd később 1978 és 1997 között Végh Sándor irányításával világhíressé tett Camerata Salzburg kamarazenekar. A másik pedig a gyökereit 1841-ig visszavezető, és eleinte ugyancsak a zeneiskola növendékeit tömörítő, 1939 óta önálló Mozarteum zenekar, amelyet 1958-tól Salzburg városa és a tartomány finanszíroz, és 2004 óta Ivor Bolton brit dirigens fog össze.

helyzetben van, hiszen mindhárom területen (múzeum, tudományos munka, hangversenyrendezés) egyre több a teendő. A tudományos vonalhoz tartozik a Bibliotheca Mozartiana is – ez a világ legnagyobb szakkönyvtára, több mint 35 ezer címmel. Ha csupán a Mozart-lakóház kézirat-gyűjteményére gondolok, az alapítványnak abban a helyzetben kellene lennie, hogy ha egy eredeti Mozart-kézírás bárhol is bukkan fel, nyomban meg tudja vásárolni. Az ilyesmi természetesen hihetetlenül drága. De pénzre van szükség a koncert területen, továbbá a nemzetközi projektek előbbre lendítéséhez is. A Mozart-múzeumokból származó bevételek fontos bázist jelentenek ugyan, de ahhoz, hogy az Alapítvány elképzeléseimnek megfelelően tovább erősödhessen, szponzorokra és magánemberek adományaira van szükség. De ugyanígy közpénzekre is, a Nemzetközi Mozarteum Alapítvány ugyanis jelenleg csak csekély közpénztámogatást tudhat magáénak.

G.: *Említette a mozarti örökség megőrzését. Vajon milyen szerep jut ebben a világ számtalan táján megtalálható közel 100 Mozart-közösségnek? És mi módon tudja ön összekovácsolni őket?*

M. Sch.: Mi vagyunk valóban a központ, és az említett kisközösségek hálózatának csúcscrerve. A Mozartwoche keretében minden esztendőben sor kerül egy munkatalálkozóra Salzburgban, de kölcsönös látogatások is erősítik a kapcsolatokat. Már jártam is néhány közösségnél, és igyekszem impulzusokat adni a munkájukhoz, amelyek célja azonos: életben tartani Mozart hihetetlenül gazdag életművét.

G.: *Érdekesek a kubai terveik, de terveznek Mozart-kiállítást Kínában is...*

M. Sch.: 2009 óta élénk kapcsolatokat tart fenn az Alapítvány a havannai művészeti egyetemmel (Instituto

Superior de Arte), amelynek köszönhetően rendszeres professzorcsereket bonyolítunk le – leginkább azzal a céllal, hogy az ottani ifjúsági zenekart feltámasszuk. Ezen a bázison a közeljövőben végre megalakul Kubában egy Mozart Társaság, és annak keretében zenekari iskola is lesz a Karib-tengeri országban. Lesz „médiatéka” is, amely lehetővé teszi a diákok számára a könnyű hozzáférést a kotta-, audio-, illetve videóanyagokhoz. De a „Kuba-projekt” segíthet például zenekari menedzsment know-how-k átadásában is, végső soron pedig abban, hogy az európai klasszikus zene – különös tekintettel Mozarra – újra mélyebb gyökeret verhessen Havannában. Ami a kínai terveinket illeti: először nyílnak gazdag áttekintő Mozart-kiállítás a távoli ázsiai országban. Az elképzelésbe most kezdünk életet lehelni.

G.: *A Mozart-kutatás egyik fellegrájának tekinthető Mozart Intézet is az Alapítványhoz tartozik. Beavatna a kutatás aktuális témáiba?*

M. Sch.: Gyűjteményeink átfogják a már említett Bibliotheca Mozartianát, a 22 ezer audiofelvétellel és közel háromezer videofelvétellel rendelkező Mozart Hang- és Filmarchívumot, továbbá a Mozart Archívumot, amely lényegében 1881-től dokumentálja a történetünket. Legértékesebb kincseink közé tartoznak a Mozart-család levelei, és egyéb dokumentumai, illetve több eredeti kézirásos kotta. A több mint 120 kötetes Új Mozart összkiadás befejezése után a legfontosabb kutatói feladat a digitális Mozart-kiadás megvalósítása, ahol azon fáradozunk, hogy Mozart összes művét az interneten mindenki számára hozzáférhetővé tegyük. Tudósaink jelenleg a Köchel-jegyzék új kiadásán dolgoznak, a legutolsó teljes jegyzék 1964-ből származik. Hogy még koránt sincs kimondva az utolsó szó, jelzi, hogy néhány hete egy eddig teljesen ismeretlen zongoradarabot mutattunk be a gyermek Mozarttól.

Zugló –
zeneváros

Nem műhely, hanem valóságos zenei központ működik a budapesti Columbus utcában. A Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola otthona található itt, valamint a Zuglói Filharmónia. Több száz fiatal fordul meg naponta, a hatévestől a huszoneöt évesig, tizenegy különböző iskolai zenei együttes tartja itt próbáit, valamint a Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus. A zenekart komoly megtiszteltetés érte tavaly: a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet viselheti 2013-ig. Az intézmény szerepéről, történetéről, a benne folyó munkáról kérdeztük a nemrég Liszt-díjjal kitüntetett Záborszky Kálmán igazgatót.

✦ Várkonyi Tamás
 📷 Németh András Péter

Gramofon: Ön esellő szakon végzett a Zeneakadémián, néhány évtizede mégis karmesterként és tanárként vesz részt az iskola munkájában. Hogyan kezdődött ez a kapcsolat?

Záborszky Kálmán: Tizennégy éves koromtól kezdve játszottam az 1954 óta működő István Zenekarban, és egyre több feladatot kaptam korrepetitorként, majd szólamvezetőként, és számos alkalommal dirigáltam is az együttest, illetve az 1981-ben alapított Oratóriumkórust. Édesapám 1988-ban adta át nekem az István Zenekar vezetését, bátyámat pedig 1991-ben váltottam a zeneművészeti szakközépiskola igazgatói székében, miután ő visszament Finnországba a feleségével. A rendszerváltás idején igényeltük meg az önkormányzattól a Columbus utcai épületet, ami korábban pártházként üzemelt, de csak 1994-ben tudtuk birtokba venni, miután a sok kis iroda kiköltözött innen, és komoly átalakításon esett keresztül. Az önálló épületre azért volt szükség, mert 1990-ben elindítottuk a zeneművészeti szakközépiskolát, és ez nagy teremigénnyel járt. Segítettek ugyan a környékbeli iskolák, de nem szerencsés, ha egy intézmény részlegei szét vannak szórva. Az önkormányzat már 1994-ben határozott, hogy többcélú termet épít az iskolának; ez 1996-ban készült el, és fordulóponthoz jelentett az életünkben. A komoly szakmai munka alapját jelenti ugyanis, hogy helyben található a próbaterem és a koncertterem – ez az ország egyik legjobb zenekari próbaterme is egyben –, valamint a hangszerész műhely. Négy évvel később avathattuk fel itt Budapest egyetlen barokk orgonáját.

G.: Mit tartott a legfontosabb teendőnek igazgatói kinevezése után?

Z. K.: Rögtön nekifogtam a tartalmi munkának – úgy, ahogyan azt Kovács Dénestől láttam. Amikor 1967-ben felvettek a Zeneakadémiára, őt akkor nevezték ki főigazgatónak. Nem volt olyan csellóvizsgám, ahol ő vagy Lukács Pál ne lett volna jelen! Később megkérdeztem tőle: miért ül végig napokat a főtárgy-vizsgákon? Ő a nagyoktól, Dohnányitól vagy Zathureczkytól tanulta ezt, haszna pedig, hogy látja, milyenek a növendékek – ki a tehetséges, kire kell odafigyelni – és milyenek a tanárok! Egy vizsga ugyanis a tanári munka eredményességéről is tudósít. Én is végigülöm a vizsgákat, amennyit csak tudok. Kezdetben ezer gyereket is meghallgattam, hogy lássam, milyen az „alapanyag”, ami egy szellemiség létrehozásának, egy iskola felépítésnek a kulcsát jelenti. Ezt azonban hosszú távon nem lehetett csinálni, így ma már „csak” négy-ötszáz gyereket hallgatok meg félvétenként. Izgalmas feladat, hiszen sokféle zenei produkcióval, sokféle személyiséggel találkozom. Ugyanakkor fontos a visszajelzés a gyerekeknek, és én ezt rögtön a produkció után megteszem, a tanár kollégákkal pedig később értékeljük a hallottakat.

G.: Idén februárban a tizenhárom éves Devich Gergely lépett fel szólístaként az István Zenekarral a Művészetek Palotájában. Dohnányi Csellóversenyének közreműködőjeként. Hogyan emelkedik ki valaki a zeneiskolások, szakközépiskolások közül?

Z. K.: A vizsgák révén minden növendéket megismerek. Húszéves jegyzeteim vannak, hogy ki, mikor, milyen produkciót nyújtott. Jó néhányan szép karriert futottak be. Akit tehetségesnek találok, azt próbálok olyan feladatok elé állítani, amelyek meggyorsítják a kibontakozását, illetve tesztelik, valóban alkalmas-e a pályájára. Gergőre is így

figyeltem fel. A tizennégy éves, szintén kiugróan tehetséges Berecz Mihályt – a Kossuth-díjas Berecz András mesemondó fiát – egyszer meghallgatta nálunk Kocsis Zoltán, s ma is tartják a kapcsolatot.

G.: *Mi történik azokkal, akik nem annyira tehetségesek, hogy zenei pályára menjenek, vagy egyszerűen csak meggondolják magukat a négy év alatt?*

Z. K.: Minden egyes szakközépiskolásnak van mentora, hozzám tartoznak a vonós hangszeresek. Kilencedik osztály elején egyenként elbeszélgetek velük, mit kell tenniük, hogy sikerüljön valóra váltani elképzeléseiket. Félévkor és év végén megnézzük az eredményeiket, és értékeljük a helyzetet. Van, akinek abban kell tanácsot adni, merre haladjon tovább szakmai kérdések alapján, és van, akinek én magam ajánlom, hogy váltson pályát, különben nem lesz sikerélménye, nem fog tudni továbbtanulni. Olyankor sorra vesszük a lehetőségeket, mivel szeret foglalkozni, milyen pályák jöhetnek szóba, és új utakat keresünk számára. Egy főtárgytanár a növendék szakmai előmenetelével van elfoglalva, én viszont ismerem a közismereti eredményeit is. Azért is hárul ránk nagy felelősség a személyiség útjának az egyengetésében, mert egy tizenéves gyerekkel sajnos ma nem sokat beszélgetnek a szülők.

G.: *Legalább három zenei szakközépiskola közül választhatnak a fiatalok Budapesten. Miben különbözik az „István konzi” a többitől?*

Z. K.: Itt az aktív zenélésen van a súly; olyan tanárokat tudtam magam köré gyűjteni, akik maguk is aktív művészek, nem íróasztal mögül tanítanak. Az iskola szellemiségének fontos eleme a közösségi nevelés: a gyerekek állandóan közösségben mozognak, hiszen ha megszokják ezt a közeget, az életben is jól fognak tudni boldogulni. A szak tudás és közösségi gondolkodás egysége jelenti az István Konzi szellemiségének lényegét. Egy iskolát nem a neve tart fenn, hanem azok, akik tanítanak benne. Komoly feltevélei vannak annak, hogy valaki a tantestület tagjává váljon. Minden egyes jelentkezőnek próbatanításon kell részt vennie. Specialitásunk az Ujházy László (*lapunk főmunkatársa és állandó szerzője – a szerk.*) vezette hangkultúra szak, amiről annak idején nem gondoltam, hogy ilyen nagy sikere lesz. Akik ezen végeztek, ma nagyrészt a Művészetek Palotájában, a Magyar Rádióban vagy színházakban dolgoznak zenei rendezőként, hangmérnökként. Tudomásom szerint középiskolás szinten ezt a szakmát sehol nem oktatják.

G.: *Az épületben nemcsak iskola működik, hanem a Zuglói Filharmónia is. Mit takar az elnevezés?*

Z. K.: Az István Zenekart és az oratóriumkórust jelenti 2005 óta. E két együttes tagjainak nagy része már dolgozó, családos felnőtt, de a letehetségesebb szakiskolások is csatlakozhatnak. Az utóbbi években a zenekarban rendkívüli módon megemelkedett a zenei diplomások száma, ám a tagok között találhatóak olyan amatőr muzsikusok is,

akik magas szinten játszanak hangszerükön. A zenekar ma már félhivatásos együttesként működik, az én vezetésemmel. 1958 óta folyamatosan indít évente bérletet, a kórus-sal karöltve számos magyarországi vagy ősbemutató fűződik a nevéhez. Ilyen volt például Lajtha László *Mise* a szorongattatások napjaiban című műve, Stravinsky *Canticum sacruma*, Kókai Rezső oratóriuma, az István király; Bernstein *Miséje*, Berlioz *Te Deuma* és Ünnepi *miséje*, Ránki György *Káin* és *Ábel*, illetve Jézus panasza című oratóriumai, Paul McCartney *Liverpool-oratóriuma*, César Franck *Jézus hét szava a keresztfán* című műve, valamint Hollós Máté, Madarász Iván, Arvo Pärt és Csemiczky Miklós nagyszabású alkotásai.

A HŐSKOR

Az 1930-as évektől kezdve dokumentáltan is aktív zenei élet jellemezte az István Gimnáziumot, zenekar és énekkar egyaránt működött itt, de a második világháború után ezen a területen is új alapokat kellett lefektetni. A tantestület 1954. június 19-én határozattal hívta életre az István Zenekart, amelynek a megszervezését és irányítását a fiatal, ambiciózus ének-zene tanár, Záborszky József vállalta. Tizenhat diákból – nem zenei tagozatos iskoláról volt szó! – vonószekart alakított, kezdetben Vivaldit, Corellit, Bachot, Mozartot játszottak. Akkor lendülettel láttak munkához, hogy hamar rendkívül népszerűvé váltak a diákok és a közönség körében, így két év múlva az együttes már nyolcvantagú szimfonikus zenekarként adott hangversenyt a Zeneakadémián. A zenekar 1958 óta jelenti saját bérletsorozattal – megszakítás nélkül. Eddig összesen körülbelül 1200 koncertet adtak, azoknak a tagoknak a száma pedig, akik részt vettek a munkájában, ezer körüli. A zenekari muzsikálás közösségi élményét nyári táborok tették teljessé a tizennégy-tizenhét éves fiatalok számára. A szervezés profizmusának és gondosságának beszédes tanúi a plakátok. Ezeknek köszönhetően tudhatjuk, hogy például 1961 júliusában, a zebegényi szabadtéri színpadon öt alkalommal megrendezett Schubert-előadásra kedvezményes vonatjeggyel lehetett utazni Budapestről. Az előadások végéhez kapcsolták a vonat visszaindulását, aki pedig kocsival ment, azt „autóparkírozó a színpad mellett” várta. A szervezetséget dicséri továbbá, hogy a zenekarnak a masszív, ceruzatartós kottaállványokat a gimnázium asztalosműhelyében készítették el az iskola diákjai, Meixner Ferenc politechnika tanár vezetésével.

A zenekar rohamos ütemben fejlődött, külföldre is többször kijutott. A koncertek bevételeiből hangszereket vásároltak, ma is ezek képezik az alapját a Szent István Zeneművészeti Szakközépiskola és a Zuglói Filharmónia hangszerparkjának. Tíz évvel az első hangverseny után, 1968-ban Záborszky József igazgatásával megalakult a Szent István Király Zeneiskola, majd 1981-ben – szintén a gimnázium tanulóiból – az akkor 140 fős oratóriumkórus. A zeneiskolai növendékek száma jelenleg több mint 1200 fő, a szakközépiskolában 250 növendék tanul. A fiataloknak életre szóló zenei élményt jelent, hogy a magyar zenei élet prominens szereplőivel adhatnak közösen hangversenyeket – ez a gyakorlat a hatvanas években kezdődött, amikor az együttest rendszeresen vezényelte Ferencsik János, Kórodi András, Lukács Ervin, valamint állandó vendégnek számított többek között Kovács Dénes hegedűművész. Ma visszatérő vendégkarmester Kocsis Zoltán, de az utóbbi években Jurij Szimonov, Medveczky Ádám, Vásáry Tamás, Kobayashi Ken-Ichiro és Vashegyi György is dirigálta az együttest.

G.: *Ma milyen a zenekar koncertkínálata?*

Z. K.: A Zuglói Filharmonia ma már több bérletet is rendez, a kiskorúaktól a nyugdíjasokig valamennyi korosztályt megszólítva. A Pastorale családi bérlet, az Ifjúsági bérletsorozat nagyzenekari alkotásokat kínál neves vendégművészek közreműködésével a Művészetek Palotájában, ahol a zenekar néhány éve a Szimfonikus Felfedezések sorozatban is részt vesz. A Teakoncerteket zuglói nyugdíjasok részére rendezzük, a belépődíj számukra jelképes tíz forint. A Térzene sorozatot a kerület lakosságának tartjuk, tízemeletes panelházak között – olyan közönség előtt, amelynek tagjai valószínűleg soha nem jártak még komolyzenei koncerten. Külön kell beszélni a komplex művészeti előadásokról, amelyeket a zuglói iskolásoknak rendeztünk, óriási sikerrel. Tavaly Liszt Ferenc és kora címmel állítottuk össze az ötvenperces műsort, amelyet tizennyolc alkalommal adtunk elő, több ezres hallgatóság előtt. Nemrég fejeztük be a Kossuth Lajos azt üzenete című sorozatot, amely óvodásoknak és kisiskolásoknak szól. A zenével társművészeteket kombinálunk, a műsorvezető Solymosi Tari Emőke, vele együtt szerkesztjük a műsort. Az egyik előadáson egy kislány közelében ültem le. Elég unottan ült be az előadásra, látszott rajta, hogy a háta közepére sem kívánja ezt az iskolai programot. És akkor megszólalt egy akusztikus zongora! A szemei kikerekedtek, és mint egy szobor, úgy figyelte végig az előadást. Úgy tűnt, soha életében nem hallott még ilyen hangszert. Fél évvel ezelőtt hallottam, hogy a diákok csupán másfél százaléka jár koncertre vagy színházba. Ez a szám Zuglóban valamivel kedvezőbb – négy százalék –, de nem csak itt, bárhol meg lehetne rendezni ilyen sorozatokat! Évente egy operát is előadunk: idén tavasszal a Szöktetés a szerájból című Mozart-művet láthatta a közönség, ősszel pedig a nagyobaknak a Bánk bánon keresztül mutatjuk be a 13. századot és a romantikus magyar operát.

G.: *Nem hagy nyugodni a gondolat: ön szólistaként kezdte a pályáját, zeneakadémiai évei után a legendás André Navarránál tanult tovább, s mégis, a nyolcvanas évek végén a hangszer helyett az iskolaigazgatást és a növendékegyüttesek vezetését vállalta. Miért?*

Z. K.: Valóban, elég sok mindent elértem csellistaként, engem azonban jobban vonzott a vezénylés. Nem voltam elégedett a csellóirodalommal, kevés a csellóra írt remekmű. Legjobb a helyzetük a zongoristáknak, majd a hegedűsök következnek. A másik ok: édesapám, Záborszky József emberfeletti munkával építette fel ezt a zenekart, hozta létre belőle 1968-ban a zeneiskolát. Lehetett volna, hogy a magam útját járom, de itt olyan sok értelmes munka várt rám, hogy úgy éreztem, akkor döntök helyesen, ha továbbra is részt veszek ennek az építménynek a magasításában, bővítésében, erősítésében. Ha másképp döntök, talán pillanatok alatt összedől volna abban a bizonytalanságban, ami a kilencvenes évek elején nem kímélte a kulturális értékeket sem.

G.: *Mik a terveik az iskola élén?*

Z. K.: Régóta szorgalmazom például egy olyan többfunkciós koncertterem megépítését, amely az egész észak-pesti régiót kiszolgálná. Hatalmas területről van szó: a Zugló melletti kerületeket is számolva Budapest lakosságának negyede él itt, földrajzilag messze az értékes kultúrától, hiszen nehézkes a közlekedés a Művészetek Palotájához. Továbbá emelet-ráépítést is szeretnék a Columbus utcai épülethez, valamint kollégiumot, ezzel ugyanis bővíteni lehetne az itt tanulók körét, jöhetnének ide vidékiek, sőt külföldiek is. Úgy látom, a magyar pedagógusok tudása nincs kihasználva, ezen is segíthetne a bővítés. ■

A Zuglói Filharmonia hivatalos honlapja:

www.zugloifilharmonia.hu

Tisztelgés Végh Sándor előtt

Emléknep, szoboravatás, vonósnégyes-verseny

A Művészetek Palotája egész napos programsorozattal idézte meg májusban a 100 éve született Végh Sándor emlékét; a BMC lemezsorozatot jelentet meg a kiváló hegedűművész-karmester felvételeiből. Kolozsvárott szoboravatással és ünnepi hangversennyel emlékeztek a város szülőtére. A centenáriumi események folytatásaként júniusban első alkalommal rendezik meg a Végh Sándorról elnevezett vonósnégyes versenyt.

◆ Réfi Zsuzsanna

Kamarakoncert – A tanítványok. Ezt címet viselte a Művészetek Palotájában, május 12-én délelőtt rendezett hangverseny. Az előadásnak a Fesztivál Színház adott otthont, s olyan kiváló muzikusok örömeztéltek a pódiumon, mint Arvid Engegård, Várjon Dénes, Fenyő László, Keller András és Klenyán Csaba. Nagy sikert arattak a Bartók-darabok, különösen a Kontrasztok, akárcsak a Keller Quartet és Fenyő László előadásában Schubert C-dúr vonósötöse. A Müpa emellett az érdeklődők számára este hat órától beszélgetést szervezett Fenyő Gábor vezetésével a hegedűművész-karmesterről, majd Végh Sándorról szóló dokumentum- és koncertfilmet vetítettek német nyelven, magyar felirattal az Előadóteremben. A film a művész halálának tizedik évfordulójára született, a Camerata Salzburg Baráti Körének felkérésére, s korábbi interjúkból, beszélgetésekből vágták össze, értelmezték újra. A Végh Sándor pályájáról számos új információval is szolgáló film rendezője a muzikus unokája, Batthyány Béla.

A május 12-ei Végh Sándor Emléknep keretében sajtótájékoztatót – amelyen a hegedűművész leánya, Alja Végh-Batthyány is részt vett – jelentették be, hogy nemcsak könyv és képzőművészeti album, hanem tíz CD-ből álló sorozat is megjelenik a művész előtti tisztelgéséért. Az első két lemezen, amelyek erre a napra jelentek meg a BMC gondozásában, Végh Sándor a nyolcvanas években adott, magyarországi koncertjeinek felvételei szerepelnek. A további albumokon olyan felvételek kapnak helyet, amelyek más kiadónál még nem jelentek meg, s novemberig az üzletekbe kerül a sorozat összes darabja. Löwenberg Dánielnek a muzikusról írt, tematikusan rendszerező kötete mellett pedig egy különleges album is készült. A Végh Sándor-szobor pályázatra ugyanis negyven pályamunka érkezett, és azok a művek is egytől egyig kiválóak, amelyek nem kaptak díjat. Huszonnyolc alkotó járult hozzá ahhoz, hogy a szobortervéről fotó készüljön, és ezeket a 25 cm nagyságú műveket megvételre ajánlják fel. Az alkotásokról Sulyok

Klunkon Edit, Ránki Dezső és Keller András a Művészetek Palotájában rendezett centenáriumi koncerten

„BIBLIAI MÓDON HEGEDÜL”

„Nagy megtiszteltetésnek tartom, hogy én is játszhattam a kolozsvári ünnepi koncerten, s éppen Bartók I. rapszodiáját – meséli Béres Melinda hegedűművész, zenepedagógus, aki maga is átvehette már a Romániai Magyar Zenetársaságtól a Végh Sándor-díjat. – Az első külföldi mesterkurzusomon vettem részt, amikor találkoztam a mesterrel, s nemcsak a zenekart irányította, hanem egyénileg is foglalkozott velem. Végh Sándor lenyűgöző személyiség volt, mindenkire nagy hatást gyakorolt. Remek tanácsokat adott a jobb kéz használatáról, a vonótechnikáról. Olyan részletekre hívta fel a figyelmemet, amelyekre magamtól nem jöttem volna rá, és ennek később, a tanítás során is nagy hasznát vettem. Több kurzuson is találkoztam vele, s a legnagyobb hangsúlyt mindig a kamarazene-lésre fektette. S nem foglalkozott annyit a vezénlyéssel, inkább a műhelymunkát támogatta, és arra ösztönözt bennünket, hogy minél többet hallgassuk egymást. Mindenkit kedvesen próbált a megfelelő irányba terelni. Ezekre a kurzusokra a világ minden tájáról a legkiválóbb kollégák jöttek el, egy alkalommal Borisz Pergamenscsikov volt a szólistánk. Végh Sándorról kedves emlékként őrzöm azt is, amikor egy zenekari kurzus alkalmával egyedül kellett játszanom, és azt mondta, hogy nagyon technikásan, de kicsit bibliai módon hegedülök. S amikor értetlenül néztünk rá, mosolyogva hozzátette: nem tudja a jobb kéz, hogy mit csinál a bal... Ez azóta szállóigévé vált nálam, gyakran emlegetem én is a növendékeimnek, ugyanis ennél kifejezöbben nem is lehetne megfogalmazni a két kéz közötti szinkron problémáját.”

Foto: Rohonyi D. IvánSzabadság

Béres Melinda hegedűművész volt a május 17-ei kolozsvári emlékhangverseny egyik szólistája.

Miklós készített fényképeket, és a rendhagyó album – amelyhez Szócs Géza írt előszót – Végh Sándor 28 arca címmel jelent meg. Az erdélyi magyar költőre nagy hatást gyakorolt a hegedűművész játéka, kulturális államtitkárként ezért is kezdeményezte a Végh Sándor Emlékévet. A Müpában az esti koncert is a legendás muzsikuss és zenepedagógus előtt tisztelgett, hiszen a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben Végh Sándor egykori együttese, a Camerata Salzburg muzsikált, Keller András vezényletével. Klukon Edit és Ránki Dezső közreműködésével Mozart, Bach és Beethoven művei hangzottak fel.

De nemcsak Budapesten, hanem a muzsikuss szülővárosában, Kolozsvárott is Végh Sándorra emlékeztek. Születésnapján, május 17-én avatták fel azt a művet, amely a Végh Sándor mellszobrára kiírt pályázat győztese lett. A marosvásárhelyi művész, Makkai István alkotását a Kolozsvári Magyar Opera előcsarnokában leplezte le Szócs Géza, a NEFMI államtitkára és Kelemen Hunor, az előző román kormány kulturális és örökségvédelmi minisztere, az RMDSZ elnöke. Ezt megelőzően pedig a színházteremben ünnepi hangverseny hangzott fel, Jankó Zsolt vezényletével. Programjában, akárcsak a Müpa rendezvényein, olyan kompozíciók kaptak helyet, amelyeket Végh Sándor gyakran játszott vagy dirigált. Mozart Figaro házasságának nyitánya mellett egy erdélyi kortárs zeneszerző, Szabó Csaba Kis erdélyi szvitjét is előadták, amelyet szerzője Végh Sándornak ajánlott. A koncerten Schubert V. szimfóniájának, valamint Béres Melinda hegedűművész közreműködésével Bartók Béla I. rapszodiájának is tapasztalható a közönség.

Az emlékév nemzetközi seregszemplével folytatódik, hiszen lapunk megjelenésével és országos terjesztésével egyidőben, június 4-től 11-ig rendezik meg az I. Nemzetközi Végh Sán-

dor Vonósnegyes Versenyt. A rendezvény titkára, Gyenge Enikő zenetörténész kérdésünkre elmondta: nagy érdeklődés övezi a megmérettetést, hiszen a január 31-i határidő leteltéig 14 kvartett jelentkezett, s bár kettő különböző okok miatt lemondott a versengésről, így is kiemelkedő a vonósnegyesek száma. A három magyar együttes – a Kelemen, az Accord és a Szervánszky – mellett amerikai, angol, svájci, lengyel, román és szlovák kvartettek játszanak a legjobbnak járó elismerésért. Hozzátette, a három előválogatott, Konrád György, Komlós Péter és Falvay Attila úgy vélekedett, minden jelentkező együttes magas szintű tudással bír. Az egyes fordulók a Magyar Rádió Márványtermében rendezik meg június 4–8. között, míg a döntőre és a gálahangversenyre a Müpa Fesztivál Színházában kerül sor, június 10-én és 11-én. A zsűri elnöke Keller András. A győztes együttes 20 000 eurót kap, emellett számos különdíj, koncertmeghívás vár rá. A márványtermi fordulók ingyen hallgathatók meg az érdeklődők, de ezeket az interneten, élőben is közvetítik. A tervek szerint a versenyről az MTVA felvételt készít, rendszeresen ad összefoglalókat, ráadásul a reklámfilmjét is sugározza.

A szervezők úgy vélik, a vonósnegyes versennyel is fel tudják hívni a figyelmet a kamaramuzsikálásra, a kamarazene fontosságára, ehhez ugyanis nagyon jó koncertek kellenek. Nem oktatni kell ugyanis a publikumot – tette hozzá Gyenge Enikő –, hanem élményhez juttatni. A tervek szerint évente 2-3 olyan mesterkurzust is szerveznek majd, ami reményeik szerint vonzza a tehetséges fiatalokat. Utána pedig a mesterek és tanítványok együtt koncertezhetnek, nemcsak Budapesten, hanem vidéki kastélyokban is, például Fehérvárcsurgón, Gödöllőn, Szigligeten. A Végh Sándor emléke előtt tisztelgő vonósnegyes versenyt pedig legközelebb három év múlva rendezik meg. ■

ICMA 2012: emlékezetes díjkiosztó

Május 15-én, a Loire-menti régió fővárosában, a nyugat-franciaországi Nantes-ban rendezték meg az International Classical Music Awards (ICMA) idei díjkiosztóját és gálakoncertjét. Az eseményt Krzysztof Penderecki, Jean-Efflam Bavouzet, John Axelrod és más kiváló művészek közreműködése tette különösen emlékezetessé. A Gramofon számára megtisztelő és szép feladat, hogy immár tizenegyedik éve képviseli Magyarországot és a kelet-közép-európai régiót a nemzetközi zsűriben.

➔ Retkes Attila/Nantes

A Gramofon 2012 tavaszi számának 18-19. oldalán ismertetést adtunk az International Classical Music Awards történetéről, zsűritagjairól és az idei díjazottakról, így ennek megismétlése szükségtelen – az érdeklődők számára folyóiratunk tavaszi száma mellett a díj hivatalos honlapját (www.icma-info.com) tudjuk elsősorban ajánlani. Nantes-i beszámolóinkban így csupán arra szorítokozunk, hogy felidézünk a díjkiosztó és a gálakoncert legemlékezetesebb mozzanatait.

Az International Classical Music Awards egyes kategóriadíjait jelképező iparművészeti alkotások

Lapunk főszerkesztője és kiadója, Retkes Attila (jobbra) az Opera kategória díját (Frank Martin: Der Sturm) adta át a zeneszerző fiának

Az idén életműdíjjal kitüntetett, 79 esztendősen lengyel zeneszerző-karmester, Krzysztof Penderecki szerint az International Classical Music Awards viszonylag rövid idő alatt a legfontosabb klasszikus zenei elismeréssé vált, s ezt annak köszönheti, hogy a zsűri teljesen figyelmen kívül hagyja az üzleti-kereskedelmi szempontokat – a benne helyet foglaló zenetörténészek, főszerkesztők kizárólag legjobb meggyőződésükre hagyatkoznak. Azt hiszem, tizenhárom kollégám nevében is mondhatom: nagy öröm és megtiszteltetés volt hallani Penderecki szavait – különösen azért, mert neki aztán már igazán nincs szüksége újabb és újabb díjakra, sem fölösleges udvariaskodásra. A díjazottak mellett impresszárióktól és hangversenyrendezőktől, fesztivál-alapítóktól és hanglemezkiadóktól is nagyon sok pozitív visszajelzést, illetve a jövőre, a díj fejlesztésére vonatkozó tanácsot, észrevételt kaptunk. Utóbbiakat zsűrielnökünk, Remy Franck, a luxemburgi Pizzicato magazin főszerkesztőjének szakmai irányításával igyekszünk is megfogadni, beépíteni terveinkbe.

A 2000 fő befogadására alkalmas, egyszerű, dísztelen nantes-i La Cité hangversenyteremben rendezett díjkiosztó gálakoncerten az Orchestre National de Pays de la Loire együttesét az egyre elismertebb amerikai karmester, John Axelrod vezényelte. A változatos, „pörgős” koncertprogramot Axelrod és Remy Franck közösen állította össze – de Falla, Ravel, Beethoven, Berlioz, Penderecki, Prokofjev, Liszt és Csajkovszkij műveiből. Bár a közreműködő szólisták között ezúttal nem volt magyar muzsik, a magyar ze-

Fotók: Marc Roger/ONPL

Balról jobbra: Remy Franck (Luxemburg), a zsűri elnöke; Irina Gerasimova orosz zsűritag, Rachel Kolly d'Alba hegedűművész, John Axelrod karmester és Stefan Bown, a Warner Classics & Jazz ügyvezető igazgatója

nekultúra mégis több rangos elismerésben részesült ezen az estén. Schiff András Schumann-albuma (ld. kritikánkat a 42. oldalon) nemcsak a szólóhangszeres kategória díját, hanem Az év hangfelvétele címet is megkapta. Szomorú viszont, hogy a lemeznek nincs magyarországi terjesztője (!), így Schiff rajongói és tisztelői csak egyedi rendeléssel juthatnak hozzá. A másik fontos elismerés: Fricsay Ferenc Bartók-felvételei nyerték a Historical recording (Archív felvétel) kategória díját, s ez jelzi, hogy Fricsayt – akinek 2013-ban halála ötvenedik évfordulójára, 2014-ben születése centenáriuma emlékezünk – egyáltalán nem felejtette el a nyugat-európai szakma és közönség. Ráadásul a német Audite kiadó gondozásában megjelent lemezen tovább négy legendás magyar muzsik, Varga Tibor, Földes Andor, Anda Géza és Kentner Lajos játéka is hallható.

A Nantes-ban élő énekesnő, Véronique Gens produkcióját, két Berlioz-dal megszólaltatását kitörő ovációban részesítette a hazai közönség. A művész nő a Vocal Recital (énekes szóló) kategóriában nyerte el az International Classical Music Awards kategóriadíját – Tragédiennes 3 című albumával, amelyen Méhul, Kreutzer, Salieri, Gluck, Gossec és Berlioz művei hallhatók

Az életműdíjas Krzysztof Penderecki a gálakoncert első részének lezárásaként vonószekari Sinfoniettájának két tételét (Passacaglia, Largo) dirigálta

A Kocsis Zoltánnal való rendszeres együttműködése folytán Magyarországon is jól ismert francia zongorista, Jean-Efflam Bavouzet a zsűritől Az év művésze (Artist of the Year) elismerést kapta. A gálán Prokofjev III. zongoraversenyének nyitótételét játszotta – fergeteges lendülettel

Három huszonéves muzsikus (David Kadouch, Carole Petitdemange és Pablo Ferrández) társulása a francia-spanyol Trio Flamel, amely a díjkiosztón a fiatal muzsikusok legkedveltebb közösségi és információs oldalát, a díjnyertes classicalplanet.com website-ot képviselte

Krassimira Stoyanova bolgár operaénekesnő a szláv repertoár specialistája. Díjnyertes lemezén (amely a német Orfeo kiadó gondozásában jelent meg) cseh, orosz és bolgár zeneszerzők operáirait szólaltatja meg, a Pavel Baleff dirigálta Münchener Rádiózenekar közreműködésével. Nantes-ban a közismert Levéláriát (Csajkovszkij: Anyegin) adta elő – ihletett, érzelmgazdag tolmácsolásban

Rachel Kolly d'Alba svájci hegedűművész – képünkön produkciója végén, John Axelroddal – French Impressions (Francia impressziók) című lemezével a Versenymű kategória díját nyerte el. A gálaesten Ravel közismert bravúrdarabja, a Tzigane szólóját játszotta

GRAMOFON KÖNYVEK

Zenei panoráma

– kötet a 85 éve született Kroó György írásaiból

Zenei panoráma – Kroó György írásai az Élet és Irodalomban (1964–1996). Ezzel a címmel, a Gramofon Könyvek sorozatban jelent meg az a csaknem ötszáz oldalas kiadvány, amely a 20. század egyik legjelentősebb magyar zenekritikusának, zenetörténészének és a zenei ismeretterjesztésben is mércét állító egyéniségének, Kroó Györgynek az Élet és Irodalom hetilapban publikált írásait tartalmazza. A kötet szerkesztője, közreadója Várkonyi Tamás zenetörténész, lapunk korábbi főszerkesztője.

A 239 cikk az 1964 és 1996 közötti évtizedek zenei életébe nyújt betekintést, kortárs zenei bemutatókról írott kritikák révén, de nemcsak az új művekről, aktív zeneszerzői műhelyekről, európai és magyarországi trendekről, hanem az előadóművészet és a zenei kompozíciók örök kérdéseiről, a magyar zenei életet mozgásban tartó eseményekről is olvashatunk. A most első ízben a nagyközönség elé kerülő pillanatképek színes sorozata ezeknek az évtizedeknek zenei-kulturális panorámáját nyújtja. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a kötet – ahogyan Kroó György írta egyik recenziójában – „egyszerre történelem és életrajz, művészetszociológia és világ-

**Gramofon
1996 óta a klasszikus zene és
a jazz szolgálatában!**

politika, arckép, kordokumentum és nagyszerű olvasmány”.

Kovács Sándor zenetörténész előszavában így fogalmazott: „Aki végigolvassa Kroó tanár úr kritikáit, világos képet kap ezekről az esztendőkről. Mintha fotósorozatot látnánk. A pillanatfelvételek élesek, hitelesek.”

A Gramofon Könyvek sorozat korábbi kiadványai:

Kiadványainkról bővebb információ, és rendelés
a www.gramofon.hu oldalon, és az info@gramofon.hu e-mail címen!

Új helyszínen a Régi Zenei Napok

Több mint negyedszázad után új helyszínen, Fertőd-Eszterházában rendezik meg a Régi Zenei Napokat, az ország talán legrangosabb régi zenei fesztiválját. A csodálatosan megújult környezetben ezúttal is nagyszerű fellépők koncertjeiben gyönyörködhetünk, valamint idén is mesterkurzus várja a tanulni vágyókat – június 16. és 23. között.

Magyarország legnagyobb, mozgásban lévő európai uniós kulturális beruházásának első üteme lezárult: régi fényben pompázik a fertőd-eszterházi kastély főépülete. Az épületegyüttest kezelő Műemlékek Nemzeti Gondoksága évek óta tart itt koncerteket, fesztiválokat, így örömmel fogadta be a Filharmonia Budapest Nonprofit Kft. által idén már huszonnyolcadik alkalommal megrendezendő Régi Zenei Napokat. Gyakran lépett fel itt például Vashegyi György, a zenei napok szerkesztőbizottságának tagja,

TÁNC – MINDEN SZINTEN

Idén ezzel a mottóval várja vendégeit a Bartók Szeminárium és Fesztivál július 12. és 19. között. A résztvevők közül ezúttal Rohmann Imre zongoraművész-karmester nyilatkozott lapunknak (Rohmann Imre Dosszié rovatunkban, a 8. oldalon is nyilatkozik, ami csupán a véletlen műve: két szerzőnk, Lindner András és Várkonyi Tamás szinte azonos időben kereste meg a két témában – a szerk.). Rohmann Imre kezdetben Zempléni Kornél zeneakadémiai tanársegédéként vett részt a rendezvényen – még akkor, amikor az szemináriumként működött, a tanári karban pedig Zempléni kívül többek közt Kadosa Pál, Mihály András, Tátrai Vilmos, Sándor György ült. „Pár év múlva a Tanár úr kivált, a szeminárium átalakult fesztivállá, Klenjanszky Tamás lett az igazgató, és a zenetudományi kurzus is helyet kapott a programban, Somfai László vezetésével – meséli a zongoraművész. – A hangszerek és zenetörténészek rengeteget tanultak egymástól, én is naprakész információkat kaptam a Bartók-kutatás eredményeiről. A karmesterkurzus szintén a megújulás részét képezte, és ez máig a program különlegessége. Nem sok hely található ugyanis a világon, ahol egy fiatal karmester zenekart dirigálhat tanulás közben. Csak egy ilyen jut eszembe, a Boston melletti Tanglewood. Továbbá Bartók neve olyan vonzerőt képvisel, mint Mozarté Salzburgban. A szombathelyi nemcsak hangszeres kurzus, hanem koncertsorozat is, amelybe a Bartók-örökség gondozása mellett beleillik a kortárs zene, másfelől a Bartókkal kapcsolatban állt zeneszerzők jelenléte is erős. Ezek a vonások összességükben teszik európai jelentőségű eseménnyé a Bartók Fesztivált” – mondja Rohmann Imre, aki a mesterkurzus mellett koncerten is fellép. A francia esten a húsz éve elhunyt Messiaen és a százötven éve született Debussy alkotásait szólaltatja meg fiatal kamarapartnerek közreműködésével.

Az Orfeo Zenekar Händel Messiását szólaltatja meg a Régi Zenei Napokon

aki elmondta: a kastély elsősorban Joseph Haydnhoz és Esterházy „Fényes” Miklóshoz kötődik, a fesztivál pedig egy korábbi művészeti stílust – a barokkot – állítja a középpontba, de a helyszínváltozás frissítően hat az eseménysorozatra. „Az elmúlt két évtized Haydn-fesztiváljai alatt feltekerkeztek az eszterházi helyszíneket; a fertőszentmiklósi templom például kiváló oratorikus alkotások megszólaltatására is, idén ott adjuk elő Händel Messiását – mondja a dirigens. – A kastély díszterme nagyszerűen alkalmas kisebb produkciókra, de lesz koncert a most felújított kápolnában is. Emellett egy hangverseny erejéig Sopront is megtartjuk.”

„Ezzel az összefogással régi vágyunk teljesül: nemcsak koncertek, hanem mesterkurzusok számára is birtokba vehetők a kastély gyönyörű terei – mondja Dobó Ágota, a Műemlékek Nemzeti Gondokságának igazgatóhelyettese. – A Mozarteum mintájára Haydneumnak elnevezett központ koncepciójába tökéletesen beleillik, amit a Filharmonia Budapest e fesztiválja képvisel. Nagy örömmel fogadtuk be a nemzetközi hírű külföldi és hazai előadókat felvonultató rendezvényt. A főépület öt díszes terme mellett a jövőben egyre több helyiség vehető birtokba. A Marionettszínház felújítása összefogással fejeződik be, a Narancsház a második ütemben készül el, a Jóságkormányzó épületének renoválása a harmadik ütemben valósul meg; ez a Narancsház és a Marionettszínház szervizépülete lesz, egyúttal a fesztiválok kiszolgáló helyiségei költözhetnek ide.”

A Régi Zenei Napok honlapja és részletes programja:

www.filharmoniabp.hu

Nem engedni a minőségből

Zempléni Fesztivál, 2012. augusztus 11–19.

Huszonegyedik alkalommal rendezik meg Magyarország festői régiójában a Zempléni Fesztivált. Tavaly visszalépett a főtámogató – a szervezők akkor azt hitték, ennél kevesebb pénzből nem lehet „kihozni” a programokat. Már amennyiben hívek akarnak maradni a magas színvonal és a változatosság hagyományához. Az idei program mutatja: nem lett igazuk – még kevesebb pénzből teremtenek minőséget.

➤ Várkonyi Tamás

„A rendelkezésre álló pályázati lehetőségek sem biztosították, hogy annyi támogatást kapjon a fesztivál, mint tavaly. Így idén soha nem tapasztalt módon alacsony költségvetésből rendezzük meg az eseménysorozatot – mondja Turjánai Miklós fesztiváligazgató. – Kiszámoltuk: az első évben, 1992-ben ötmillió forintból gazdálkodhatott a rendezvény, ami reálértéken majdnem a duplája annak, ami 2012-ben, huszonegy évvel az indulásunk után a rendelkezésünkre áll. A minőség azonban a régi, ezt nem befolyásolja a költségvetés. Bár elfogult vagyok, úgy látom, hogy a vidéki fesztiválok sorában kimagasló helyet foglal el a zempléni. Idén kevesebb a program, és csak kilenc napos a rendezvénysorozat, de ez épp azért van, mert nem akarunk engedni a minőségből. A kevesebb program ellenére a változatosság továbbra is jellemző, hiszen több művészeti ág és a zenén belül is számos műfaj, stílus képviselteti magát. Mindezzel az volt a célunk, hogy teljes mértékben kihasználjuk a zempléni tájban rejlő adottságokat, valamint az, hogy a vendégeink által megkedvelt helyszínek és programtípusok megmaradjanak – lesz például kirándulókoncert és borkóstolás. A hagyományosnál rövidebb időtartam pedig talán még inkább arra csábítja a látogatókat, hogy végig itt maradjanak. Természetesen 2012-ben is megemlékezünk az évfordulós alkotóról: a százharminc éve született Kodály Zoltánról, a száz éve született Örkény Istvánról, a harminc éve elhunyt Astor Piazzolláról.”

Egyedi színpaltok

A hagyománnyal szakítva, idén a fesztiválapító **Liszt Ferenc Kamarazenekar** nem a záró hangversenyen játszik, hanem nyitja a rendezvénysorozatot. **Augusztus 11-én** a sárospataki Rákóczi-vár udvarán két Négy évszak-ciklust szóltatnak meg, összesen tizenhat tételben. Az első részben Vivaldi örökzöldjét hallhatjuk, a művészeti vezető Rolla János szólójával, a szünet után pedig – a zenekar ifjú hegedűseinek közreműködésével – Piazzolla izgalmas kompozícióját.

A magyarországi nyári zenei életnek mindenképpen különleges színpaltjait jelentik a Zempléni Fesztivál azon programjai, amelyeken több művészeti ág kap egyszerre szerepet. Ilyen esemény lesz például **augusztus 14-én** az **Egyperces évszázad** című Örkény-est, amelyen a száz éve

született író műveiből hangzanak el részletek, Fehér Anna és Áron László színművész előadásában, a sárospataki Művelődés Házában. A Tarján Tamás szerkesztette irodalmi műsorhoz a Liszt Ferenc Kamarazenekar brácsaszólamának vezetője, Várnagy Mihály válogatott zenéket – Dohnányi Ernő, Bartók Béla, Dmitrij Sosztakovics műveiből. De kuriózumként megszólalnak a 20. század első felének nagy román-francia hegedűművésze, Georges Boulanger, valamint a 2007-ben elhunyt Pertis Jenő alkotásai is. A közreműködő vonóstriót – Tfirst Péter, Várnagy Mihály, Rózsa Richárd – szintén a Liszt-kamarazenekar állítja ki, a Nemzeti Énekhar korrepetitora, Bizják Dóra kíséri őket zongorán.

Csillgó rezek

Mivel a szabadtéri rendezvényekhez jól illik, és gasztronómiai programokon is kellemes hangulatot képes varázsolni, rézfúvós zene kíséri a fesztivál egy-egy rendezvényét, méghozzá kiváló együttesek jóvoltából. Az **In Medias Brass** a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen diplomázott muzikusokból alakult 2010-ben, és nagyon rövid időn belül több világversenyen ért el kiemelkedő helyezést. Dél-Koreában, Jeju szigetén és nem sokkal utána, a németországi Passauban egyaránt az első helyen végzett a csapat. A szlovéniai Stanjelben megrendezett nemzetközi versenyen, 2011-ben korcsoportjuk első díja mellett megkapták a legjobb rézfúvós kvintettnek járó különdíjat is. Alig két hónap múlva az oszakai Nemzetközi Kamarazene Versenyen értek el második helyezést. A fesztiválon közreműködő

Liszt Ferenc Kamarazenekar

Fotó: Interkultur Hungária Közhasznú Nonprofit Kft.

Jelenet a Kolibri Színház Hány János-produkciójából

másik együttes nem versenygyőzelmei miatt különleges, hanem azért, mert négy tubaművész alkotja. A **Heavy Brass Guys Tuba Quartet** – röviden HBGTQ – bevallottan a játék örömeért ül össze 2007 óta rendszeresen, és részesíti a hallgatót a négy mély hangszer nem gyakran hallható összhangzásában.

A kamaraprogramok között kiemelkedő helyet foglal el a 2011 végén, autóbalesetben elhunyt **Gyöngyössy Zoltán** emlékére rendezendő est az Oremus Szalonban, **augusztus 17-én**. Éppen tíz éve annak, hogy a kiváló fuvolaművész – Szilvágyi Sándorral és Lukácsházi Istvánnal közös koncerttel – avatta fel ezt a csodálatos és elegáns helyszínt. A gitárművész és a nagybőgőművész Gyöngyössy tanítványával, Romos Zsolttal és Termes Rita zongoraművésszel kiegészülve játszik a varázslatos tolcsvai szalonban. Ugyanaznap este, Tokajban **Megyesi Schwartz Lúcia** énekel olyan művészpáros kíséretével, akiknek tagjait – bár szoros rokoni szálak kötik össze őket – csak ritkán hallani együtt muzikálni: Bogányi Gergelyről és Bogányi Tiborról van szó.

Jazz és más

Játsszunk Hány Jánost! című különleges produkciójával a Kolibri Színház szerepel **augusztus 17-án és 18-án** Tokajban, illetve Sárospatakon. Az előadás érdekessége, hogy bábok adják elő a történetet, ugyanakkor a mese leghíresebb zenéi élőben, hús-vér szereplők közreműködésével szólnak meg, sőt a játékba a közönség is bekapcsolódhat. A nagyszerű családi programnak ígérkező eseménnyel egyúttal Kodály Zoltán születésének százharmincadik évfordulóját köszöntik.

És ha már a családi programoknál tartunk: ahogyan az előző két évben, a **Budafoki Dohnányi Zenekar** idén is elviszi Zemplénbe nagy sikerű budapesti sorozatának egy darabját. A **Megeríthető zene** című koncerten, **augusztus**

Hollerung Gábor

18-án a barokk zene és a jazz kapcsolatáról beszél Hollerung Gábor karmester, napjaink egyik legjelentősebb jazz-zongoristája, Oláh Kálmán pedig improvizál majd elhangzó Bach-mű témájára. A fesztiválon ezúttal is külön vonulatot képeznek a jazzkoncertek: fellép a Gyárfás Trió és a Budapest Ragtime Band, Oláh Kálmánhoz pedig Balázs Elemér és Egri János csatlakozik, hogy a legendás Trio Midnight színeiben gyönyörködtessék a fesztiválközönséget jobbnál jobb muzsikáikkal.

A **zárókoncerten, augusztus 19-én** a fesztivál rezidens együttese, a **Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar** szólaltatja meg Händel népszerű Messiását. A nehéz anyagi helyzet ellenére tehát a nagy oratorikus kompozíciók hagyománya mégis folytatódik a Zempléni Fesztiválon ■

Kedvezményes jegyvásárlási lehetőség

június 1-től június 30-ig

A Zempléni Fesztivál honlapja és részletes programja:

www.zemplenfestival.hu

Kaposfest: a szabadság fesztiválja

Kokas Katalin ösztéművészeti programsorozatát szeretne

Ravel, Debussy, Richard Strauss, Reich, Pertis, Ligeti, illetve Tokody, Kocsis, Ibragimova, Gallardo, Honda-Rosenberg, s természetesen Kokas és Kelemen. Csak néhány szerző és előadó neve az idei Kaposfest kínálatából, akik miatt ismét érdemes augusztus 14-től 20-ig Somogyország fővárosába látogatni.

◆ Réfi Zsuzsanna

„Az első fesztivált úgy kezdtem szervezni, hogy lesz, amilyen lesz. Meghívom azokat a művészeket, akiket szeretek – meséli az alapító-művészeti vezető Kokas Katalin –, s aki ráér, eljön, és olyan műveket játszhat, ami a legjobban illik hozzá. Már a 2010-es Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivál hatalmas tetszést aratott, és feladta a leckét a következő esztendőre. A tavalyi program sikere pedig ezt is felülmúlta, így idén nincs könnyű dolgunk, de a mostani sorozat is különlegesnek ígérkezik.” A hegedűművész azt mondja, egy teljes éve szervezi a III. Kaposfestet, és sokszínű műsort igyekezett összeállítani. Az előadók közül szinte mindenki boldogan térne vissza erre az egyhetes örömmzenélésre, a közönség is szívesen találkozna újra a kedvenceivel, így az első fesztivál fellépői közül például Pekka Kuusistót hívta meg. „Kocsis Zoltán az első évben rá kellett beszélni, hogy eljőjön, s most az egész hetet velünk tölti, és az ifjú tehetséggel, Devich Gergellyel is fellép. Az ő kívánságára hangzik fel Richard Strauss Metamorfózisok – Tanulmány 23 hangszerre című, ritkán játszott darabja.” A különlegességek között említi már a nyitónap programját is, hiszen Schubert A halál és a lányka című művét a Kelemen Quartet adja elő; lesz Sosztakovics-darab, a Prelúd és a scherzo nemzetközi gárdával; Tokody Ilona Massenet-dalokat énekel, s a közönség Ravel La Valse-át is meghallgathatja, két remek zongorista: José Gallardo és Shai Wosner előadásában. „Az első évben elhangzott Vivaldi Négy évszak című darabja, s a nem szokványos előadásnak olyan sikere volt, mint egy rockkoncertnek: sikítózott, őrzöngött a publikum. Annyira szerették volna ismét hallani, hogy ebben az évben is előadjuk, szintén nem a megszokott formában. A rendhagyó darabok közé tartozik Steve Reich Triple Quartett című kompozíciója, amelyben két vonósnegyes felvételtől szól, a harmadik pedig élőben, szintén kihangsúlyozva. Sok

magyar zeneszerző is helyet kapott a programban: Bartók, Kodály, Liszt mellett Weiner, Hubay, Kurtág és Pertis Jenő szerzeményeinek egyaránt tapsolhat a közönség.”

A publikum nem csak Kaposvárott hallhatja a koncerteket, hiszen a tervek szerint a Bartók Rádió ismét közvetíti a programok egy részét. A tavalyi újdonságokból is megtartanak néhányat, így például a fiatalok ismét vásárolhatnak fesztiválpárnát, amellyel bármely hangversenyen elfoglalhatják az üres helyeket vagy leülhetnek a padlóra. A délelőtti maratoni koncerteket szünet nélkül rendezik, nyolcvan percnél nem lesznek hosszabbak, s este a hangversenyek után is folytatódik az örömmzenélés. „Régi vágyam volt, hogy cigányzene szóljon az éttermekben a fesztivál alatt, mert ez a muzikusoknak is nagy élményt jelent. A kultúrának része, amire büszkék vagyunk, hiszen Brahmsot, Sarasatét, Ravelt is meghihlette. Ebben az évben a Royalban Oláh Ernő és cigányzenekara játszik. Aki szeretne dalolni, ne hagyja ki, s mivel ott lesz a fellépősereg is a fesztiválról, így rendhagyó koncertélményekre is lehet számítani...”

Bolyki György fesztiváligazgató sok gondot levelez Kokas Katalin válláról, a teendő azonban így is rengeteg, de Katalin azt mondja, addig örül, amíg megszólhatnak ezek a művek. „Szeretném, ha a közönségnek olyan produkciókat tudnánk nyújtani, hogy azok is kedvet kapjanak a klasszikus zenéhez, akik egyébként nem járnak hangversenyre. S egyre inkább az ösztéművészet felé törekszem. Lehet, hogy idén nem valósítható meg az összes vágyam, de elképzelhető, hogy lesz filmvetítés, homokanimáció. Az itt fellépők hite, fanatizmusa sokak szívét megéri, ezért újra és újra jegyet váltanak. A Kaposfest különlegessége, hogy a sok tehetséges művész mindegyike meg akarja mutatni a másoknak tudását, az energiáik pedig összeadódnak. Így minden egyes fesztivál a szabadságról és az improvizálásról szól. ■

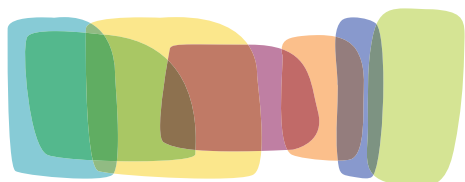
A kamarazene ezúttal is központi helyet kap a Kaposfest kínálatában. A kép bal és jobb szélén a fesztiválapító művész-házaspár, Kelemen Barnabás és Kokas Katalin

Alina Ibragimova · Kelemen Barnabás · Homoki Gábor · Latica Honda-Rosenberg · Pekka Kuusisto
Kokas Katalin · Mikhail Ovrutsky · Ivry Gitlis · Römer Ádám · James Boyd · Kocsis Zoltán · Jose
Gallardo · Anna Laakso · Shai Wosner · Reto Bieri · Nicolas Altstaedt · Alexander Rudin · Jonathan
Cohen · Kyril Zlotnikov · Kokas Dóra · Fejérvári Zsolt · Diego Chenna · Eredics Salamon · Anneke
Boeke · Szabó Anita · Toth László "Lecsó" · Tokody Ilona · Devich Gergely · Bolyki György

Művészeti vezető: **Kokas Katalin**

Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivál

KAPOSFEST
2012. 08. 14-20.

www.kaposfest.hu

www.facebook.com/kaposfest

Határozott irányvonal

Bemutatók és évfordulók a Nemzeti Filharmonikusoknál

Az ősszel kezdődő évadban újabb különlegességekkel jelentkezik a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. Kocsis Zoltán a bemutatandó két újabb Richard Strauss-opera érdekességeiről, az évadnyitó koncert kapcsán Debussy és Bartók kapcsolatáról, az évfordulók nyomán egy Lajtha-ballett premierjéről beszélt lapunknak. Nem maradhatott ki a rövid értékelés sem, hiszen a zongoraművész-karmester éppen tizenöt éve áll az együttes élén.

➔ Várkonyi Tamás

Fotók: Pető Zsuzsa, Művészek Palotája

A jövő évad kiemelkedő eseményeként folytatódik a zenekar operasorozata: ezúttal két Richard Strauss-művel, A hallgatag asszonnyal és a Capriccióval. Az előbbit a hetvenes évek végén tűzte műsorra az Operaház, az utóbbit pedig még nem láthattuk Budapesten. „Tökéletesen megértem, miért nem látsszák ezeket az operákat. Mindkettő tartalmaz egy-egy különlegességet, ami kiemeli őket a szokványos operairodalomból – mondja Kocsis Zoltán. – A hallgatag asszony abban az értelemben egyedi dalmű, hogy zseniális a szövege. A librettót jegyző Stefan Zweiget jobb írónak tartom, mint a Strauss-operákban sorra remekelő Hoffmannsthalt. Zweig egy Ben Jonson-drámát dolgozott át, illetve ültetett át német nyelvre – ez már önmagában olyan egyedi vonás, ami joggal ragadta meg a zeneszerző figyelmét. A szöveg annyival jobb a Budapesten tavasszal bemutatott Arabelláénál, hogy nagyszerűen átszóhető humoros elemekkel, és Strauss a humoránál is van ebben az operában! A Capriccio különlegessége, hogy rendkívül felkészült közönséget feltételez. Strauss sok mindent beledobolt a zenébe, számos utalás és idézet teszi izgalmassá, szükséges tehát, hogy a hallgató tisztában legyen az operairodalom alpműveivel. A szereposztások parádésak; csak néhány nevet említek A hallgatag asszony-produkcióból: Kurt Rydl, Bernhard Brechtold, Paul Armin Edelmann, Julia Bauer. Ebben a műben sok a prózai dialógus, ami miatt feltétlenül szükségesek a német anyanyelvű előadók. Ter-

mészetesen mindkét operát húzások nélkül szólaltatjuk meg, így A hallgatag asszony lehet, hogy három és fél óras lesz, de nem baj, majd hatkor kezdünk.”

Bartók-gyökerek: Debussy vagy Strauss?

Amikor arra kérem Kocsis Zoltánt, válasszon egyet az évad hangversenyei közül, a zeneigazgató hosszas latolgatás után a nyitókoncertet emeli ki, amelyet hagyományosan Bartók halálórási évfordulójának előestéjén ad az együttes. A műsor első részében Debussy két emblemikus szimfonikus műve, az Egy faun délutánja és A tenger hangzik el, a szünet után pedig Bartók operája, A kékszakállú herceg vára. „Azért is ezt az estet emelem ki a sok érdekes este közül a Gramofon olvasóinak, mert egyrészt Debussy-évet írunk, másrészt Bartókot mindig játszunk szeptemberben, harmadrészt ekkor két olyan énekessel lesz szerencsém dolgozni, akikkel korábban karmesterként és zongoristaként már találkoztam, de Bartók operájában még soha. Jogos reményeket fűzhetünk ahhoz, hogy Szántó Andreában és Bretz Gáborban végre megtaláljuk azt a párost, amely tökéletesen alkalmas a Bartók Új Sorozat Kékszakállú-felvételein is száz százalékosan helytállni. Debussy és Bartók több szállal kapcsolódik egymáshoz, ezt tükrözi majd a műsor is, hiszen keletkezési sorrendben hangzanak fel a kompozíciók. Ha Bartók életművének a vonzatában nézem,

akkor megállapítható, hogy Debussy jóval erőteljesebben hatott rá, mint Richard Strauss. Egyébként Bartók is ezt erősíti meg egy interjúban, amelyben a francia zeneszerzőről azt állítja, hogy jóval újabb a zenéje, mint Straussé, soha nem sekélyesedik el banalításokban, kései műveiben pedig forradalmian újat hozott. Ehhez a magam részéről azt tudom hozzátenni, hogy a kései Debussy stílusa már-már expresszionizmusba hajlott, míg Strauss az Elektra után hanyatlott. És hogy pontosan miben hatott Debussy Bartókra? Például a formaalakítás német szigorának feloldásában, az ötletek kezelésében, a motivikus fejlesztés másodlagossá zsugorításában. Említhető még a hangkészlet is: azok az új akkordok, amelyek nem feltétlenül Debussy vívmányai, de ő kellett ahhoz, hogy ezek a hangzások–akkordkapcsolatok a megfelelő kontextusba kerüljenek. Továbbá a hangszerelem tekintetében – ami nagyon fontos tényező a komponálás folyamán – Bartóknak a zeneakadémiai tanárainál is komolyabb mestere volt Debussy.”

Tizenöt év

A zenekar Debussy mellett több más muzikusra is emlékezik az évad során. Lajtha László születésének százhuszadik, halálának ötvenedik évfordulóján a zenei élet nagy adósságát törleszti az együttes, A négy isten ligete című balett előadásával. Ez a mű még soha nem hangzott el teljes egészében, a kottáját Lajtha Ildikó bocsátotta rendelkezésre. „Bár Lajtha működésének a súlypontja a későbbi években Franciaországba helyeződött át, de ő akkor is a miénk, a folklorista zeneszerzők között kiemelkedő a szerepe, Weiner Leót éppen ő vezette rá a folklorisztikus gondolkodásra. Szerencsések vagyunk, mert a Szegedi Kortárs Balett annyira fellelkesült közös Bartók–Stravinsky-estünkön az idei Budapesti Tavasz Fesztiválon, hogy szívesen vállalkoztak erre a koprodukcóra is.”

Kocsis Zoltán tizenöt éve, 1997 őszén vette át a Nemzeti Filharmonikus Zenekar irányítását. Mint mondja, eredeti céljuk az volt, hogy a kezdeti évek tapogatózása után határozott irányvonalat kövessenek technikai és stiláris téren, valamint repertoárépítésben. „Nincs okunk szégyenkezni – mondja a zeneigazgató –: a nagyra becsült elődeim által nem preferált szerzőket, stílusokat mi a helyükre tettük, és megfelelő mennyiségben játszunk; ilyen Bruckner és Mahler, a francia zene és a kortárs zene. Úgy érzem, sokat léptünk előre, és egy mindenevő zenekarból »még mindenevőbb« zenekarrá váltunk. Természetesen lehet továbbgondolni a repertoár bővítést; például el kellene érni, hogy a közönség hallgassa a saját korának zenéjét, mégpedig olyan intenzitással, ahogyan azt régebbi korokban tette. A zenekar stílusismerete átírataim révén is elmélyült, márpedig az elmélyülés a fő cél. Nem hiszek abban, hogy ha valamit egyszer már megcsináltunk, azt ne lehetne még jobban megcsinálni.”

A zenekar honlapja:

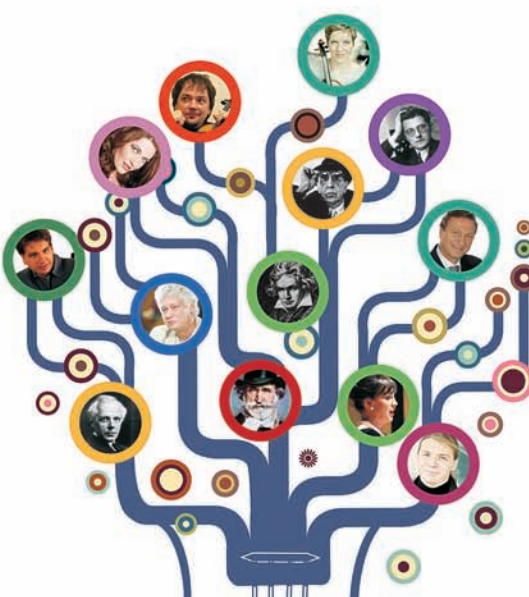
www.filharmonikusok.hu

**Nemzeti
Filharmonikusok**
Alapítva 1923

2012-2013

A zene gazdagsága határtalan

Fedezze fel Kocsis Zoltánnal és
a Nemzeti Filharmonikusokkal!

Ferencsik- bérlet
Klemperer-bérlet
Próbatermi vendégség – kamarazenei bérlet
A varázslatos Kelet – ifjúsági bérlet

A hangversenyek helyszíne: Művészetek Palotája

Bérletek vásárolhatók az ismert jegyirodáknak és online:
www.filharmonikusok.hu

Fenntartó:

NEFMI

Támogató:

„Haydn zenéje felülmúlhatatlan csoda”

Forrás: Budapesti Fesztiválzenekar

Takács-Nagy Gábor a BFZ első vendégkarmestere

Idén szeptembertől először neveznek ki állandó első vendégkarmestert a Budapesti Fesztiválzenekarnál. A megtisztelő cím Takács-Nagy Gáboré, aki a Haydn–Mozart Plusz sorozatot vezényli az Olasz Intézetben, valamint évadonként egy nagyzenekari koncertet a Művészetek Palotájában. Szerződése három évre szól.

Takács-Nagy Gábor 2007 óta a Verbier Fesztivál Kamarazenekarának zeneigazgatója, 2010 óta pedig a Manchesteri Kamarazenekar vezető karmestere. A világhírű vonósnyegyes megalapítója és egykori primáriusa ma már szinte kizárólag vezényel – hegedűt csak akkor fog a kezébe, amikor próbán megmutat valamit a zenekarnak, vagy a Genfi Zeneakadémián, ahol kvartettosztályt vezet. „A tanítás és

a vezénylés tölti ki az életemet – mondja –, de sosem arra gondolok, hogy tanítok vagy vezényelek, hanem arra, hogy muzsikus vagyok, aki inspirál. Nagyon izgalmas emberi és szakmai kihívás ez.”

Idén szeptembertől három éven át, a BFZ első vendégkarmesterként évadonként három műsort – körülbelül tizenöt koncertet – vezényel Fischer Iván együttese élén: kettőt a Haydn–Mozart Plusz sorozat keretében, az Olasz Intézetben, egyet pedig a nagyzenekari bérletben, a Művészetek Palotájában. „A BFZ a világ egyik legjobb zenekara, amelyben egyébként barátaim ülnek – folytatja a művész –, hiszen koncertmestere voltam 1993 és 2001 között. Nagyon közeli és baráti a kapcsolatom Fischer Ivánnal, akivel szinte ugyanúgy gondolkodunk a zenéről. Akárhova megyek, mindenütt úgy beszélnek erről az együttesről, mint a világ egyik legjobb zenekaráról; nagy megtiszteltetés és öröm, hogy velük dolgozhatom.”

A zenekar Haydn–Mozart Plusz bérlete kisebb apparátusú művekre, kamarazenei megközelítésű repertoárra koncentrálnak, de helyet kapnak benne például Schumann vagy César Franck alkotásai is. Takács-Nagy Gábor évtizedek óta játssza Haydn és Mozart zenéjét. Talál-e még újat ezekben a művekben – a kérdés költői, de a válasz érdekes lehet. „A zeneszerző óriások mindig újabb arcukat mutatják. Ha az ember előveszi egy nagy komponista műveit, mindig újabb és újabb csodákat vesz észre bennük. Ahogyan Kodály fogalmazott: a nagy alkotó zenéiben titokzatos életerő működik. Haydn zenéje számomra felülmúlhatatlan csoda, egyik nagy szenvedélyem, egy-egy szimfóniája kimeríthetetlen lehetőségeket rejt magában. Ám ez nem csak Haydnnal van így. A zeneszerzők nem tudnak mindent beírni a kottába; a spirituális dimenziót, az érzelmi hátteret nem lehet papírra vetni. Minimális mennyiségű előadási utasítást rögzítenek a kottában, de az előadó érzi, hogy zöld lámpát kap, és a sokféle lehetőség közül neki kell kiválasztani a legmegfelelőbbet. Olyanok vagyunk, mint a színész, aki megkapja a színdarab szövegét, az azonban, hogy hogyan adja azt elő, hogyan interpretálja, hogyan játssza el, már rajta múlik. Az előadónak az a szerepe, hogy életre keltse a kottapapíron található, önmagukban halott hangjegyeket; hogy a zeneművet ugyanabba a spirituális magasságba emelje, ahonnan a szerző »leengedte« közénk. A lényeg nem lehet papírra vetni. Haydn műveiben is ott van, hogy forte és allegro, és el lehet játszani ennek megfelelően hangosan és gyorsan, de ez még semmi, csupán fizikai paraméter! Hogy milyen módon támasztjuk életre, az tőlünk függ. Rengeteg lehetőség adott, és állandóan újra lehet ezeket gondolni. A múltkor a feleségem feltett egy Haydn-lemezt, amit a Takács Quartettel több mint húsz évvel ezelőtt vetünk fel Londonban. Azt mondogattam magamban: nem rossz, nem rossz, de mennyire másképp játszanám ma! Egy pillanatra megijedtem ettől, de aztán örültem, mert ezek szerint nem stagnálok.”

A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja:
www.bfz.hu

A hangversenyek közreműködői:

Grigorij Szokolov, Jevgenyij Kiszin, Jevgenyij Koroljov, David Fray, Igor Levit, Steven Isserlis, Hrachya Avanesyan, Ránki Dezső, Bogányi Gergely, Vásáry Tamás, Rados Ferenc, Jandó Jenő, Várjon Dénes, Simon Izabella, Farkas Gábor, ifj. Balázs János, Borbély László, Fülel Balázs, Lajkó István, Szabadi Vilmos, Kelemen Barnabás, Baráti Kristóf, Keller András, Kokas Katalin, Letizia Belmondo, Edmar Castaneda, Vigh Andrea, Drahos Béla, Budapesti Vonósok

Művészetek Palotája, Festetics Palota (Budapest),
Bartók Emlékház, Gödöllői Királyi Kastély
2012/2013

„MVM Koncertek – A Zongora” a Művészetek Palotájában

Jevgenyij Koroljov – 2012. november 7. (szerda), 19.30, **David Fray** – 2013. január 13. (vasárnap), 19.30
Ránki Dezső – 2013. február 4. (hétfő), 19.30, **Bogányi Gergely** – 2013. február 26. (kedd), 19.30
Grigorij Szokolov – 2013. április 10. (szerda), 19.30, **Jevgenyij Kiszin** – 2013. szeptember 16. (hétfő), 19.30

„A Zongora a Festetics Palotában”

Jandó Jenő – 2012. október 27. (szombat), 19 óra, **Várjon Dénes** – 2012. december 8. (szombat), 19 óra
Farkas Gábor – 2013. január 19. (szombat), 19 óra, **Igor Levit** – 2013. március 9. (szombat), 19 óra

Jevgenyij Koroljov

Grigorij Szokolov

Jevgenyij Kiszin

Az „MVM Koncertek” valamennyi hangversenyére 10% kedvezménnyel lehet jegyeket vásárolni,
ha közvetlenül a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen rendelik meg jegyeiket.

Látogasson el honlapunkra:

www.jakobikoncert.hu

Koncertek világsztárokkal, kedvezmények a gyerekekkel érkezőknek!
Kérjük, jelentkezzen be a fenti e-mail címen, ha szeretne hírlevelet kapni a 33 hangversenyéről.
Hangversenyjegyeit honlapunkon is megvásárolhatja a „Jegyvásárlás” menüpontban.

A hangversenysorozat együttműködő partnere:

magyar villamos művek

Forrás: Művészetek Palotája

Zenekari akadémia

Újabb állomásához érkezett a Concerto Budapest és a Zeneakadémia közötti együttműködés: Keller András együttese rendszeres és aktív szerepet játszik majd az egyetemi képzésben – a hazai zenekarok közül egyedülüként.

Ez volt a második évad, hogy a Concerto Budapest és a Zeneakadémia közös ismeretterjesztő sorozatot rendezett – Szereti ön Beethoven? címmel –, idén már a Művészetek Palotája közreműködésével. Az együttműködés újabb állomásaként a Concerto Budapest kiveszi a részét a zeneszerzői és szólista diplomahangversenyekből, a karmesterei, opera és ének szakos vizsgakoncertekből. Továbbá kiemelkedő szerepet kap a zenekari muzikusok képzésében is: a legtehetségesebb zeneakadémisták beülhetnek a zenekarba, sőt diplomájuk megszerzése után pályájukat is itt kezdhetik, alapozhatják meg. „Régi vágyam egyfajta zenekari akadémia létrehozása az egyetem kebelében” – mondja Batta András, a Zeneakadémia rektora, aki külföldi példaként

említi a Sibelius Egyetemet: a helsinki intézmény egy rezidens zenekarnak köszönhetően nagyszerű karmesterképzési sikereket könyvelhetett el már eddig is.

„Szó sincs arról, hogy a Concerto Budapestet az egyetem gyakorlózenekarává degradálnánk – folytatja Batta András –, hanem olyan funkciókat szeretnénk neki adni, amelyek sajátos arculatát is erősítik, másrészt a Zeneakadémiaának is jelentős hozzáadott értéket jelentenek. Az együttműködés által a Concerto Budapest egyfajta brandgazdagodáson mehet át, ami egy zenekarnak rendkívül fontos. Úgy látom ugyanis, hogy manapság jó néhány magyar szimfonikus zenekar profílja nem tiszta, »nincs kitálva«. A Concerto Budapest pedig az együttműködés által olyan tevékenységkörrel gazdagodik, amelyet egyetlen más hazai zenekar sem mondhat el magáról.”

Batta András nemcsak a zenekari képzésben, hanem a kamarazenei oktatásban is fontos szerepet szán az együttesnek, és ezen belül Keller András személyének. „Keller András sokoldalú muzikus, szólistaként, primáriusként, kamarazeneszként és karmesterként egyaránt ismert, a repertoárban széles látókörű, valamint nemzetközi kitekintéssel is rendelkezik – mondja. Pedagógiai vénával megáldott zenesz, ez nyilvánvaló abból, ahogy próbál a zenekarral, ahogy figyeli a fiatalokat, és bevonja őket a munkába. Tökéletesen alkalmas tehát ennek az oktatási projektnek a művészeti vezetésére. Nem utolsósorban elkötelezett a magyar kamarazene régi dicsőségének a visszahozatalában, amely hagyományt a Zeneakadémiaának is kötelessége ápolni.”

Fotó: Schiller Kaita

A JÖVŐ ÉVAD TERVEI DIÓHÉJBAN

Concerto Stúdió címmel. Csalog Gábor vezetésével új sorozatot indít a Concerto Budapest; elsősorban a kamaragyűttest foglalkoztató izgalmas repertoárral. Folytatódik a Liszt Akadémiával és a Műpával közös Szereti Ön...? bérlet, amelynek fókuszában ezúttal Mendelssohn áll majd. Az együttes első vendégkarmestere, Kocsis Zoltán visszatér Metamorfózisok című „minifesztiváljával”, amely Debussy és Stravinsky műveire koncentrál. A tervek szerint jövőre is megrendezik a Kvartett Évét, ahogyan a Karajan- és a Richter bérlet is új, izgalmas zenékkal várja a közönséget a Művészetek Palotájában. Mindezekon kívül folytatódik az Iván Gábor vezette Manó-, illetve a Lakatos György vezette Dzsopátán és Gasztonfild című ifjúsági sorozat is. A szeptemberi évadnyitó koncerten a zenekar Rost Andréával adja elő Richard Strauss és Mahler műveit, de szintén nagy várakozás előzi meg a Római Operaház kórusának a közreműködését: a Concerto Budapesttel Verdi Requiemjét adja elő a neves együttes novemberben. A tervek szerint visszatér két világnagyság, James Galway és Gidon Kremer, valamint a zenekarral koncertezik két szupertehetséges fiatal zongoraművész, Anna Vinyickaja és Nikolasz Namoradze is.

A Concerto Budapest honlapja:

www.concertobudapest.hu

A ZONGORA NÉGY ARCA BOGÁNYI – FRANKL – SAY – RÁNKI Pannon Filharmonikusok

Pannon-bérlet I.

2013. január 18. péntek, 19.30h Művészetek Palotája
Ravel: Alborada del gracioso
Bartók Béla: II. zongoraverseny
Szkrijabin: III. szimfónia 'Isteni költemény'
Közreműködik: Bogányi Gergely – zongora
Vezényel: Bogányi Tibor

Pannon-bérlet III.

2013. április 12. péntek, 19.30h Művészetek Palotája
Enescu: I. zenekari szvit
Ravel: G-dúr zongoraverseny
Dvořák: VIII. szimfónia
Közreműködik: Fazil Say – zongora
Vezényel: Cristian Mandeal

Pannon-bérlet II.

2013. március 8. péntek, 19.30h Művészetek Palotája
Wolfgang Amadeus Mozart: Don Giovanni - nyitány
Robert Schumann: a-moll zongoraverseny
Schubert-Vass András: A halál és a lányka
(a vonósnégyes szimfonikus zenekari változata)
Közreműködik: Frankl Péter – zongora
Vezényel: Vass András

Pannon-bérlet IV.

2013. május 4. szombat, 19.30h Művészetek Palotája
Mozart: c-moll zongoraverseny K.491
Mahler: IX. szimfónia
Közreműködik: Ránki Dezső – zongora
Vezényel: Bogányi Tibor

Pannon-bérlet +1

2012. november 16. péntek 19.30h Művészetek Palotája
Honegger: Pacific 231
Offenbach: Gordonkaverseny 'Concerto Militaire'
Ravel: Lúdanyó meséi
Dukas: A bűvészinas
Közreműködik: Jerome Pernoo – cselló
Vezényel: Bogányi Tibor

+1

BÉRLETSOROZAT 2012/2013. ÉVAD MÜPA

Hallgasson Ránk!

bérletek az ismert jegyirodáknál válthatók
Zene plusz...

...Film 2012. október 30. kedd

Händel: Izrael Egyiptomban
Filmzene

... Képzőművészet 2013. február 27. szerda

Holst: Planéták
Muszorgszkij: Egy kiállítás képei

... Tánc 2013. március 17. vasárnap

Sztravinszkij: Les noces
Rossini: Petite messe solennelle

... Színház 2013. május 5. vasárnap

Mendelssohn: Szentivánéji álom

Zene plusz színház

Zene plusz tánc

Zene plusz film

BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR

További információ: www.bdz.hu

A zenekar tevékenységét támogatják: Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata
Nemzeti Kulturális Alap

Hollerung Gábor: „Nemzeti érték lettünk”

Ebben az évadban ünnepli hivatásos együttesé válásának huszadik évfordulóját a Budafoki Dohnányi Zenekar. Ebből az alkalomból beszélgettünk Hollerung Gábor zeneigazgatóval eredményekről és nehézségekről, közönségnevelésről és finanszírozásról, fegyvertényekről és elérendő célokról.

A zenekar ma már hetven embernek jelent bejelentett állást, átlagéletkoruk harminc év körüli, a tagok közt számos családanya és családapa található, a fluktuáció minimális. „A Dohnányi Zenekar nemcsak hivatásossá, hanem vezető zenekarrá vált Magyarországon – anélkül, hogy erre a feltételrendszer igazán adva lenne – mondja Hollerung Gábor. – A finanszírozás továbbra sem megoldott, noha a fenntartó Budafok felelősséget vállal az együttesért. Szükségből erényt kovácsolva, az értékekből nem engedve dolgoztuk ki azt a műsorpolitikát és stratégiát, azokat a programtípusokat, amelyekkel az általános tendenciát meghazudtolva újabb és újabb koncertlátogatókat tudunk behozni hangversenyeinkre, az egyik legnagyobb közönségbázissal rendelkező együttesé válva Magyarországon. Ez fegyvertény. Az elmúlt évben negyvenötezer fizető néző választotta a mi koncertjeinket, a zenekar hazai jegybevétele így 90 millió forint volt, ez rendkívül magas szám. Az egyik legtöbb hangversenyt adó együttesként évente hatvan-hetvenféle egész estés műsorról jelentkezünk, amit ifjúsági koncertek és nyilvános próbák egészítenek ki. Valamit jól csinálni nem kerül többbe, mint rosszul, de a jövőben egyet szeretnék: ha végre stabilizálná a zenekar helyzete; ha a zenekari élet szereplői és a kultúrpolitika megértené, hogy nem Budafok magánügye ez az együttes. Olyan megoldást kellene találni, amelyben a zenekari fizetések összevethetők más zenekarok tagjainak a fizetésével. És ebben az államnak mindenképpen szerepet kellene vállalni. Az ember nem szívesen kampányol önmagáért, de eljött az a pillanat, amikor ki kell mondani – és ezt szeretném a huszadik évforduló szimbólumává is tenni –: nemzeti érték lettünk.”

A jövő évaddal a Dohnányi Zenekar sokszínűségét is megmutatják. Számos nemzetközi rangú szólista, versenygyőztes formáció alkotja a zenekart, így lesz olyan koncert, amelyen karmester nélkül játszik az együttes, szimbolizálva a műhelymunkát, az összeszokottságot. Két zenekari muzikus is karmesteri dobogóra áll, számos új mű is felhangzik az évad során, hiszen kortárs zenében szintén központi szereplővé vált az együttes. „Húsz év alatt elértük azt, hogy nemzetközi mezőnyben is előkelő helyen állunk – folytatja a zeneigazgató. – Külföldön komoly sikereket értünk el, és ha valahova egyszer eljutunk, oda vissza is várnak. Így lettünk öt éve a Shlomo Mintz vezette svájci fesztivál rezidens zenekara. Tavaly játszottunk a német újraegyesítés évfordulóján, és ragaszkodtak hozzá, hogy idén májusban, a Német–Magyar Baráti Szerződés aláírásának huszadik évfordulóján is mi játszunk Berlinben. A zenekar legnagyobb hendikepje a külföldi utakat illetően is a forráshiány. Köztudomású ugyanis, hogy a külföldi szereplések jelentős részét csak állami támogatás teszi lehetővé, de mi egyelőre nem tartozunk azon együttesek közé, akik erre a célra részesülnek ebből.”

Hollerung Gábor szól az együtt zenélés emberi oldaláról, a szakmai egységről is. „Ma már diszciplináris azonosság köti össze tagjainkat: bármilyen karmester áll is a zenekar élén, a művészek között konszenzus van például a hangok hosszúságát, artikulációját, arányait és más paramétereit illetően. És még egy dologra büszke vagyok: ebben a zenekarban mi szeretjük egymást! Ez nem azt jelenti, hogy nincsenek konfliktusok, de lefegyverző az a fajta együttműködés, ami koncertjeinken a magas fokú koncentrációban és a rendkívül erős kisugárzásban megvalósul.”

A zenekar honlapja: www.bdz.hu

Debrecen hangszerei Orgonás kamarakonzert-sorozat a Szent Anna Székesegyházban és a Református Nagytemplomban

2012. június 10. – Dr. Kovács Szilárd és Jakab Hedvig – orgona, valamint a Ludmány zeneművész család
Műsoron Grieg, Sosztakovics, J. S. Bach, Krebs és Telemann művei

2012. július 4. – Sárosi Dániel és Virágh András Gábor – orgona, valamint Kodály Filharmonikusok kamaraegyüttese
Műsoron Froberger, Kerll, J. S. Bach, Villa-Lobos és Franck művei

2012. augusztus 7. – Karasszon Dezső – orgona, Csósz János – trombita
Műsoron J. S. Bach, Messiaen, Franck, Viviani, Telemann és Albinoni művei

2012. szeptember 14. – Fassang László – orgona, Rohmann Ditta – cselló, valamint a Kodály Kórus
Műsoron Ortiz, Franck, Liszt, Fauré és Messiaen művei

2012. október 27. – Miklósa Erika – ének, Somogyi-Tóth Dániel – orgona, Tóth László – trombita, valamint a Kodály Filharmonikusok kamaraegyüttese
Műsoron Bach, Mozart, Händel és Vivaldi művei

Kodály
Filharmónia
DEBRECEN

Kodály
Filharmonikusok
DEBRECEN

Kodály Kórus
DEBRECEN

Közönségkapcsolat és jegyértékesítés: Tourinform Iroda (Piac u. 20.)
Belépők a koncertek előtt a helyszínen, valamint az Interticket országos hálózatában és a www.jegy.hu weboldalon is válthatók!

(52)-412-250 • info@kodalyfilharmonia.hu • www.kodalyfilharmonia.hu

28. Régi Zenei Napok
Esterháza
Fertőd 2012. június 16-23.

FESZTIVÁLKONCERTEK

06.16. 21.30	FERTŐD Esterházy-kastély	A:N:S Chorus • Bali János
06.17. 20.00	FERTŐD Esterházy-kastély	Nancy Argenta, Ingrid Attrot, ének Rédei Csinszka, csembaló, fortepiano
06.18. 20.00	FERTŐSZENTMIKLÓS Szt. Miklós-templom	Orfeo Zenekar • Purcell Kórus • Vashegyi György
06.19. 20.00	FERTŐD Esterházy-kastély	Erik Bosgraaf, furulya
06.20. 20.00	FERTŐD Esterházy-kastély	Simon Standage, hegedű Nicholas Parle, csembaló
06.21. 20.00	FERTŐD Esterházy-kastély	Pro Arte Ensemble
06.22. 20.00	SOPRON Szt. Mihály-templom	Capella Savaria • Kalló Zsolt
06.23. 17.00 19.00	FERTŐD Esterházy-kastély	Mesterkurzusok záró koncertje Barokk táncház

Előadások

Dr. Komlós Katalin: Haydn költészete
Nancy Argenta: Introduction to Baroque style

www.filharmoniaabp.hu

28. NEMZETKÖZI
BARTÓK
FESZTIVÁL
Bartók - Új zene

Kodály
Filharmónia

Szombathely 2012. július 13-19.

FESZTIVÁLKONCERTEK

07.13.	20.00	Fesztivál Nyitókoncert
	Bartók Terem	Savaria Szimfonikus Zenekar • Howard Williams • Monica Germino
07.14.	20.00	Kamaraest a Francia Nemzeti Ünnepe tiszteletére
	Képtár	Pusker Júlia • Mérei Tamás • Szűcs Péter • Rohmann Imre
07.15.	16.00	Fagott koncert
	JÁK - Műemléktemplom	Lakatos György - fagott és volt tanítványai • Horváth István
07.15.	20.00	Útőhangszeres est
	Weöres Sándor Színház	Amadinda Útőgyűttes John Cage születésének 100. évfordulója tiszteletére
07.16.	20.00	Zongorahangverseny
	Képtár	Steffen Schleiernacher - zongora J. Cage: Sonatas and Interludes for prepared piano
07.17.	19.00	„A cimbalom napja”
	Weöres Sándor Színház	Farkas Rózsa - cimbalom hangversenye „Száz ölelés” - Kortárs tánc-kompozíció ösbemutatója
	Színház	Jazz koncert
	Krúdy Klub & Étterem	Lukács Miklós Quintet
07.18.	20.00	Fabio Nieder és a zeneszerzés mesterkurzus növendékeinek művei
	Képtár	Lakatos György • Farkas Rózsa • Borbély László Krucik Eszter • Tornyai Péter • Mód Orsolya
07.19.	20.00	Fesztiválzáró hangverseny
	Bartók Terem	Savaria Szimfonikus Zenekar Vezényelnék a karmester kurzus növendékei

www.bartokfestival.hu

Öt év, három irány Miskolcon

Miskolc Megyei Jogú Város Közgyűlése újabb öt évre választotta meg Szabó Pétert, aki a Miskolci Szimfonikus Zenekar nonprofit kft.-vé alakulása miatt ezentúl ügyvezető igazgató munkakört tölt be. Az új ciklus kezdetén adott interjúban arról beszélt, hogy mely területeken szeretné bővíteni, fejleszteni az együttes tevékenységét.

Az előadó-művészeti törvény alapján egy zenekar csak akkor jogosult állami támogatásra, ha a vezetői pályázatot a ciklus lejárta előtt fél évvel meghirdetik. Ennek megfelelően februárban újabb öt évre választották meg az eddigi igazgatót, Szabó Pétert, akinek kinevezése így 2017. június 30-ig szól. A nonprofit kft.-vé alakulás mellett ugyanazokat a feladatokat fogja ellátni, mint eddig, de – az igazgatói pályázatban is megjelölt módon – három irányban szeretné bővíteni az együttes tevékenységét. Az egyik a régióban

betöltött szerep, a másik a fesztiválokon való jelenlét, a harmadik a külföldi kapcsolatok erősítése.

„Miskolc környéki feladatainknak az előző öt évben is igyekeztünk tökéletesen megfelelni, azonban nem szabad elfelejteni, hogy a legszegényebb régióban vállaljuk ezt a missziót, a kultúra követeiként minél több emberhez eljuttatni a komolyzene által képviselt értékeket – mondja az ügyvezető igazgató. – Régebben több helyre eljutottunk, vagy a Filharmónia által, vagy a helyi művelődési házaknak köszönhetően. Sajnos a környékbéli településeknek ma már nincs lehetőségük szimfonikus zenekart meghívni, és a saját költségvetésünk sem teszi lehetővé, hogy eljussunk ezekre a helyekre. Az elmúlt pár évben próbálkoztam azzal, hogy csak az útiköltségre igényt tartva ajánlottam ki az együttest. Ingyen léptünk volna fel, de ma már ezt sem tudják vállalni a települések. A jövőben a mi büdzsénkből vagy pályázati forrásból szeretnénk erre megteremteni a lehetőséget.”

A fesztiválokkal kapcsolatban Szabó Péter elmondja: rezidens zenekarként általában három-négy koncerten játszanak a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon. A jövőben szeretnék minél több fesztiválon megjelenni itthon és külföldön, és reméli, hogy az ez irányba tett lépések hamarosan meghozzák az eredményt. Aktívabb részvételt terveznek például a Zempléni Fesztiválon és a Budapesti Tavasz Fesztiválon, valamint visszatérnének a Zsidó Nyári Fesztiválra, amelyen eddig két alkalommal léptek fel. „Külföldi kapcsolatainkat oly módon kívánom erősíteni – folytatja az ügyvezető igazgató –, hogy most már mi is megkeresünk ügynökségeket, amelyek segítenek szereplési lehetőséghez jutni. Erre a közvetítésre azért van szükség, mert a magyarországi adó- és járulékszabályok miatt együttesünk sajnos csak jóval magasabb költségek mellett tud elvállalni egy külföldi koncertet, mint például egy lengyel, ukrán vagy román zenekar. Ezek a szereplések fontosak a számunkra, mert a város és a zenekar hírnevét öregbítik, másrészt rendkívül jó csapatépítő funkciót is betöltenek.” A zenekar az idén lejárt igazgatói ciklus alatt kétszer készített felmérést bérlői körében arról, hogy mennyire vannak megelégedve az együttes munkájával, a fellépő karmesterekkel, a műsorokkal. Az derült ki, hogy a közönség szívesebben venne több barokk zenét, ezért a Mesterbérlet helyett olyan sorozatot indítanak a következő évadban, amely barokk szerzőkre fókuszál, de a Mozartig terjedő repertoárból válogat. Szabó Péterrel meg tudjuk: azért pályázott újra, mert szereti a zenekart, szereti, amit csinál, viszont öt év gyorsan elröpül, és vannak tervei. „Óriási lendületet adott számomra, hogy a három aspiráns közül a meghallgatáson a tagság kilencven százaléka rám voksolt. Ez azt jelezte, hogy Kovács László karnagy úrral jól végezzük a munkánkat, és a társulat is meg van elégedve azzal az iránnyal, amit követünk.” ■

A Miskolci Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.mso.hu

Horváth Zsolt a Pannon Filharmonikusok terveiről

Cél az egyedi hangzáskultúra

Két operával is közönség elé lép a Pannon Filharmonikusok együttese. Horváth Zsolt igazgató a darabválasztás háttéréről, a Bogányi Tiborral megkezdett munkáról és a 2012/2013-as évad bérleteinek különlegességeiről nyilatkozott a Gramofonnak.

Az évad során két operát is műsorra tűz az együttes: az egyiket Pécsen, a másikat Budapesten és Pécsen szólaltatja meg. A Kodály Központ tökéletesen alkalmas helyszín operajátzásra, hiszen komoly színpadtechnikával felszerelt, valamint kialakítható benne zenekari árok. A Pannon Filharmonikusok eddig csak egyszer adott elő ezen a helyszínen szenizált operát: a tavalyi kétszáz éves jubileum kapcsán a zenekaralapító Lickl György egyik daljátékát. Az akkori siker is arra bátorította a Bogányi Tibor vezette együttest, hogy minden évben, a Lickl-születésnaphoz kapcsolódóan ünnepi hétvégét rendezzenek, amelyen mindig egy különleges mű is elhangzik. December 8-án Wagner Lohengrinjét szólaltatják meg.

Horváth Zsolt igazgatót meggyűző, azért választották éppen Wagner, mert a 200 éves hagyományra visszatekintő pécsi komolyzenei kultúra ellenére – infrastrukturális okok miatt – a régió zenei életéből mindaddig nélkülözni kellett a szerző remekműveit. Pécsen három előadást terveznek a részben scenizált Lohengrinből. A másik opera igazi különlegesség: 2013 májusában Ligeti György zenedrámáját, A nagy kaszást szólaltatja meg a pécsi együttes, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, a Művészetek Palotájával közös rendezésben, Vajda Gergely vezényletével.

„Az első közös évad végén azt mondhatom, hogy tökéletes volt a választás: Bogányi Tibor és a zenekar között rendkívül inspiráló az együttműködés – mondja Horváth Zsolt. – Emellett a karmester és a menedzsment viszonyát is összehang jellemzi. Ez annak is köszönhető, hogy Bogányi Tibor pályáján a Pannon Filharmonikusok a harmadik olyan zenekar, aminél betölti a vezető karmester szerepet. Évtizedes tapasztalattal rendelkezik tehát arról, hogy a művészi munka mellett mit jelent egy intézményben, egy cégben vezető szerepet játszani.” A 2012/2013-as pécsi évad érdekessége, hogy a nyitókoncerten a zenekar első állandó vendégkarmestere, Kocsis Zoltán zongorázik, a következő pedig vezényel. Az ütőhangszeres művészek nemzetközi él-

Jovan Zivkovic ütőhangszeres művész is Pécsre látogat

Jérôme Pernoo, a nemzetközi híró gordonkaművész a Pannon Filharmonikusok budapesti bérletének vendéglistájára lesz

vonalába tartozik a Németországban élő Jovan Zivkovic, de új szintet jelent majd a finn női karmester, Evi Ollikainen szereplése is, valamint az első állandó karmester, Vass András hangszerelése Schubert A halál és a lányka alcímű vonósnégyeséből. A Kodály Központ rezidens zenekaraként a pécsi együttes morális és szakmai felelőssége, hogy partneri viszonyt alakítson ki külföldi zenekarokkal. Nagyszerű kapcsolat alakult ki a Zágrábi Filharmonikusokkal, amely hosszútávú együttműködés keretében októberben látogat Pécsre.

A zenekar budapesti sorozata a következő évadban négy plusz egy koncertet foglal magában. A Zongora négy arca alcímű Pannon-bérlet keretében Fazil Say, Bogányi Gergely, Frankl Péter és Ránki Dezső lép fel az együttesel, a „plusz-hangversenyen” pedig Jérôme Pernoo, az egyik legkeresettebb francia gordonkaművész lesz a közreműködő. A török zongorista géniusszal, Fazil Say-jal közös esten az a hosszú ideje Nyugaton élő román dirigens, Cristian Mandeal vezényli a Pannon Filharmonikusokat, aki az utóbbi időben a Román Nemzeti Ifjúsági Zenekart emelte nemzetközi színvonalra. A vendégkarmesterek kiválasztásában fontos szempont, hogy mindig olyan személyt hívjanak meg vezényelni, aki nemcsak jön, vezényel, majd elutazik, hanem akinek a zenekarnevelő munkájából az együttes hosszú távon is profitál. ■

A Pannon Filharmonikusok megújult honlapja:
www.pfz.hu

Debrecen: átalakulás közben

Egy éve vezeti a Kodály Filharmóniát Somogyi-Tóth Dániel. Mivel a debreceni zenei együttesek művészeti vezetőjeként egyben a Csokonai Színház zeneigazgatója is, a zenekari árokban is sok munka várja: operakarmesterként tavasszal mutatkozott be a cívisvárosban, Puccini Bohéméletének dirigenseként.

Az első évad tapasztalatai alapján Somogyi-Tóth Dániel elmondta: a korábban koordinálatlan bérletrendszer átszervezése után sikerült jelentősen növelni a hangversenylátogatók számát Debrecenben. A két együttest összefogó Kodály Filharmónia a debreceni zenei élet összehangolását is célul tűzte ki, és Somogyi-Tóth úgy érzi, „megmozdultak a dolgok”, a korábbi problémák jó úton haladnak a megoldás felé, és már sok intézményi akadály elhárult a Filharmonikus Zenekar és a Kodály Kórus gyümölcsöző együttműködése elől is. Leszögezi: természetesen még nagyon sok a tennivaló. „Hatalmas munkát vettem a vállamra, amikor nyertes pályázatomban elvállaltam ezt a vezetői pozíciót – mondja a zeneakadémiai karmester- és orgonista-diplomáját 2006-ban megszerzett dirigens. – Nem tudok elég gyorsan haladni a terveim megvalósításában, az eredmények lassabban érnek be, mint ahogyan azt megszoktam. Azok után, hogy a végéhez közeledő évadban a működésünk formái alapjait leraktuk – ennek szemmel látható eredménye lett a közönségszám növekedése –, teljes gőzzel megkezdődhet a szakmai munka. Persze már eddig is sokat dolgoztunk a zenekari hangzás árnyalásán, de a következő évad céljai között mindenképpen a hangzás egységességének és az együttzenélés érzékenységének fejlesztése a legfontosabb. A felszabadult, de egységes lüktetésű muzsikálásban, ugyanakkor a zenekari munka fegyelmeinek kidolgozásában is bőven vár ránk tennivaló. Azt szeretném elérni, hogy minden zenésznek feltétlen igénye legyen a precíz, magas színvonalú és homogén megszólalás. Ezen a téren már eddig is sokat fejlődött az együttes, például egyre szebb piano-hangzásra képes a zenekar. A legizgalmasabb karmesteri munkák közé tartozik egy zenekar egyedi profilját kialakítani.”

A Kodály Filharmónia vezetője egyben a Csokonai Színház zeneigazgatója is; a színház rezidens zenekara pedig a Kodály Filharmonikusok, amely szolgáltatásának felét a színházban tölti el. Az összetett vezetői feladatokkal sikerrel birkózik meg a harmincegy éves fiatalember, egyre több időt töltve el a zenekari árokban. Most tavasszal vezényelt itt először, Puccini Bohéméletét, Kesselyák Gergellyel fel-

Forrás: Kodály Filharmónia

váltva. Mint mondja, a szereplőválogatás és az igen erős szereposztás Kesselyák Gergely érdeme, a produkció zenekari részének pedig ő rakta le az alapjait.

A zenekar június 9-én új műfajjal áll a közönség elé: népszerű filmzenéket vonultat fel a Kőlcsey Központban, két bérlet közös koncertjeként. Ez a jelentős esemény a város zenei életében eddig soha nem látott szint képvisel, tudjuk meg Somogyi-Tóth Dánieltől, aki a Budapesti Operettszínház sztárjait, Náray Erikát, Szabó Dávidot és Vágó Bernadettet hívta meg a produkcióba. Szintén újdonság a Debrecen hangszerei című sorozat, amely más-más hangszerrel állít középpontba a Szent Anna templom és a Nagytemplom orgonáival, mint állandó „részvevőkkel”. A hangszerek királynőjét áprilistól októberig minden hónapban egy-egy nemzetközi hírű vendégművész szólaltatja meg; így a kölni dóm orgonistája, Winfried Böning előtt Szathmáry Zsigmond lépett fel, szeptemberben Fassang László, októberben pedig Miklósa Erika lesz a közreműködő. A sorozat célja, hogy a debreceni közönséget és az oda látogatókat nyáron se hagyják zenei élmények nélkül, de a zenekar kiváló hangszeres szólistáinak is remek lehetőség az előtérbe kerüléshez, valamint a Kodály Kórus a cappella fellépéseinek száma is bővíthet általa. ■

A Kodály Filharmónia honlapja:

www.kodalyfilharmonia.hu

A zene-szentély

Iseumi Szabadtéri Játékok Szombathelyen

Forrás: Savaria Szimfonikus Zenekar

Tavaly – az 1999-ben megszakadt hagyományokat folytatva – Szombathelyen színre vitték a Varázsfuvolát a felújított Iseumban. Idén azonban még egy lépéssel továbbmennek: Iseumi Szabadtéri Játékok címmel eseménysorozatot rendeznek, amelyen a tervek szerint José Carreras is fellép. Mérei Tamást, a rezidens Savaria Szimfonikus Zenekar igazgatóját kérdeztük a részletekről.

Jelenet a tavalyi Varázsfuvola-produkcióból

A Varázsfuvola-előadás 1964 óta sok éven át elengedhetetlenül fontos eseményét jelentette a szombathelyi nyaraknak. A sorozat 1999-ben megszakadt, elkészült azonban az európai uniós pályázatból felújított Iseum, amely a világ harmadik legnagyobb Ízisz-szentélye. A különleges kulissza és egyedi játszóhely majdnem másfél évtizedes kényszerpihenő után, tavaly megnyitotta kapuit, és három este, több mint négyezer néző előtt újra előadták Mozart remekét, többek között a New York-i Metropolitan Opera által is szerződtetett Éj királynője, Miklósa Erika közreműködésével. A telt házas előadások sikerén és a bátorító visszajelzéseken felbuzdulva a Mérei Tamás vezette csapat idén már komplex rendezvénysorozattal színesíti Szombathely kulturális életét – hagyományteremtő céllal. Ilyen értelemben az idei nevezhető az első Iseumi Szabadtéri Játékoknak.

Az első operabemutatót, Puccini Turandotját Vidnyánszky Attila rendezzi, a karmester Medveczky Ádám lesz; a július 27-én és 29-én színre kerülő előadás a debreceni Csokonai Színház vendégjátéka. A címszerepet Lukács Gyöngyi alakítja, mellette a Bregenzi Ünnepi Játékokon és a Veronai Arénában is szívesen látott olasz tenor, Rubens Pelizzari, valamint Bazsinka Zsuzsanna és Alexandru Agache lép pódiumra. Augusztus 7-én és 9-én Mozart operáját, a Figaro házasságát láthatjuk a tavalyi Varázsfuvolát is jegyző Káel Csaba rendezésében. A Grófné Rost Andrea, Figarót Kovács István, a Grófot a Junior Prima-díjas Szegedi Csaba kelti életre, Vashegyi György vezényletével. Augusztus 14-én és 16-án musicalt tűznek műsorra: Andrew Lloyd Webber világsikerű alkotását, az Evitát. Ennek címszerepét

Koós Réka, Che Guevarát Miller Zoltán, Juan Perónt pedig Egyházi Géza játssza. Az előadást, amelyet Gajdos József rendez és Rácz Márton dirigál, érdeklődéstől függően augusztus 18-án is láthatjuk. Mérei Tamástól megtudjuk, az előző évhez képest változást jelent, hogy az előadásokat – a helyszín méretéből fakadó közönségigénynek megfelelően – hangosítják. Továbbá több hónapja tárgyalások folynak José Carreras ária- és dalestjéről, amelyet augusztus 1-jén rendeznének. Ha a tárgyalások sikerrel zárulnak, az óriási presztízszt jelentene a most induló eseménysorozatnak, ugyanis hasonló kaliberű világnagyság még soha nem járt Szombathelyen. „Ars poeticánk, hogy a megyeszékhely mellett a régiót is – az országhatáron átnyúlva – kiszolgáljuk, és nemzetközi színvonalú előadásokat tartunk ezen az 1250 főt befogadni képes, üvegfalú kiállítóterrel körbevett, csodálatos játszóhelyen – mondja a művészeti vezető. – Ha realisabb lettem volna, és szerényebb költségvetéssel, kevesebb sztárral, kevesebb programmal számolok, bizonyára nem lehetett volna ennyi és ilyen magas színvonalú produkciót Szombathelyre hozni. Jövőre Verdi-évet ünnepelünk, és ez a 2013-as programot is befolyásolja majd. Az idei szabadtéri játékok tapasztalatait természetesen felhasználjuk a következő esztendőben; annak érdekében, hogy a programsorozat – amely a Nyugat-dunántúli turisztikai régió kiemelt kulturális és örökségturisztikai rendezvénye elnevezésű pályázat kiemelt rendezvénye – újra a városhoz szorosan hozzátartozó kulturális színpont legyen.”

További információ:

www.iseum.eu, www.sso.hu

BÓNIS FERENC:

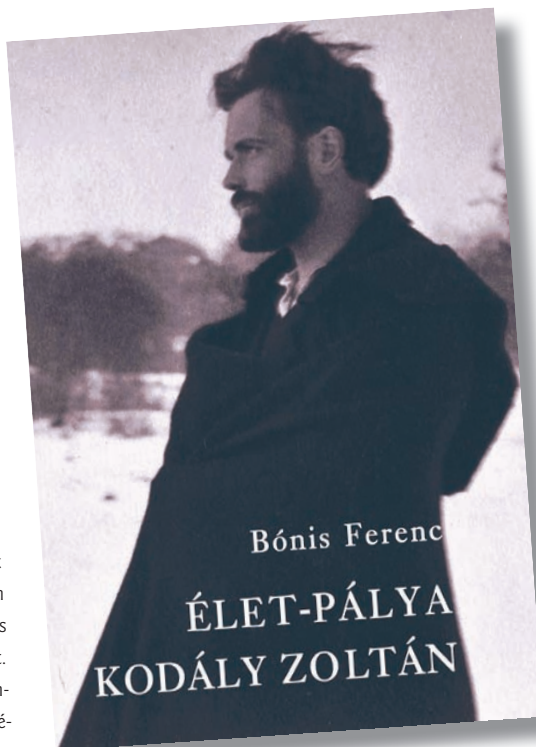
ÉLET-PÁLYA – KODÁLY ZOLTÁN

Balassi Kiadó – Kodály Archivum

Budapest, 2012. 728 oldal

Manapság szinte evidenciának tűnik, hogy Bartókot és Kodályt „ikercsillagnak” tekintsük a magyar zene égboltján. Bónis Ferenc rádiós szerkesztői minőségében főműveként párhuzamos műsorfolyammal adózott kettejüknek. Az „Így láttam...”-sorozatok – a szájhagyomány értékeit tovább archiválendő – szerkesztett szöveggel könyvként is megjelentek. A zenetörténész gazdag életművében főműnek (mindeztidáig) a Visszatekintés számít, újabb megjelenései során Kodály írásainak, beszédeinek, hiteles nyilatkozatainak mind teljesebb közreadásával. Nem kevés tapasztalattal rendelkezik a szerző az életrajzi képeskönyv műfajában sem – legutóbb megjelent, kétszázötven oldalas munkájának „csillagpárjával” jelentkezett most. Az élet és az életmű alapos ismerőjeként tananyag-hasznú tanulmányt írt (Bevezető, három tételeben), amely egyszerszind élvezetes olvasmány is. Megszámlálhatatlan rádióműsoron csiszolódott

ilyenné a stílus: első hallásra/olvasásra is közérthető, a szakmai részletek taglalásakor is távol áll tőle a szakzsargon. Aki hagyományosan, az elején kezdi a könyvet, felfokozott érdeklődéssel fogja lapozni a képeket. Nem jár rosszul az

sem, aki a képek vonzásában a végére hagyja – ott afféle összefoglalásnak hat. Mert nem egyszerűen képgyűjteményről van szó: a pusztá képaláírásoknál jóval nagyobb számban szerepelnek képkommentárok, amelyek általában nem szorítkoznak a látvány verbalizálására. A 877 kép többsége fekete-fehér, nagyságukat gyakran képminőségi szempontok határozzák meg. Miként a bevezető is tematikusan tagolódott (Magam alkotam első hangszeremet – Örvendjen az egész világ! – Kétpilléres híd), a képanyag is tartalmi szempontok szerint rendezett, kisebb-nagyobb fejezetek egymásutánja. A tájékozódást itt is frappáns címek segítik.

A könyv korántsem (egyszeri) „kiolvására”, azaz végigolvasásra készült (más kérdés, hogy nehéz letenni, fogva tartja az érdeklődőt). Épp ezért nem hibája, hanem inkább haszna, hogy információkat, tényeket, idézeteket néha ismételten is tartalmaz. A zene-

történész a korántsem kizárólag szakmabelieknek

szánt könyvben való tájékozódást nemcsak névmutatóval segíti, hanem „kislexikont” is ad a függelékbe. Ugyanitt áttekinti Kodály életének főbb eseményeit, és érdekességként válogatott premier-listát is közöl.

Fittler Katalin

FEHÉR ANIKÓ: MUZSIKA A KATEDRÁN

BESZÉLGETÉS 25 MAGYAR

ZENEPEDAGÓGUSSAL

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem,

2012. 335 oldal

Kérdezni nehéz. Jól kérdezni még nehezebb. Úgy kérdezni pedig, hogy azt ne csak a kért és az interjú készítő élvezze – a legnehezebb. Fehér Anikó Muzsika a katedrán című interjúkötetének éppen az érzékeny, lényegre tapintó érdeklődés az egyik legnagyobb értéke. A kérdező pontosan tudja, hogy az olvasó számára mit és miért érdemes megmutatnia interjúalanyából. Hiszen ahány élet, annyi különböző történet. Szinte minden nyilatkozó mesél pályakezdéséről, és arról, hogy miért választotta hivatásául a zenei pályát. Gyakran elhangoznak olyan visszatérő témák is, mint hogy miképp lehet felismerni a tehetséget, vagy milyen hatása lehet az ifjúság zenei nevelésére, hogy manapság már alig találunk énekórát az iskolai órárendekben. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem által kiadott kötet minden leendő és gyakorló zenepedagógusnak ajánlott és hasznos olvasmány. A huszonöt megkérdezett – az alsó foktól a legfelső szintig oktatók – válaszai olyan portrékat rajzolnak ki, melyek követendő példát adnak, irányt mutatnak, elgondolkodtatnak és – nem csak a katedráról, hiszen jó néhányan a mai napig aktívak – még e könyv lapjai-

ról is tanítanak. Szavaikkal, nézeteikkel, életpályájukkal. Egy olyan generáció jeles képviselői vallanak pedagógiai ars poeticájukról, akik többségükben az ötvenes években kezdték pályafutásukat. Személyes indíttatást kaptak Kodálytól, Bárdostól, de mindenképp az oktató az alsó fokon oktató kántorantitóktól, hangszeres tanároktól vagy éppen kórusvezetőktől, akik a zeneoktatás szürke eminenciásaiaként a legnagyobb ajándékot nyújtották át nekik: egy életre megszerettették velük a zenét. Mintha csak Kodály 1929-ben írott soraira reflektálna a kötet: „Sokkal fontosabb, hogy ki az énektanár Kisvárdán, mint hogy ki az Opera igazgatója. Mert a rossz igazgató azonnal megbukik. (Néha a jó is.) De a rossz tanár harminc éven át harminc évjáratból öli ki a zene szeretetét.” Itt csupa kiváló „énektanár” tanítványairól

olvashatunk, akik jól gazdálkodtak a kapott kincsekkel: mindegyikük meghatározó szereplőjévé vált a magyar zeneoktatásnak. Az ő életművet elsősorban növendékeik csillogó szemében kell keresnünk, de jó, hogy ilyen formában is megőrződtek az utókor számára.

Kovács Ilona

I SEUMI
SZABADTÉRI JÁTÉKOK

Előadások:

Puccini: Turandot

Mozart: Figaro házassága

Webber: Evita

Iseumi Szabadtéri Játékok
Szombathely, 2012. július 27. - augusztus 18.

www.iseum.eu
Jegyek a Sávria Szimfonikus Zenekar jegyirodájában
(Szombathely, II. Rákóczi F. u. 3., tel.: 30/824 4909),
a rendezvény honlapján: www.iseum.eu,
valamint a www.jegy.hu oldalon vásárolhatók.

THE COMPLETE BACH EDITION – BACH-ÖSSZKIADÁS

153 CD + 1 DVD

Warner Classics – Magneoton

Tizenkét esztendővel az eredeti verzió után – amely Johann Sebastian Bach halálának 250. évfordulójára látott napvilágot – a Warner idén tavasszal ismét piacra dobta a Bach összkiadást. Ez a projekt nemcsak az ilyenkor szokásos marketingszövegek szerint „az egyik legnagyobb vállalkozás a hangrögzítés történetében”, hanem tényleg: monumentális, lenyűgöző, nehezen utolérhető. Vitathatalan szakmai minőségének (s ebből is következő közönségsikerének) záloga a historikus előadói praxis, az úgyszólván régizene-játszás legnagyobbjainak évtizedek alatt felhalmozott tudása és tapasztalata. A történet 1958-ig, a Warner-csoporthoz tartozó Teldec kiadón belül létrehozott Das Alte Werk lemezmarca születésig nyúlik vissza. Nikolaus Harnoncourt és a műfaj úttörői ez idő tájt fedezték fel, hogy ha az 1800 előtt keletkezett zenét korhű hangszereken, a szerzői szándékot a lehető legmélyebben feltérképezve szólaltatják meg, egészen más, a reveláció erejével ható hangzáskép és zenei minőség jöhet létre. Megindult a historikus mozgalom, amely fél évszázad alatt ezerszeresen bizonyította létjogosultságát, s amelyen belül fokozatosan külön-

böző irányzatok, eltérő érdeklődésű előadói csoportok jöttek létre. A Bach összkiadás egyik legnagyobb érdeme, hogy képes volt összegyűjteni a régizene-játszás jó értelemben vett elitjét – olyan szólistákat és együtteseket, akik egyébként nagyon különböző értékrendet vallanak, eltérő „zenefilozófiai” megközelítést képviselnek. A legkorábbi felvételek a hatvanas évek elején, a legkésőbbiek a kilencvenes évek végén készültek. Harnoncourt és a Concentus Musicus Wien mellett a 153 CD-ből álló gyűjtemény főszereplője a közelmúltban elhunyt nagyszerű holland csembalista-karmester-zenetudós, Gustav Leonhardt, akinek a billentyűs repertoár mellett a kantáták jelentős részének tolmácsolása is köszönhető. Fontos szereplő a Ton Koopman vezette Amszterdami Barokk Zenekar és Kórus, illetve Giovanni Antonini itthon is kedvelt, remek együttese, az Il Giardino Armonico. Az összkiadást kiegészítő DVD-n a BBC Nagyzeneszerzők című dokumentumfilm-sorozatának Bach-epizódja látható. Összességében a The Complete Bach Edition csúcsmínőséget képvisel, és a lehatárolt hanglemezkidás egykori virágkorát idézi.

Retkes Attila

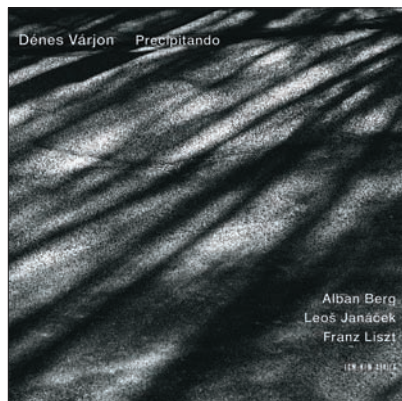
ROBERT SCHUMANN MŰVEI

Schiff András – zongora

★★★★★

Szubtilis. Ezt a kifejezést keresi a recenzens, ha Schiff András új lemezét egyetlen szóval kell jellemeznie. De korántsem mondana el mindent. A par excellence romantikusnak titulált Robert Schumann zongoraművei Schiff kezén szelíd és légies líraiságot kapnak, sosem találkoznak a vadromantikus víziók túlzásával, az érzékletesen festett, dúlt hullámheggyekkel. Ezzel szemben törekenységükben, sebezhetőségükben is megingathatatlanul állnak a klasszikus poézis talaján. Éteri-karcsú, decens interpretációk ezek, még a köztudottan közönségkedvenc Kinderszenen és Waldszenen is friss és pregnáns előadást nyer a pianista ujjai alatt. Kifogástalan formálás, szigorú strukturális rend, végtelen sallangmentesség és textuális tisztaság jellemzi e produkciókat. Ezekben a Schumann-olvasatokban nyoma sincs a chopini, lázas érzelmesség áthallásainak; Schiff zongorajátékában a beethoveni mintákat, a mozarti egyszerűséget és mindenekelőtt Bach organikus formaalkotását csodálja – s ezzel gyakorlatilag újratelemi a kortárs Schumann-olvasás paradigmáját. A duplalemez művészi csúcspontját a címadó Geistervariationen tünékeny, éteri pianissimói és a op. 17-es Fantasie középső tételének csipkefinomságú, lágyan elomló, mégis megfogyott futamai kínálják. Utóbbi opus „budapesti” verziója került a lemezre (a záró track a standard verziót is közli), amennyiben a szerző a darab harmadik tételének utolsó néhány ütemét maga áthúzta és javította, e korrekció autográfját pedig a Széchényi Könyvtár őrzi. Schiff játéka végig arányos, ugyanakkor áttetsző és nemes, elvéthetetlenül klasszicizáló és logikus, mégsem hordja magán a stúdiófelvétel sterilitásának bélyegét, erről a Szonáta vagy a Papillons kevély allegorói tesznek sziklaszilárd tanúságot. Reveláció erejű és hitelességű kiadvány. *Balázs Miklós*

ECM Records
ECM 2122-2123

PRECIPITANDO

Várjon Dénes zongoraművész szólólemeze Berg, Janáček és Liszt művei

●●●●○

A lemez kapott egy elvont, ámde poétikus titulust: Precipitanda. A zenei műszo annyit tesz: felgyorsítva, nekiiramodva. A cím, meglehet, félrevezető, hiszen a tényleges mondanivalót csak az egyik oldalról érinti. A másik, hangsúlyosabb üzenet az örök visszatérés mítoszára referál; a kezdethez, a kiindulópontozóhoz való állandó és folytonos visszatérésre, mely az idő és a tér végtelenségét szembesíti a struktúra és a forma állandóságával és a kulturális hagyománynak való kitettségével. A Berg-szonáta, a Janáček-kompozíció és a Liszt-darab sorrendjében látszatra a kései romantika irányából közelíti a modernség horizontját, a hangnemi-harmóniai rokonság, illetve azok elmosódása az atonalitás felé vezető apróbb-nagyobb lépésekről tanúskodnak. Berg munkája befejezetlenül is befejezett, az önmagába visszataláló absztrakció nullpontja, a V mlhách négy tetele pedig nem eltérő tónusú karakterdarabok sorát takarja, amit „a ködben” látni, mintha ugyanaz a tárgy vagy emlék volna, négy különböző fénytöréssel, négy különböző perspektívából. Várjon Dénes a posztmodern esztétika látóteréből szemléli e műveket: a h-moll szonáta jelen előadása így nélkülözi az – alapvetően 19. századi beidegződéseket kereső – tragikumot, pátoszt. Se nem sodróan drámai, se nem gyöngéden költői interpretáció. Ehelyett epikus-elbeszélő gesztusok komplex, önreflexív rendszerét építi ki. Magányosan kontemplatív olvasat, kifinomult dinamikával, választékos eleganciával, számos részletszépséggel. A darab így is képes önmagában szervesülni, ahogyan a formai-szerkezeti kontinuitás logikája Várjonnal felülírja az előadói tradíciók követelte mélységkeresés illúzióját, s a ráakódott hordalékok lebontásával impresszív, mégis tárgyilagos művészi produkttal szolgál. *Balázs Miklós*

ECM Records
ECM 2247

BRITTEN, BACH ÉS LIGETI GYÖRGY MŰVEI

Perényi Miklós – cselló

★★★★★

Bátor dolog egy szál csellóval kiülni a pódiumra. Az előadó itt nem számíthat a háttérből előzékenyen támogató kíséret segítségére, mely olykor lélegzetvételyi szünetet adhat vagy jótékonyan eltakarhat. Még vakmerőbb vállalkozás egy teljes CD-t szólócsellóra irt művekkel megtölteni, hiszen a befogadó számára a látvány élménye is hiányzik. Ilyenkor a hangszer is, a művész személyisége is pórén áll a hallgató előtt, és kíméletlenül megmutatkozik, ha a művek megszólaltatójának nincs mondanivalója a kompozíciókról. Perényi Miklós előadói magányossága jótékonyan hat a vonója alatt életre kelt hangszerre. Sokoldalúan mutatja meg és tágitja ki az instrumentum lehetőségeit: fény és árnyék számtalan árnyalata váltakozik nála e darabokban. Előadásmódja látszólag eszköztelen és puritán, ám éppen ezért hiteles és érzelemgazdag. A program – Britten 3. csellósztivje (op. 87), J. S. Bach D-dúr csellósztivje (BWV 1012) és Ligeti Szonátája – lelkiállapotok, érzelmek sokaságát közvetíti és állítja szembe egymással. A lemezt hallgatva elgondolkozhat a hallgató, hogy némi fa és fém (vagyis a cselló) segítségével a művész mennyire szívbe markolóan mutatja meg például a Britten-mű Introduzione tételének végtelen magányát. Megható a Ligeti-szonáta Dialogo-jának magyar népdalokat idéző hangvétele is, ám mielőtt túlságosan elérézékenyülnénk, a zeneszerző és előadó még idejében visszarántanak az érzélgőség hamis világából. A mindkét 20. századi zeneszerzőnek mintát adó Bach-szittel Perényi az egész zenei univerzumot bejárja. Felszabadultság és szigorú fegyelem éppúgy jelen van játékában, mint a végtelen életöröm, a táncjátékok magával ragadó sodrása, az elmélyülés vagy éppen a barokk pompa virtuóz ragyogása. *Kovács Ilona*

ECM Records
ECM 2152

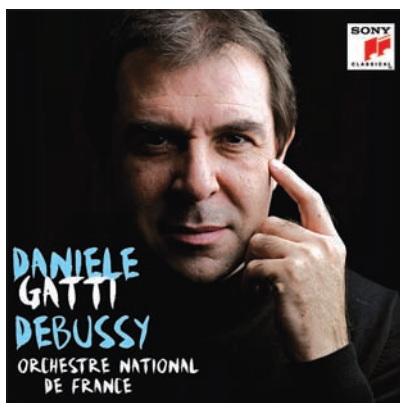

SIBELIUS: SZIMFÓNIAK

Birmingham Város Szimfonikus Zenekara, k.: Sakari Oramo

A volt hegedős karmestert elismerés illeti e sorozatért. A ciklus nem marad el egyik jeles elődje előtt sem. Külön erénye a tisztaság és az ideális balansz. A hangzás remekül áttekinthető. Persze eléggé sötét, ahol kell: a IV-V. szimfóniában, melyek kicsit testesebbek is. A könnyebb első három és a sötétebbre vett két következő közt foglal el helyet beállításban az utolsó kettő, értelemszerűen együtt a Tapiolával. Oramo nem lassú, sőt néha gyors, jellegzetesen begyorsít – például az I. szimfónia I. tételében. Kimagaslik a II. tétel líraisága, akárcsak a III. szimfónia esetében, melynek kiemelkedő része ez. Jól sikerült ugyanennek I. tétele is, ezt Oramo lassan, nyugodtan építi fel. A II. szimfóniában elkerüli a túlzott teatralitást, s a IV. tétel e tekintetben kiváltképp példás, a belső folyamatra helyezi a hangsúlyt, s így élet veszi a könnyen túl pompásá váló külsőnek. Sajátos kamarazenés jellege van ezeknek az előadásoknak, melyek így a késői Berglund-felvételekhez helyezik közel, szemben a nagy régiekkel: Beecham, Barbirolli, Karajan, akikhez Oramo birminghami elődje, Sifr Simon Rattle még közelebb állt. Különös: hasonló vékonyodási, arányosodási utat járt be azután Rattle, de kevésbé természetesen, mint Oramo. Nagyon jó a Finlandia, az érdekes hangzó tömbök egységessége, súlyosságát és túlzott könnyedséget egyaránt kerülő pozicionálása. Oramo szépen meséli el a Pohjola lányát, sőt a gyakran sütni sikerülő A bárdot is. Nem tetszik az ütők háttérbe szorítása a Karjala szvit I. tételében – ez gyengébb, mint Neeme Järvié, de a másik kettő jó. A zenekar felkészítése példás, a hét szimfónia megszólaltatása egységes. Egy ilyen jó Sibelius-dirigensztől hiányzik a nyolcadik szimfónia, a Kullervo, A tuonálati hatyú és az En Saga. *Zay Balázs*

Warner Classics – Magneoton
2564662795

DEBUSSY: A TENGER, EGY FAUN DÉLUTÁNJA, KÉPEK ZENEKARRA

Francia Nemzeti Zenekar, k.: Daniele Gatti

Az Egy faun délutánjának, a Képeknek és persze A tengernek tengernyi felvétele van. Egy újabb belőlük. A karmester Daniele Gatti, aki a Francia Nemzeti Zenekart dirigálja. Tulajdonképpen nagyon tisztességes előadásokról van szó. Még jó persze, hiszen a zenekar számára korántsem ismeretlenek a művek. Amit Gatti hozzátett, elért velük: precizitás, különösképp a szólamok tisztasága, erős elkülönülése, a szokottnál élesebb vonalak. Egészében véve szépen összetartott előadások. Debussy nemigen kedvelte, ha impresszionistának nevezték, pedig ez cseppet sem von le oeuvre-je erejéből. Hogy mi lett volna életművéből Monet és társai művészete nélkül, nem tudjuk, de az biztos, hogy a zenei impresszionizmust Debussyt megelőzően nem lették meg igazán. Szóval efelől közelítve – hiszen a három fő impresszionista zenekari műről van szó – Gatti mintha valamelyest élesített volna, olyan megvilágítást alkalmazott volna, mely nem az összbenyomásra fókuszál, hanem az egyes vonásokra. Soha rosszabbat, mondhatjuk; ugyanakkor – ahogy korábban is éreztem mindig Gatti esetében – nemigen lelhetni fel sajátos inspirációt, egyéni interpretációt. Persze ez nem kötelező. Van értéke a pontos mestermunkának – slampos, hányaveti megszólaltatásokhoz képest kifejezetten dicséretes, és olykor némi bája is van, bár ezt ezúttal hiába keresem. Az általános pontosságon túl inkább a helyenkénti kontroll-hiány tűnik fel – egyes nem rossz, de kérdéses megoldások miatt. Kötelező kör ez a lemez, hisz Gatti a zenekar vezetője. Megbízható előadónak bizonyul, csak az igazi hangulat hiányzik. Kétségkívül jól felbontású képek, de nem várszolgna el a tengerhez, egy faun délutánjához, Ibériába. Les parfums de la nuit? Jó, image de la nuit, de parfums? Azt nem érezni. *Zay Balázs*

Sony Classical
88697974002

MOZART: D-MOLL ÉS C-DÚR ZONGORAVÉRSÉNY (K. 466, 467)

Rudolf Serkin, Londoni Szimfonikus Zenekar, k.: Claudio Abbado

Jó, hogy az idős Rudolf Serkinnel Claudio Abbado Mozart 15 zongoraversenyét még fel tudta venni. Nagy, ritka árnygazdagságú, finom distinkciókkal tarkított előadások. E lemezen két főmű, a K. 466-os és a K. 467-es szerepel. Az ember akkor is csodálja Serkint, ha valamit nem teljesen az ízlése szerint tesz. A d-moll zongoraverseny ideális előadását lassabban, tragikusabban képzelem el, de Serkin a gyors, kevésbé időző megközelítést is olyan ritkán hallható muzikalitással, gazdag fény-árnyék játékkal, dinamikai és ritmikai érzékenységgel adja elő, hogy csak elismerni lehet. Ilyenkor érezni, mi marad ki számos technikailag perfekt mai megszólaltatásból. Igazi költőiség van Serkin játékában, mely minden mércének megfelel. Alapjában véve romantikus, de nincs fontos szempont, aminek ne felelne meg. Ennek az interpretációnak a belső világa megkapó, olyan apró dimenziók nyílnak meg benne, melyek csak néhány pianista játékában mutatkoznak meg. A 467-es versenymű, ha lehet, még jobb. Ezt az ellenkező irányba vitte Serkin, mondhatni nagyított, hisz lassabb, méltóságtelesebb a szokottnál. A mű egyik legkimagaslóbb előadása ez. Serkin saját – eleven, dinamikus – cadenzáját játssza, míg a másikban Beethovenét. Abbado a d-moll concertót még Friedrich Gulddal, a C-dúrt vele is, Maria Joao Pires-szel is felvette. Ezúttal is érzékeny, a szolista-hoz remekül igazodó kísérő, a zenekari rész teljes összhangban van a szolistaéval – modor, hangzás tekintetében. Ám mivel a felvételek párhuzamosan több összeállításban is elérhetők, ebbe az új, olcsó sorozatba rég nem kapható felvételeket is tehetett volna a kiadó, például Vásáry Tamás és a Berliini Filharmonikusok rég eltűnt bejátszásait a K. 449-es és a K. 537-es koncertekről. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
0289 478 4037 4

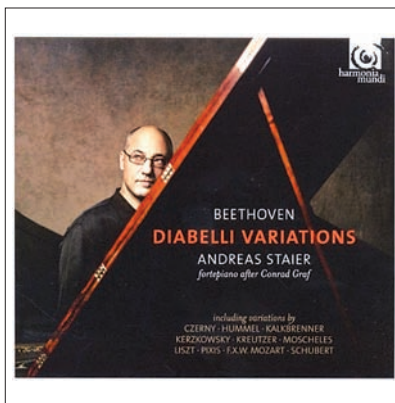

**SCHUBERT:
VONÓSNÉGYESEK (D 810, D 804)
Endellion Vonósnegyes**

●●●●○

Schubert d-moll, A halál és a lányka, illetve a-moll, Rosamunde elnevezésű vonósnegyeseit rögzítette az Endellion Vonósnegyes – immár többedik lemezcégénél, az új lemezeket szerencsére olykor mégiscsak produkáló Warnernél. A több mint harminc-éves együttes hírneve lassan terjedt. Nem baj, megéri érni, és – csak nézzünk körül! – hosszú távon nem éri meg éretlenül letépetni. Anti-biedermeier játék? Számomra a biedermeier nem negatív stílus, csak ha túlzó, kisszerű. Az Endellion kvartett megközelítése érdekes: semmi romanticizmus, mindekelőtt nagyon tiszta formák. Ez – nem túlzott, de kétségtelen – egyszerűsítéssel jár, amit az összehangolástól, a formaadástól nehéz elválasztani. Némi veszteség a réven, de nem csekély nyereség a vámon. Kevesebb Sturm und Drang, kevesebb drámaiság, ugyanakkor mindig világos formák közötti mozgás. Alapjaiban kötött, de kicsiben szabad mozgás jellemzi a játékosokat. A hangzás lekerekített és egyenletes. Mint amikor a művészi gonddal megmunkált műanyag esztétikus; nem ócska pöttyök, hanem megfelelő, eredetiséget lehetővé tevő materiaként tűnik fel. A színezés is ilyen egyértelmű: nem ezer színt használnak, hanem kikevernek jellegzetes, egymáshoz is viszonyított árnyalatokat. A szólások mintha ilyen csíkok volnának. A két előadás strukturálisan kimagasló, és így pihentető is. A hallgatónak nem kell küzdenie a darabokban rejlő struktúra felfedezéséért, mert a négy muzsikussal együtt sosem alakul úgy, hogy ez láthatóságon kívülre kerülne. Az együttes játéka finom, az eredmény könnyűsúlyúság, a súlyosság kerülése. Schuberthez illik az Endellion Vonósnegyes efféle modora. A zene tisztasága, zsenialist magába foglaló egyszerűsége mutatkozik meg általa. *Zay Balázs*

Warner Classics – Magneoton
082564664232

**BEETHOVEN: DIABELLI-VARIÁCIÓK
(és további variációk Diabelli keringőjére)
Andreas Staier – fortepiano**

★★★★★

Anton Diabelli gondolt egy nagyot 1819-ben. Hogy zeneműkiadó cégét felvirágoztassa, ötven neves muzsikusknak küldte el rövid keringőjét, írjanak rá egyetlen variációt. A miniatűr kompozíciókból kialakuló sorozatot pedig reprezentatív kiadványban szándékozott megjelentetni. Ám az egyik zeneszerző – Ludwig van Beethoven – kissé „túllőtt” a célon: nem egy, hanem harminchárom változatot küldött vissza négy év múlva, amit Diabelli önálló kötetben adott ki. Ez mintha a másik albumban összegyűlt variációkat, a többi szerző „így irtok ti”-jét állítaná szembe az „így írok én”-nel. Beethoven, immár életműve vége felé közeledve, összefoglalását adta a számára oly kedves, az egész pályáját végigkísérő variáció műfajának. Jelen felvételen Andreas Staier nemcsak a beethoveni kreativitás e monumentális alkotását kínálja, hanem izgalmas mintavételt is ad a Diabelli által felkérték variációiból. A tíz kiválasztott között találjuk például Carl Czernyt, Hummelt, Mozart fiát, felhangzik a nyolcvéves Liszt és a már akkor remekműveket alkotó Schubert egy-egy változata is. Staier szintén meghihette a témát adó keringő és a két blokk között ő maga is írt egy átvezetesként szolgáló, Beethoven-reminiszcenciákkal megtűzdelt kis darabot. Személyében jótékonyan egyesül a gyakorló és a tudós muzsikussal: lemeze elkészítését a Beethoven-kéziratok tanulmányozása segítette. Játéka olyan, mint ahogy a lemezkísérő címlapján látható: soha nem tolakszik előtérbe, de személyisége mindenhol jelen van e sajátos mikrokozmoszban. Graf-féle fortepianoján nemcsak hihetetlenül kifinomult billentésével, hanem a mára már ismeretlen, kuriózummá vált pedálok különleges effektusaival is emlékeztetessé teszi a variációk megszólaltatását. *Kovács Ilona*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC902091

**DVOŘÁK: ZIGEUNERLIDER, DALOK
ÉS DUETTEK
Genia Kühmeier, Bernarda Fink,
Christoph Berner**

●●●●●

A fiatal Antonín Dvořák pályája kezdetén hiába dolgozott keményen: sem szakmai, sem anyagi elismerés nem kísérte munkáját. Hogy meg tudjon élni, zongoraleckéket adott, többek közt egy gazdag kereskedő feleségének is. Mivel a hölgy szívesen énekelte férjével, cseh népdalok hangulatát idéző duettekért tanárától. Így születtek meg a Morva duettek (op. 32), melyeknek köszönhetően hamarosan mintha tündérmesébe csöppent volna a komponista. Nemcsak anyagi sikert hoztak a dalok, hanem – és ez sokkal fontosabb volt számára – Brahms támogatását és a hön áhitott nemzetközi ismertséget is. Bár a dalkomponálás később is fontos szerepet játszott a zeneszerző életében, ez a műfaj máig az életmű kevéssé ismert területe. A Harmonia Mundi legfrissebb Dvořák-lemezén a zeneköltő daltermésének közel fele hallható. A legkorábbiak, a Morva duettek – a szerelem örök érvényű témájának számtalan variációja – Genia Kühmeier (szoprán) és Bernarda Fink (mezzo) érzékeny, kíméletes előadásában hallhatók. A közös produkció – amellet, hogy mindketten rendkívül koncentráltan és dinamikus énekelnek – lebilincselő példáját mutatja az egymásra figyelő kamarazenélésnek. Christoph Berner sem csupán „kísér”: zongorájával mindegyik dalciklusban egyenrangú alkotótársa az énekeseknek. A négy évvel későbbi, 1880-ban keletkezett Cigánydalok (op. 55) megszólaltatásával Kühmeier sokat tesz azért, hogy ezentúl ne csak a most is megkapó, bensőségesen megszólaltatott E dalra tanított anyám című dal legyen a ciklus legnépszerűbbje. Fink pedig meggyőzően értelmezi a Bibliai énekek (op. 99) sorozatával a mondást: „Dvořák még a Jóistennel is csehül társalog”. Pszichológiai mélységgel mutat rá a zeneköltő hitére, zenei gyökereire és hazaszeretetére. *Kovács Ilona*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC902081

JACOB CLEMENT: VOKÁLIS MŰVEK, MOTETTÁK, SANZONOK

Huelgas Ensemble, Paul van Nevel

A Clemens non Papakent is ismert komponista oeuvre-jéből motették és különböző misereszek mellett a lemezen sanzonokból is szerepel egy másikra való. A három-hat szólamú tételeket, s különösen az utóbbi világi darabokat hallgatva érteni véljük a mellékletben olvasható tudósítást, miszerint a szerzőt e műfajban kora egyik legnagyobbjának tartották. Rendkívüli ritmika és formai arányérzék jellemzi ezeket a műveket; itt-ott olyan anakronisztikus érzésünk támad, mintha Josquin telitalálatai is ebből a köpönyegből kerültek volna elő. Mint ha az Il grillo nem előképe, hanem utánérzése lenne pl. a Jaquin Jaquet kezdetű dalnak. A Huelgas-együttestől azonban szokatlan, s talán nem is leg-szerencsésebb felállás a szólamontkénti két énekes, ahogy az a legtöbb tételben szerepel. Kisse diffúz így a hangzás, bár egyszerre bájos is, s legalább nem steril a spontaneitás, ahogyan a szólamon belül apró biccenések keletkeznek. A koncepció ezekben a világi művekben a Tallis Scholars-féle l'homme armé-dallamintonáció teljes ellentéte, ahol a viszonylagos mosdatlanság történetileg mintha jobban megfelelné az adott kornak. A korreké őflamand kiejtés is mintha ugyanezt a korhű illúziót tenné meg teljesebbé. Egyes tételekben a szólamok hangzó aránya is mintha „farsúlyos” lenne: a szélső szólamok, s különösen a basszus javára. A felvétel ebben a tekintetben is emlékeztet a Sei Voci Bernard Fabre-Garrus vezette lemezeire, ahol a fiúszopránok együtt is alig győznek tömeggel egyetlen öblös énekest. A reneszánsz kórushangzásról nem mond ugyan forradalmian újat, de miért is mondana? Egyben hallgatva a trackek felosztása is megfelelő egyensúlyt teremt könnyű és súlyos, szakrális és profán között. Egészében szép lemez. Szabó Barna

Deutsche HM – Sony Classical
88697780692

G. F. HÄNDEL: HEGEDŰ-SZONÁTÁK

A Musica Antiqua Roma művészei

A régizene-játszás legfiatalabbjai közt számon tartott együttes, a Musica Antiqua Roma négy – talán legfontosabb – tagja egy kiváló lemezzel örvendeztette meg a barokk zene szerelmeseit. Kiváló érzékel és nem melleleg magas szakmai tudással, már-már zenetudományos alapossggal választottak ki nyolc Händel hegedű-szonátát, melyek önmagukban is igen érdekesek és szépek, igazán kiváló élményt azonban csak egy ilyen fantasztikus előadásban képesek nyújtani. Az érett barokk korszak pillanatképei ezek a hangszeres szonáták, melyek nem annyira a nagyközönségnek szólnak, mint inkább a kis házikoncertek világát képviselik, azok intimitását sugározzák. Az itt található lassú-gyors-lassú-gyors tételrend is csak az adott korszakra jellemző, melyet a mester remekül kezel. Minden tétel melodikus és harmonikus szempontból is rendkívül izgalmas fordulatokban bővelkedik. Riccardo Minasi, az együttes vezetője játssza a hegedűszólót, mely tökéletesen tisztá minden pillanatban, jól gesztikulált, kifejező frázisokban gazdag. Virtuóz játékossggal kezeli a gyors tematikájú részeket, a lírai lassú tételeket pedig a finom díszítések legváltozatosabb típusaival gazdagítja. A felvételt számomra azonban a continuo tette még különlegesebbé, igazi gyöngyszemmé. A csembaló és lant egyttmunkálkodása egyszerűen fantasztikus, mindkét játékos egyszerre roppant érzékeny és virtuóz. Giulia Nuti teljesítménye a szembetűnőbb; nemigen hallani ugyanis másutt ennyire sűrű continuo-játékot, mely igen kreatívan kidolgozott, s így technikai szinten felveszi a versenyt a hegedű-szóólal. Luca Pianca lantjátéka a lírai pillanatokot képes még expresszívbbé tenni: finom eleganciával formálja az érzékeny harmóniai megoldásokat. Kozma Gábor

Deutsche HM – Sony Classical
88697705312

ÁBRAHÁM MARIANN – ZONGORA

Schumann, Liszt, Balassa S., Hollós M., Gyulai J., Soproni J., Durkó Zs., J. McDonald, D. Goolkasian Rahbel művei

Ábrahám Mariann ma Magyarországon jobbára zenepedagógiai és zenei-közéleti tevékenységéről ismerjük; ő az ugyanis, aki amellet, hogy immár több mint négy évtizede tanít zongorát hazánk legnevesebb zenei középiskolájában, alapítványt hozott létre az alapfokon oktató tanárok jutalmazásáért. Jelen kiadványával bizonyítékát adja annak, hogy sem temérdek elfoglaltsága, sem idős kora nem gátolja meg abban, hogy magas színvonalú előadói műsort tudjon fenntartani. Egy olyan dupla-lemezes kiadványt készített ugyanis, melyen a számára legfontosabb két területről válogatott, s mindegyikről hatalmas, hatvanperces mennyiséget merített. A műsor első felidejében romantikus műveket játszik. Ezek közül kimagaslík Schumann népszerű sorozata, a Davidsbündlertánze, melyhez olyan lírai hangvételű Liszt-műveket választott, mint az első Apparition, vagy az En rêve. A második fő terület a 20. századi kompozíciók világa, melyek közül pedagógus füllel válogatott. Több olyan, rövidebb művekből álló sorozatot interpretál ugyanis, melyek karakteresek, valamelyest modern tendenciákat követnek, de jól érthetőek és technikailag nem igazán megterhelőek. E művek közt a kapcsolat az a fajta konzervatív modernitás, mely 19. századi érzeteket, zenei gesztusokat, hangzási sajátosságokat ötvöz haladó zeneszerzés-technikai és melodikai jelenségekkel. Ezen darabok közül a szerzők többet is az előadónak dedikáltak, mely még inkább mutatja Ábrahám Mariann elkötelezettségét a kortárs zene-játszás mellett. Előadásmódja igen finom művű, érzékeny árnyalatokat képes teremteni. A felvételen nem annyira a virtuozitása a főszerep, mint inkább az expresszivitása, szenzitivitása, ki-munkáltsága. Kozma Gábor

Magánkiadás – Hungaroton
BR 00458-459

VAJDA JÁNOS: KAMARAMŰVEK

**Kokas Katalin, Eckhardt Gábor,
Kiss Gy. László, Trio Duecento Corde,
Accord Vonósnyégy** ●●●●●

Hogy ezt az új Vajda-lemezt a kiadó egy előző, 1999-es szerzői lemez folytatásának szánta, mindjárt a borítók hasonlóságán is meglátszik. Az akkori szonátákat és vonósnyégyeket itt hasonló műfajú és hangszerösszeállítású darabok követik, a szerző stílusának a közbeeső évtized alatti változásai vagy méginkább változatlanságai így könnyen nyomon követhetőek. Vajda 1990-es években írt kamaraműveinek világa jóformán érintetlenül él tovább ezen a lemezen. A jól ismert hangütések mégis mintha koncentráltabbak, érettebbek és egészében valahogy komorabbak lennének azóta. Önmagában van valami lefegyverző abban, ahogy hétköznapi tárgyak lelik meg helyüket és ünnepi szerepüket egy zenei folyamatban. Ahogy Umberto Eco írja a középkor emberéről: „...érzékenysége alapján véve a közvetlenül tetsző dolgok ártatlan élvezetét egyesítette a műalkotás anyagának értékére vonatkozó kritikai tudatossággal.” Mintha mindaz a koherens sokféleség, ami ezt a zenét izgalmassá teszi, valami látszólagos, mégis hallható természetességgel jönne létre. Mintha a zene mozdulatai olyan láttató erővel bírnának, ami az alkotói szándék helyett az alkotót magát segítene kihallani a hangok közül. Amiben az előadók is segítségünkre vannak. A Szólószonátában, ahol Bartók érdekesen keveredik bizonyos funkciók fordulatokkal vagy a Ligeti-hegedűversenyből ismert lídes dallammenetekkel, Kokas Katalin alkot maradandót. A III. vonósnyégy Dvořákra, Sosztakovics utolsó szimfóniájának végére, Orbán Zongoraötösének Scherzójára hajazó textúrái az Accord kvartett előadásában szintén szépen kidolgozottak; ahogy a szintén Orbán-allúziókkal tarkított, igazán ütős Klarinétsonátában Kiss Gy. László és Eckhardt Gábor is nagyot alakít. Szabó Barna

Hungaroton Classic
HCD 32687

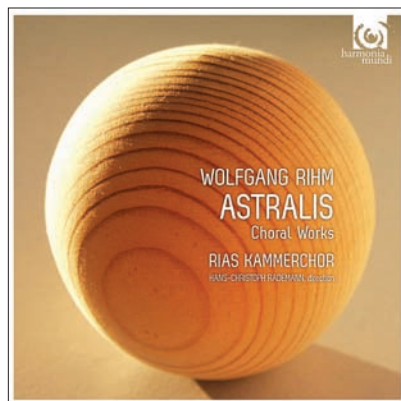

PARIS - RIO - BUENOS AIRES - ¡DE BUDAPEST!

**Meztírlás Zenészek: Bodrogi Éva – ének,
Koltai Katalin – gitár,
Bartek Zsolt – klarinét** ●●●●●

Francia, brazil, argentin szerzők művei és egy ismert magyar chanson. Mindez sajátos, hangszeres improvizációkkal és a pesti utca állandó morajlásával – háromnyelvű beszédmontázsokkal, trolibuszajtó csengőjével, érkező metró zajával – átszőve. Különleges zenék a 20. század első feléből, egyedi, kortárs előadói felfogásban: ezzel a merész koncepcióval áll a nyilvánosság elé bemutatkozó lemezével a Meztírlás Zenészek együttese. Merészségükkel nem keresnek feltűnést, nem kavarnek botrányt, ennél jóval szűkebb az az ösvény, amelyen felvételükkel a remélt közönségsiker felé indulnak. A trió ugyanis olyan képlekeny és nehezen megfogható hangulatokkal dolgozik, amelyekből hiányoznak az elvárt, berögzült sztereotípiák. Alig találunk utalást például az ismert brazil karneváli forgatagra, vagy a párizsi bohémélet felelőtlen zsongására. A Meztírlások egészen más és szokatlan módon közelítenek a lemez címében említett ikonikus metropoliszokhoz. A felvételen sokkal inkább a fizikai valóságtól eltávolodott, sokat látott és az emlékeit fel-felidéző utazó otthoni (értsd: budapesti) töprengéseinek belső hangja szólal meg, semmint az aktuális élményeit éppen átélő, harsogva vigadó világfié. A lemez alcíme Zenei utazás, ám semmiképpen sem időbeli utazásra kell itt gondolnunk. Minden pillanatban egyszerre vagyunk jelen az érintett helyszíneken, ezért felesleges fényesre pucolt alkalmi lábbeliben vagy strapabíró túrabakancsban indulnunk. Ahogy a formáció elnevezése is sugallja: ha szorít a cipő, érdemes elhagyni a kliséket és a legjobb meztírlás útra kelni. Talán így felfedezünk valami újat, észrevesszük az ismertben az ismeretlen, és a végén még az is kiderülhet, milyen így tangót járni egy hamisítatlan pesti chansonra. Déri Gábor

Meztírlás Zenészek – szerzői kiadás
katalógusszám nélkül

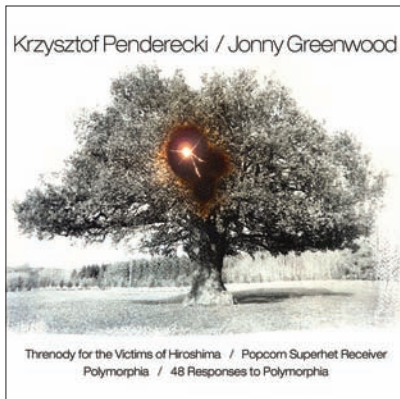
WOLFGANG RIHM:

ASTRALIS ÉS MÁŠ KÓRUSMŰVEK

**RIAS-Kammerchor,
Hans-Christoph Rademann** ●●●○○

Wolfgang Rihm, az idén hatvanadik születésnapját ünneplő német zeneszerző napjaink egyik legsikeresebb európai komponistája. A Karlsruheban működő Institute of Modern Music igazgatóját két olyan rangos fesztivál is rezidens zeneszerzőnek kérte fel az elmúlt időszakban, mint a Salzburgi Ünnepi Játékok és a Luzerni Fesztivál. A szerzői lemezen hallható három különböző kompozíció Rihm korai, illetve legutóbbi munkái közül való. Az 1968-as öttételes, a cappella Fragmenta passionis a passiótörténet különböző jeleneteihez kötődő szövegekre íródott. Elmondható, a kronológiai situációban rejlő lehetőségekhez képest a rövid darabok valódi kórusművek, valódi narratívával, amiket csak viszonylag kevésse jellemez az akkoriban általános jelentéstől való szándékos elidegenítés. A Kreuziget ihn kivétel: a szavak kemény hangzói ihlette madrigalizmusokban azonban tán mégis annyi, amennyi a szerzőt láthatóan megihlette. Amennyivel frissebb darab, annyival rosszabb a helyzet a 2001–2006 között komponált Hét Passió-szöveg esetében, ahol a deklamatív és igen változatos akkordikat, a kórus számára ennek megfelelően virtuóz intonálnivalót kínáló textúra a ciklus terjedelmének (fél óra) fényében kifejezetten soványknak tűnik. Ugyanígy hiányzik valami a nagybetűs élményhez a lemez zászlóshajó-darabjának, az Astralisnak az esetében is. Pedig a kerek félórás, egyetlen márványból faragott kórusmonumentum meglevenítéséhez és talpra állításához a szerző mindent bevet. A Friedrich Leopold von Hardenberg alias Novalis költeményére készült nagyszabású darab a kóruson kívül szólógordonkát és két üstdobot is foglalkoztat. A hibátlanul teljesítő, vérprofi énekegyüttesen nem múlik semmi, de mégis csalódás ez a kiadvány. Szabó Barna

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC902129

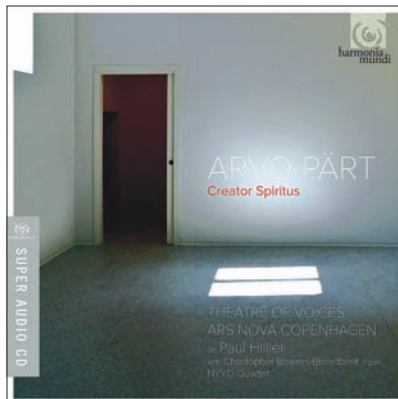

KRZYSZTOF PENDERECKI + JONNY GREENWOOD

Aukso Orchestra, k.: Krzysztof Penderecki, Marek Moś ●●●●●

Penderecki vitán felül a legnagyobb élő lengyel zeneszerző. E megállapításon túl azonban szinte semmi sem áll vitán felül vele kapcsolatban. Különösen, ami életművének rövidebb első és véglegesnek tűnő, második szakaszát illeti. Az 1959-es varsói bemutatkozása és az 1976-os stílusfordulat között eltelt tizenhét év olyan termést produkált, ami nehezen hasonlítható össze a későbbi évtizedek darabjaival. Sőt, nem is egyszerűen csak összehasonlíthatatlanságról van szó, hanem inkább összeférhetetlenségről. A két zenei világ annyira tűz és víz, hogy csoda lenne, ha nem okozna megosztottságot a közönség soraiban. A vadul és bátran kísérletező korai „szonorizmus” és a melankolikusan patetikus „neoromantika” nemigen férhet meg egyetlen kebelben. A kritikusok véleményei lehetnek ugyan tanulságosak vagy éppen szórakoztatóak, de bizonyonnan még érdekesebb ezeknél az a hagyománytörténet, amely az egyes daraboknak a legújabb zene és a társzművészetek területén végbe ment utóéletéből rajzolódik ki. A filmek többsége (pl. Kubrick és Lynch) a korai Pendereckit találta inspirálóbbnak, a zeneszerzők körében talán kiegyenlítettőbb a helyzet. Ehhez a történethez tesz most hozzá egy újabb, izgalmas fejezetet a Radiohead gitárosaként megismert, már komolyzene-szerzőként is jegyzett Jonny Greenwood, midőn a korai korszak két legrepresentatívabb munkájához, a Hiroshimához és a Polymorphiához címzi a zene nyelvén megfogalmazott interpretációit. Mind a Popcorn Superhet Receiver, mind a 48 Responses to Polymorphia jól megírt, érett kompozíció, s izgalmas módon kapcsolja össze a korai Penderecki szonorista hangfelhőt a múlt szellemeivel küzdő, neoromantikus tónussal. *Veres Bálint*

Nonesuch Records – Warner – Magneoton
530223

ARVO PÄRT: CREATOR SPIRITUS

Theatre of Voices, Ars Nova Copenhagen, Paul Hillier ●●●●●

A fantasztikus építészeti fotóiról ismert Maria Luisa Corapi felvétele, amely Pärt legújabb albumát díszíti, többet képes elmondani erről a zenéről, mint ami szavakkal elmondható. „Egyszerűség”, „tisztaság”, „esszencialitás”, „csöndesség”, „komolyság”, „mértékletesség” – persze, mindez helytálló, de milyen banális ahhoz a térbeli és fény-árnyék összefüggésrendhez képest, amit Corapi képe jelenít meg. Ráadásul a túllihegett egzaltáció helyett – ami oly gyakori velejárója Pärt fogadtatásának – Corapi képe inkább arról beszél, hogy nincs közvetlen illumináció, hogy a „világosság a sötétségben fénylik”, hogy a transzcendencia tapasztalata falak közé szorított, belső tapasztalat. A kopár szoba padlójára geometriai pontossággal bevetülő fénycsíkok, a falon derengő dicsfény és a félelmetesen sötétlő ajtónyílás tökéletesen érzékeltetik Pärt zenéjének mozdulatlan drámáját. Minden hangnak van egy vele egyenértékű ellentétpárja, s amíg az egyik sík állandóan egy dallam kihordásán fáradozik, a másik síkon egyetlen akkord hangjai ellenpontosozzák, hol feszült, hol harmonikus módon a kibontakozó dallamívet. Igazi előrehaladó polifónia, harmóniai fejlődés azonban sosem jön létre, mert a dallam sohasem vehet uralmat a mozdulatlan, időtlen akkord felett. A fénycsíkok időleges vendégek a szoba sötétjében, megidézésük újra és újra végrehajtandó feladat. Ez a magyarázata annak is, miért olyan magától értetődő, hogy két és fél évtized munkái kerülnek itt egymás mellé. Nincs stílustörés, nincs fejlődés, nincs hanyatlás. Egyetlen szellemi igény gyakorlása van, újra meg újra. A „gyakorlás” pedig görögül úgy hangzik: aszkezisz. *Veres Bálint*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMU 807553

RALPH VAUGHAN WILLIAMS: A LONDON SYMPHONY, SERENADE TO MUSIC

Rochester Philharmonic Orchestra, k.: Christopher Seaman ●●●●○

A Rochester Philharmonic-tól 13 évad után leköszönt Christopher Seaman igazán tudta, hogy kell ezt csinálni! Nyilván nem mellékes, hogy személyében angol úriember irányította az amerikai együttest, ami azonban kevés lenne a boldogsághoz. Az angol nemzeti romantika nagy komponistájának hatásos tolmácsolásához a veleszületett öntudaton túl nagyon szolid zenei-technikai eszközrendszer is szükségeltetik. És Seaman a legkevésbé sincs híján ezeknek. Tudja, hogyan kell Vaughan Williamsból előhívni Debussy-t, tehát hogyan kell az impresszionista zenei festészet felső fokának legapróbb nünaszait érzékeltetni. Ugyanakkor azt is tudja, hogyan kell a szigetország szellemének azt az évszázadokig érlelt eleganciáját, különállását és melankóliáját megidézni, ami az első világháború előestéjén saját zenei hangját megtaláló Vaughan Williams elvitathatatlanságát. Akadnak persze a szerzőnek olyan szokatlan experimentumai is, mint például a Flos Campi, de azért nem vitás, hogy életművének főcsapását a vizuális művészetek effektusaival vetélkedő szimfóniai jelentik. A lemezen megszólaló két kompozíció ennek a fővonalnak hű reprezentánsa. Érzelmi tónusaik részben a népzeneből, részben a Tudor-kori műzenéből merítenek, megkapó tételeikben pátosz és mélabú, bensőségesség és derű, ünnepélyesség és nosztalgia foszlányai kergetik egymást. Sok szempontból plein air jellegűnek mutatkozik ez a zene, valójában ízigvérig a városi ember élményvilágából születik, aki a nélkülözött természeti élményt a nagyvárosi élet benyomásainak montázsszerű újrendezésével igyekszik visszanyerni. *Veres Bálint*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMU 807567

POLYCHORAL SPLENDOUR
Gabrieli és Schütz művei
Cappella Murensis, Les Cornets Noirs
 Audite 92 652 ●●●●●

Európa egyik legizgalmasabb szakrális zenei tere a svájci Aargau kantonban található Muri bencés apátságának kolostortemploma, amely az elmúlt évtizedekben számtalan gyönyörű hangversenynek és lemezfelvételnek adott otthont. A templom rezidens együttese (Cappella Murensis) és a Les Cornets Noirs hangszeres régizene-együttes közös projektje Giovanni Gabrieli és Heinrich Schütz többkórusos technikát alkalmazó, liturgikus mesterműveiből válogat. Az énekesek és a hangszeresek öt különböző ponton (a templom galériájának négy sarkában, illetve a földszinten középen) helyezkednek el, s a kifinomult mikrofontechnikának köszönhetően a felvétel annyira plasztikus és élethű, mintha mi magunk is ott elmélnék a bencés testvérek között. Az előadók mellett mindez az Audite hanglemeziadó vezető remek hangmérnök, Ludger Böckenhoff érdeme. *ReA*

MENDELSSOHN
VONÓS KAMARAZENÉJE – I.
Mandelring Vonósnégyes
 Audite
 92 656 ●●●●●

A tematikus koncertsorozatainak és lemezfelvételeinek köszönhetően német nyelvterületen már méltán elismert Mandelring Quartett (Sebastian Schmidt, Nanette Schmidt, Roland Glassl és Bernhard Schmidt) új CD-

sorozata Mendelssohn teljes vonós kamarazenei oeuvre-jének bemutatására vállalkozik. Az első albumon a szerző 14 évesen írt Esz-dúr vonósnégyese, valamint két, ugyancsak fiatalkori kvartett, az op. 12 (Esz-dúr) és az op. 13 (a-moll) jelzésű kapott helyet. A szépen kidolgozott, igen plasztikus interpretációból hiteles képet kaphatunk az 1820-as évek német zeneszerzésének folyamatairól. Beethoven hatása szinte felmérhetetlenül jelentős, de az új nemzedék már próbálgatja azt a kompozíciós eszköztárat, amit ma romantikusként ismerünk. Egy érzékeny lelkű géniusz fiatalkori zsengei – két stíluskorszak határán. *ReA*

WOLFGANG RIHM:
ÜBER DIE LINIE II, COLL'ARCO
Hänssler Classic – Karsay és Társa
 CD 93 283 ●●●●○

Wolfgang Rihmet (kórusműveiről kritikánk a 46. oldalon) már ötvenévesen is ünnepelték – s idén, hatvanévesen művei készülő hangzó összkiadásának örvendhet. A sorozat 6. korongján két versenymű szerepel, 1999-ből és 2008-ból. Mindkettő egytényes, afféle monumentális, egyedien strukturált hang-építmény. Az *Über die Linie II* címet viselő klarinétverseny (szólista: Jörg Widmann, karmester: Sylvain Cambreling) emberfeletti erőpróba, amennyiben szinte szünet nélkül, mindvégig koncentráltan kell játszani a szólistának a hangszer magas régiójában. Ilyen művek hallatán realizálódik az „ars” kettős jelentése: a kompozícióban egyidejű a művészet és a mesterségbeli tudás jelenléte. Jörg testvére, Caroline Widmann játssza a Coll'arco hegedűszólóját – a számos kiváló lemezen közreműködő SWR zenekar dirigense itt Eivind Gullberg Jensen. *FK*

TELEKI MIKLÓS – ORGONA
Vivaldi, Bach, Mozart, Farkas Ferenc, Lehotka Gábor művei
Hungaroton Classic
 BR 00448 ●●●●○

Amennyiben jól érthető, plasztikus orgonahangot szeretnénk hallgatni, mindenképp érdemes Teleki Miklós lemezét forgatnunk, hiszen legnagyobb erénye e felvételnél a gondosan és dinamikusán regisztrált orgonahang, melyet nagy szakértelemmel rögzítettek. Ehhez kapcsolódik Teleki remek technikai felkészültsége. Egyetlen hiányosságát épp a legfontosabb aspektusában érzem a lemeznek: ez pedig a műsorválasztás, mely nélkülöz mindenféle rendszerűséget, akárha az orgonaművész kedvenc darabjait kívánna elénk tárni. A népszerű d-moll toccata és fuga (Bach) mellé társítja Farkas Ferenc Régi magyar táncok című sorozatát, valamint volt tanára, Lehotka Gábor előtt tiszteleg, annak Francia szvitjével. Orgonazene-népszerűsítő kiadványként így is kiváló, az orgona hangszíneivel ismerkedőknek különösen ajánlom. *KG*

PETROVICS EMIL ÉS LIGETI GYÖRGY KAMARAMŰVEI
Rákoshgyi Bartók Zeneház
 kat.szám nélkül ●●●●○

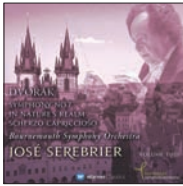
A Rákoshgyi Bartók Zeneház kiadásában jelent meg ez a CD. A fenntartás forrásaiért küzdő intézmény részéről tiszteletre méltó a gesztus. Fontos szót ejteni a korongról, mert kézzelfogható dokumentuma annak, hogy a város peremén milyen misziót teljesít az emlékhely. A koncer-

tek és mesterkurzusok rendezése mellett inspirálja a kortárs zeneszerzőket, mert műveik ősbemutatójának itt szívesen adnak teret. Az idő úgy hozta, hogy ennek a lemeznek már mindkét szerzője halott. De a Göndör bárnyok zongorakíséretes, mezzobariton változatát még Petrovics Emil hagyta jóvá, s most a ház vezetője, Bokor Jutta és Massányi Viktor éneke, Borbély László kíséretével. A fiatal zongoraművész szoláltatja meg Ligeti Etüdjeinek egy csokrát is. Petrovics III. vonósnégyesét nem Rákoshgyen, hanem a másik Bartók-otthonban, a Csalán utcában rögzítették, a Kodály Vonósnégyes előadásában. *AM*

EAR – 20
Le moment d'un adieu
Hungaroton Classic
 BR 00449 ●●●●●

A 20 éve létrejött EAR Együttes gyakran hangszeresként is közreműködő zeneszerzők és más előadóművészek társulása. Jubileumi kiadványuk alcíme szomorú eseményre utal: a kíséreltetést is feladatának tekintő műhely-jellegű társulásnak otthont adó HEAR (a Magyar Rádió Elektroakusztikus Zenei Stúdiója) megszűnésére. Ennek állított emléket kompilációjával Sugár Miklós, versrésztetek mellett 18 szerző 30 művéből idézve. A korong 8 szerző 9 darabját tartalmazza, amelyek különbözőségükkel jól példázák, hogy az elektronika milyen változatosan állítható a szerzői szándék megvalósításának szolgálatába. Érdekes megfigyelni, hogy a speciális akusztikai lehetőségek hogyan befolyásolják a szerző hangzás-elképzeléseit a hagyományos hangszerekre szánt művek esetében. Mivel az elektroakusztikus hangversenyek száma elenyésző, a CD szinte kizárólagos megismerési lehetőséget biztosít az ilyesfajta művek számára. *FK*

DVOŘÁK: ZENEKARI MŰVEK
Bournemouthi Szimfonikus
Zenekar, José Serebrier
Warner Classics – Magneoton
 0825646665624 ●●●●○

Serebrier Dvořák-sorozatának második darabja túlesz a IX. szimfóniát magában foglaló elsőn. Az Op. 46 No. 8-as szláv tánc nagyon lendületes előadásával indul, majd a VII. szimfónia következik, amit hevesen, dinamikus vezénnyel; nagyon jól fogja össze és hajtja, s az elő-előbújó szólamok sava-borsa megmutatkozik. Ez a legtöbb előadásnál feszebb, erőteljesebb, inkább táncos, semmint meditatív jellegű. A zenekar involvált, játéka pontosabb, mint a IX. szimfóniában, de nem makulátlan. Serebrier a fiatal Mackerrasnál jobban találja a III. tétel kezdetének egyensúlyát. A Természet, élet, szerelem ciklus első darabja, A természetben című nyitány, majd a Scherzo capriccioso zárja a lemezt, melyekben ugyancsak a forma és az átélés sikerült jobban, mint a kimunkált hangzás. ZB

STRAVINSKY:
ZENEKARI MŰVEK
Izraeli Filharmonikusok,
Leonard Bernstein
Deutsche Grammophon –
Universal
 478 4041 ●●●●○

Leonard Bernstein 1958-as, New York-i Tavasz-i áldozat-lemeze köztudottan kivívta a zeneszerző meleg hangú elismerését. A karmester huszonnégy esztendővel későbbi, izraeli „újrázása” a Deutsche Grammophon-

nál már egy másik Bernstein-képet mutat, egy nem kevésbé szerethető, de eltérő hangsúlyokat kereső, elmélyültebb, megállapodott dirigens. E '82-es koncertfelvételtől valamelyest hiányzik a hajdani rögzítés fékezhetetlen energiája, ehelyett egy elmélyültebb és részletgazdagabb interpretációt kínál. Ugyanez igaz a finom ecsetvonásokkal „festett” Petruskára, melyben érzéletesen felvitt, ezernyi színnel élő lírai passzázások váltják egymást a gondosan mérlegelt drámai effektusokkal. Amit az ifjú mester egykoron elveszített a sodró lendület, a lüktető ritmusok vámján, most visszanyeri egy behatóbb, letisztult olvasat révén. BM

CLAIR DE LUNE – DEBUSSY
FAVOURITES
Decca – Universal
 478 3691 ●●●●○

A francia impresszionista zene nagymestere, Claude Debussy születésének 150. évfordulója kínált alkalmat a két korongot tartalmazó album megjelentetéséhez. Tiszteletben tartva mindennemű szubjektív szempontot, a végeredmény, a 10 (1956 és 1998 között megjelent) forrásból mintegy harmadfél órányi hallgatnivaló korántsem átütő erejű. Sajátosságát az adja, hogy három zongoradarabot zenei átiratban is tartalmaz, köztük a címadó örökzöldet is. Méltán hiányolható viszont az azonos című Verlaine-dal – énekhang csupán a Szírénekben szerepel. Nagy vonalakban egy órányit halljuk Dutoit vezényletével a Montreali Szimfonikusokat, mintegy fél órányit Kocsis Zoltán játékát (1984-es, '90-es és '98-as felvételtől), s egy óra marad az összes többire. A Vonósnyegyesből sajnálatos módon ezúttal csak a III. tételnek jutott hely, azonkívül a kamarazenét csak a Kis szvit eredeti verziója képviseli. FK

BRAHMS: MAGYAR TÁNCOK
Bécsi Filharmonikusok,
Claudio Abbado
Deutsche Grammophon –
Universal
 0289 477 9962 7 ●●●●○

Míg Dvořák Szláv táncai árnyaltak, kifejezők zenekarral, Brahms magyar táncai könnyen esnek felszínessé, hatásvadászat eszközeivé. Az ok részben az lehet, hogy a szláv táncokat maga a szerző hangszerelte, míg a magyar táncokat nagyrészt mások, többek. Igazán fontos felvétele sem sok van. Abbado és a Bécsi Filharmonikusok újra kiadott bejátszása sikerrel kerül el a felszínesség, a hatásvadászat veszélyét. Ám ez nem Abbado igazi terepe, szokott finomságának nem jut igazi tér. Összefogó erejének igen, így az előadások ízlésesek, színesek, de kicsit merevek, legalábbis nem hatja át őket annyi hangulat, anynyi érzés, amennyit e cigányzene-átültetések jócskán megengednének. Ezt az élményt számomra Antal Mátyás kivételesen jó Hungaroton-lemeze adja meg, melyben meglevendik az, ami Brahmsot a magyar táncokba megfogta. Több a füstje, a zamat. ZB

BRAHMS: MAGYAR TÁNCOK,
DVOŘÁK: SZLÁV TÁNCOK
(VÁLOGATÁS)
Budapesti Fesztiválzenekar,
Fischer Iván
Decca – Universal
 478 4028 ●●●●○

Fischer Iván ezen felvételei az ezredfordulóról származnak ugyan, de értékük azóta nem csökkent. A karmes-

ter gondosan válogatott össze mindkét mester táncából egy-egy fűzért, melyek így kiváló képet mutatnak a komponisták gondolkodásmódjából, stílusából. Külön dicséret illeti Fischert, hiszen Brahms némelyik alkotását ő maga hangszerelte, így például a legnépszerűbb V. magyar táncot is, mely így izgalmas színekkel gazdagodott. A Fesztiválzenekar hangzásképe nagyfokú összszokottságról tanúskodik, arányaik kiegyensúlyozottak. A 19. századi táncos, illetve éneklő gesztusokat kiválóan formálják. Nem esnek túlzásokba, mely ennél a stíluskörnél sajnos gyakran megesik. Ehelyett a ritmikus lüktetés és áradó dallamok felett egyfajta óvatos konzervatívizmus tart mértéket. KQ

GULYÁS CSILLA: BAROQUE
Hungaroton Classic
 HCD 32709 ●●●●○

Gulyás Csilla hárfaművész harmadik szólólemeze (egyetlen számban van partnere, Liebe Nóra személyében) fő jellemzője a személyesség: mint a kísérőszövegből is kiderül, kedvencekből állt össze a műsor. A többségükben feltüntetett átiratkészítők sora sejteti: szinte öröklődik a hárfás-generációkban a vágy, hogy saját hangszerükön megszólaltathassanak eredetileg más apparátusra szánt, tetszetős tételeket. Mint hallható, nem riadnak vissza a számukra „nem hangszereszerű” faktúráktól sem. Sajnálatos viszont, ha az igyekezetnek főként a szándéka érződik csupán. A hangrögzítés könyörtelen, szinte „kiemeli” azokat a hiányosságokat, amelyeket feledtetne az élő előadás közvetlensége. A 13 tétel olyan repertoár-részletnek tűnik, amelyből kiválasztható lenne a játékos sokoldalú felkészültség bemutatató vizsga- vagy versenyanyag. Összességében kellemes, megnyugtató háttérzene. FK

Hamar Zsolt állomásai

„Ajándékként kaptam a zürichi éveket”

Forrás: Gramofon-archív

Hat esztendő telt el azóta, hogy a Zürichi Operaházhoz szerződött. Az új, 2012–2013-as évad már a németországi Hessen tartomány fővárosában, Wiesbadenben találja. A hír, amely szerint Hamar Zsolt öt évre elnyerte a Hesseni Állami Színház főzeneigazgatói posztját, már tavaly nyáron bejárta a honi sajtót. Európában ez így szokás: időben írnak ki pályázatot, hogy a működés lehetőleg zökkenőmentes maradjon.

Gramofon: *Mintha élete új szakaszba lépett volna. Svájcból Németországba költözik, új ügynöke van – a Budapesti Fesztiválzenekartól nyugdíjba, de nem nyugalomba vonult Körner Tamás személyében –, és először vezényel a Bartók+Puccini Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon – mégpedig honorárium nélkül. Zürichben jó feladatokat kapott: ritkaságokat, slágerdarabokat és kortárs műveket egyaránt dirigált. Találomra Paisiello Sevillai borbélyát, Bizet Carmenjét, Stravinsky Tavasz áldozat című balettjét vagy Anno Schreier A vakok városa című vadonatúj művét emelhetjük ki a sorból. Lesz még dolga Zürichben?*

Hamar Zsolt: Nem, de – a Nemzeti Filharmonikusokkal, régebbi „anyazenekarommal” már régebben egyzetetett felkérésen kívül – nem is vállaltam egyéb feladatot a jövő évadra. Ősztől olyan dologba kezdek, amihez idő és erős koncentráció kell! Az életemben adódtak szakaszok, amikor sokat tanulhattam; ilyen ajándékként kaptam a sorstól például a zürichi éveket. És voltak periódusok, amelyek talán inkább valaminek a létrehozásáról szóltak. Talán mondhatom, ilyenek voltak a pécsi évek. Reményeim szerint most ismét olyan időszak következik, amikor talán visszaadhatom, alkotásra fordíthatom mindazt a tudást és tapasztalatot, amelyet összegyűjtöttem az elmúlt évek alatt. Ez persze nem jelenti azt, hogy ott és abból ne tanulhatnék.

G.: *Már 2011 szeptemberétől rendszeresen átjárt a wiesbadeni színházba.*

H. Zs.: A színház szinte valamennyi operapremierjét megnéztem, de sok további előadást is láttam, sőt a hangversenyek nagy részét is meghallgattam. Eljártam a színház belső életéhez tartozó alkalmakra, még szponzor-vacsorán is részt vettem, hogy megismerjem azt a társadalmi közeget, amiben majd élni fogok. Az évad programját már én állítottam össze, de fontos hangsúlyoznom, hogy az elődöm, Marc Piollet de köztem rendkívül európai átadás-átvétel zajlott, sokat beszélgettünk. Elhívtam például zenekari próbajátékokra, amelyeken együtt hoztuk döntést. Véleményem szerint csak így lehet normálisan váltani.

G.: *A németországi operaházakból érkező hírek szerint a spórolás náluk is fő szempont.*

H. Zs.: Németországban – annak ellenére, hogy egy igen gazdag ország – már legalább tíz éve spórolnak. Amikor az első jelek arra mutattak, hogy Európa nem fogja bírni azt a jóléti tempót, amit a 20. század végére elért, akkor a különböző európai országok más-más megoldással próbálkoztak. A legtöbben, így Franciaország, Olaszország vagy Portugália hatalmas hiteleket vettek fel, Németországban azonban takarékoskodni kezdtek. Nagyon előre gondolkodtak már akkor is, ami ma azt jelenti, hogy spórolnak, de élnek – és rettentően erősek.

G.: *Természetesen már olvasható a színház honlapján, hogy szeptember 8-án, az Aidával indul az operaszezon. Ez már a maga döntése volt?*

H. Zs.: A színház hitem szerint csapatjáték. Megtorpedózhattam volna az Aidát, de miért tettem volna? Verdi remekművét megtiszteltetés vezényelni, és külön öröm, hogy Sümegei Eszter személyében, akit a címszerep eléneklésére kértem fel, egy magyar énekest is bemutatathatok Wiesbadennek. Hat premierünk lesz egyébként: októberben A víg özvegyet játsszuk, novemberben a Lammermoori Lucia következik, a csodálatos Emma Pearson főszereplésével. Smetana művét, Az eladott menyasszonyt Wolfgang Ott első karmester dirigálja januárban, az utolsó két premier pedig – Richard Strauss Ariadne Naxosban című remekművét és Kurt Weilltől a Mahagonnyt – ismét magam vezénylem. Ez utóbbi darab – talán társadalmi és politikai aktualitása miatt is – most különösen érdekel. Átvesszek felújításokat is, például a Lohengrint, Alban Berg Wozzeckjét és a repertoáron lévő Mozartok közül a Figaro házasságát. Reményeim szerint a Lohengrin mellett műsorra tudjuk tűzni a Budapesti Wagner-napokon 2011-ben bemutatott munkámat, a mű ifjúsági verzióját, A hattyúlovagot. A társulat igen jó színvonalú, egy hivatalosan is „A” kategóriájú együttesről van szó, amelyből szinte minden szerep kiosztható; és megfelel annak a német közvélemény szerinti mércének is, hogy az előadásokon Bayreuth által „hitelesített” énekesek lépnek föl. A következő évekre mi magunk is további Wagner-bemutatókat tervezünk, így egy Bolygó hollandi-remiért is, és mindenképp szeretném bemutatni a három Bartók színpadi művet is.

WIESBADEN: KULTURÁLIS CENTRUM

Wiesbaden a németországi Hessen szövetségi tartomány fővárosa. Frankfurt am Main után a tartomány második legnagyobb városa, a Majna folyó torkolatának közelében. Európa egyik legrégebb gyógyüdülőhelye 15 működő forró és egy hideg gyógyforrással. A belváros legnagyobb részét a késő 1800-as és korai 1900-as évekből származó, klasszicista stílusban épült házak alkotják. A Hessisches Staatstheaterben játszik az opera, a városban 13 másik színház is található. Híres nevezetesség a Kurhaus (kaszinó), amelyben Európa egyik legszebb hangversenyterme, a Friedrich von Thiersch Saal található. Ez a terem a központi helye a híres Rheingau Musikfestivalnak is. Idén huszonötödik alkalommal szervezik meg: június 23. és szeptember 1. között 157 koncertre válthat jegyet a zenebarát. Olyan rangos vendégek lépnek fel ezen a nyáron, mint Christoph Eschenbach és Tzimon Barto, Waltraud Meier, Håkan Hardenberger, Katia Buniatishvili, Martin Stadtfeld, Jacques Loussier, a Windsbacher Knabenchor, az Arcanto és a Hagen Quartet, a Birminghami Szimfonikus Zenekar Andrés Nelsons, a Londoni Szimfonikusok Michael Tilson Thomas, a Londoni Filharmonikusok Kirill Karabits, a WDR Sinfonieorchester Köln Jukka-Pekka Saraste, az Orquestra Sinfónica do Estado de São Paulo pedig Marin Alsop vezényletével. Július 4-én és 5-én a fesztivál Eötvös Péter portréját rajzolja meg az Ensemble Modern és az SWR Orchestra segítségével. Elhangzik a Harakiri, a Two poems to Polly, a Natasha, a Sonata per sei, a Konzert für zwei Klaviere és a Levitation

Forrás: Zürich Operaház

G.: A német operák tekintettel vannak a szomszéd házak műsortervére: ha Hannoverben Pendereckit játszanak, akkor Braunschweigben inkább egy Zimmermann-darabot vesznek elő.

H. Zs.: Wiesbaden meglehetősen központi helyen fekszik: a „szomszédban” ott van Frankfurt, a Rajna túlsó partján Mainz, nem messze Darmstadt, Mannheim alig ötvenpernyi autótúra és nincs messze Köln, illetve Bonn sem. Éppen ezért igyekszünk figyelni egymásra. Én például szerettem volna egy Eötvös-premiert, mivel azonban Frankfurt már tervez egy Eötvös-ösbe mutatót a 2012–13-as évadra, ezért mi egy későbbi időpont mellett döntöttünk. Nálunk szóba jön majd Henze és hangsúlyosan Ligeti operája, a Le Grande Macabre. Bizonyos műveket a német operaházak közösen visznek színpadra: ez elég jól bejáratott a három hesseni operaház – Wiesbaden, Darmstadt és Kassel – között. Az Anno Schreier-operát, A vakok városát például – amelyet én mutattam be Zürichben – közösen lenne érdemes előadni. El is kezdtük a tárgyalásokat, amelyek a zürichi változások miatt most megakadtak, mivel azonban Schreier játszott szerző Németországban, valószínű, hogy az ötlet végül megvalósul.

G.: Az idei Bartók+Puccini Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon két estén vezényli Bartók három színpadi művét, ami több okból is érdekes. Az egyik: a fesztivál történetében először esendül fel a három darab egy estén, mégpedig június 8-án, a nyitónapon, majd 11-én. A másik: a Zenekar című szakmai orgánumban kifejtette, hogy a maga nemzedékének össze kellene fogni a magyar zenei élet érdekében. Azzal, hogy az új igazgatót, Kesselyák Gergelyt úgy támogatja, hogy ingyen lép föl, szerintem megtette az első gesztust...

H. Zs.: Véleményem szerint a Miskolci Operafesztivál – nem kis mértékben Kesselyák Gergelynek köszönhetően – fantasztikus kezdeményezés. Tény az is, hogy a fesztivál az elmúlt évek alatt meglehetősen jó nemzetközi hírnévre tett szert. Már csak ezért is fontos, hogy a fesztivál tovább éljen, és ha én ehhez hozzá tudok járulni azzal, hogy nem kérek honoráriumot a munkámért, szívesen teszem. Ami ennél sokkal fontosabb, az persze Bartók Béla és a három színpadi mű! Engem nagyon érdekel a három alkotásnak az a megközelítése, hogy a férfi és nő kapcsolatának drámaiságát egy történetben, annak három különböző stációjaként mutassuk meg. Szerintem ez lehetséges. Óriási élmény ezekkel az alkotásokkal foglalkozni, hiszen Bartók – aki rendkívül szemérmes ember volt – a művek tanúsága szerint mindent tudott a férfi és nő kapcsolatáról, annak minden rezdüléséről, drámájáról, gyönyörűségéről és feloldhatatlan ellentmondásáról. Ebben az elképzelésben A fából faragott királyfi az indító darab, amely a kibontakozó szerelem páratlanul szép látomása. A kékszakállú herceg várának hősei, egy már házasságban élő pár arra döbben rá, hogy addig él az egymás iránti vágy, amíg titkok vannak. De a vágy a titkok kibontására is irányul, és ha ezeket felfedik, kiüresedik a kapcsolat. A csodálatos mandarin, az utolsó stáció, mely sok szempontból a mára utal, amikor a viszony már csak a testiségre, az anyagi javakra, a talmi csillogásra korlátozódik. Mondhatnánk úgy is, hogy kiüresedett, értékvesztett világunk jelenik itt meg. Végül persze mégis megcsillan az alkotó életigenlése, és felmagasztosul az örök eszme: a szerelem misztériuma, illetve annak a reménynek a megfogalmazása, hogy férfi és nő egymásnak van teremtve.

LEGYEN AZ OPERA MINDENKIÉ!

Bartók + PUCCINI

Miskolci Operafesztivál 2012. június 8–17.

Jegyvásárlás: **Miskolci Nemzeti Színház jegyirodája** (Miskolc, Széchenyi u. 23. Nyitva: H-P: 10–18, Szo: 10–13)
Művészetek Háza jegyirodája (Miskolc, Rákóczi u. 2. • Nyitva: H-P: 9–19) **Online jegyértékesítés: www.operafesztival.hu**
Egyes előadásokra belépőjegyek vásárolhatók a **JEGY•HU** weboldalon és az InterTicket országos **JEGY•NT** hálózatában.

FIZETŐS PROGRAMOK

2012. június 8. és 11.

3BARTÓK

Egy estén Bartók színpadi művei
*A Miskolci Operafesztivál és az
Experidance Társulat produkciója*

2012. június 9. és 12.

Bohém Casting

Musical ősbemutató Miskolcon!
*A Miskolci Operafesztivál és a
Budapesti Operettszínház produkciója*

2012. június 14.

Miklósa Erika másképp

Miklósa Erika Kossuth-díjas
operaénekes jazz-opera koncertje

2012. június 10.

Puccini: Messa di Gloria

Csemiczy:

Carmina Universitatis

Bartók + Universitas

2012. június 15.

Tokody Ilona dalestje

A Collegium Musicum-sorozat
nyitóhangversenye

2012. június 15.

NÉPszerű Bartók-est

Bartók zenéjétől
a közös táncjázig

2012. június 16.

„Legyetek jók, ha tudtok!”

Kicsik operagálája –
nem csak gyerekeknek!

2012. június 17.

Híd a jövőbe

Gálahangverseny
az új népopera
megszületésének jegyében

INGYENES PROGRAMOK

Puccini: Tosca (szabadtéri operaelőadás) + **Operafilmelek** (Puccini összes)
+ **Miskolc Dixieland Band** + **„Ár-Apály” koncert** (Müller Péter Sziámi, Takáts Eszter
és zenekara, a miskolci Theater Brass rézfúvós quintett) + **Opera flashmob** (operarészletek
az utcán) + **Puccini áriák** (Boncsér Gergely, Szegedi Csaba) + **„Tesztoszteron”** (Bornai
Tibor, a Komoly férfiak, Miklós Anna) + **„A rackák világa”** – Ferenczi György és a Rackajam
+ **Weszely Ernő tangóharmonika művész** + **Leggiero énekegyüttes**
+ ... még számtalan miskolci zenekar és énekes koncertje

Részletes program: www.operafesztival.hu

Giordanótól Philip Glassig

Titkos ügynökökkel lett tele április közepén Avignon, hiszen a francia városban szinte minden sarkon óriásplakát hirdette Michael Dellaira *The secret agent* című operáját. A dal-színház zsűfólásig megtelt április 18-án, és temérdek újságcikk, blogbejegyzés foglalkozott az Armel Operaverseny és Fesztivál első vendégjátékával. A darab sikere jó előjel a további együttműködéshez, hiszen a tervek szerint 2014-től a teljes fesztivál színre kerül Avignonban is.

➔ Réfi Zsuzsanna

Sikerrel mutatkozott be Franciaországban az Armel Operafesztivál

Jelenet Michael Dellaira A titkos ügynök című operájának avignoni előadásából

„Hatalmas elismerést jelent mindez az Armel Operaversenynek” – mondja a fesztivál igazgatója, Havas Ágnes, és hozzáteszi, világviszonylatban is ritkaságnak számít, hogy teljes egészében átvegyenek egy kész programsorozatot. Roppant fontosnak tartja az áprilisi vendégszereplést, hiszen ez volt az együttműködésük első próbája. A tavalyi, 2011-es kínálatból a francia partner választotta ki Dellaira operáját. Nemzetközi stáb dolgozott színpadra állításán, hiszen a New York-i énekesek és világosítók mellett magyar zenekar, valamint a francia műszak vitte színre A titkos ügynököt. Mégis minden olajozottan működött, a bemutatkozás kiválóan sikerült. Havas Ágnes bizakodva tekint a következő esztendő elé, amikor ismét kiválasztanak egy művet az ideai kínálatból, hogy aztán 2014-ben már mind az öt előadás színre kerüljön Avignonban is. Attól kezdve minden évben kétszer hangzanak majd fel az operák, 2015-ben pedig új helyszínként Pilsen is csatlakozik a fesztivál-

hoz, így még egy teljes, harmadik sorozattal is bővül a kör. „A terveink szerint két év múlva először Avignonban láthatják az érdeklődők az előadásokat, és csak utána láthatók Szegeden a darabok. A versenyt záró gálának azonban – szokás szerint – Tisza-parti város ad helyet. Természetesen lesz a nemzetközi zsűri mellett francia grémium is, az avignoni fellépésért is díjakat lehet nyerni. Így még több lehetőséget kapnak a fiatal énekesek, hogy felhívják magukra a figyelmet.” Havas Ágnes büszke arra, hogy ebben az évben már az ötödik születésnapját ünnepelheti az Armel Operaverseny és Fesztivál, ezért idén nyitókoncertet is hallhatnak az érdeklődők, ami néhány nappal előzi majd meg a Szegeden október 6-tól 15-ig tartó rendezvényt. A hangverseny Budapesten hangzik el, Cyril Diederich francia karmester vezényletével. Az egyik legnépszerűbb korábbi győztes, az amerikai Kristin Sampson mellett magyar énekesek lépnek pódiumra. Az igazgató örömmel említi, hogy az idei versenyre csaknem ötszáz énekes jelentkezett. A Párizsban, New Yorkban és Budapesten zajló, áprilisi meghallgatáson a legjobb harminc közé öt magyar – Hajnal Kata, Magyar Eszter, Bene Koppány, Kóbor Tamás és Vadász Dániel – került. A következő forduló május végén (lapzártánk idején) Szegeden rendezik, és ekkor alakul ki a döntő tízes mezőnye.

Havas Ágnes érdekesnek tartja, hogy bár évről évre terjed az esemény híre, és idén már brazil énekesek is jelentkeztek, az aspiránsok száma nagyjából állandó. Noha Budapesten mindig rendeznek meghallgatást, a magyar éneke-

Tandi Laura (Armel), Gyüdi Sándor, a Szegedi Nemzeti Színház főigazgatója, Barabás Adrienn (Armel), Havas Ágnes (Armel) és James Schaeffer, a Center for Contemporary Opera (New York) igazgatója Avignonban

sek száma a többi nemzethez képest nem jelentős, pedig csupán be kellene sétálniuk a Francia Intézetbe, és a repertoárjukról előadni egy áriát... Szerencsére a legjobb tízben azért mindig akad magyar résztvevő. „Hamar kiderült, hogy ez nem a legfiatalabbak versenye, ugyanis hiába szép valakinek a hangja, a színpadon is teljesíteni kell, és ahhoz már szükség van némi tapasztalatra. A pályakezdőknek azonban kiváló lehetőséget jelent a megmérettetés, hiszen már a második forduló után szerződéshez juthatnak, és külföldön is bemutatgatják tudásukat. A versenyről tévéfelvétel készül, így a produkcióról saját DVD-t kapnak, ami

szintén segít abban, hogy jól szerepeljenek a későbbi, nemzetközi meghallgatásokon.”

A sorozat öt évét különleges operákkal ünneplik: a Szegedi Nemzeti Színházban Giordano André Chénier-je kerül színre, a New York-i Center for Contemporary Opera William Mayer Haláleset a családban című művét viszi színre. Monumentális operával érkezik a pozsonyi Szlovák Nemzeti Színház: Roland Baumgartner Mária Teréziáról szóló művében 120 szereplő mozog egyszerre a színpadon. Ehhez képest kamaradarab Philip Glass A büntető kolónia című operája, amelynek mindössze tizenkét szereplője van. A Szerb Nemzeti Színház Aleksandra Vrebalov kortárs operáját, a Milevát hozza el a fesztiválra. Nemcsak a nyitókoncert jelent újdonságot ebben az esztendőben, hanem az is, hogy az Armel-fesztivál – a pilzeni Nemzeti Színházzal közösen – operaszerzői pályázatot hirdet. Erre bárki jelentkezhet; az egyfelvonásos művet 2013 végére kell elkészíteni, hogy a következő esztendőben már színre kerülhessen a versenyen.

„Szeretek kockázatot vállalni, ezért is kezdtem bele az operafesztiválba – árulja el Havas Ágnes. – Vállalom a különös ötleteket is: amikor hallottam, hogy a New York-i Metropolitan Opera rockzenésztől rendelt új darabot, én Mester Tamást bíztam meg, hogy 2013-ra új művet készítsen. De fontos a nyílt pályázat is, mert egy ilyen versenyen nagy meglepetések is születhetnek...” Hozzáteszi, az anyagi helyzetük nem rózsás, külföldön is kevés a pénz, van azonban jövőkéjük, csak a jelent kell túlélniük valahogy. Azt vallja, a pénzhány nem lehet kiváló ötletek akadálya, remek ideából pedig akad jócskán. Havas Ágnes néhány új elgondolása iránt óriási külföldön az érdeklődés. Ezért többek között egy másik, eltérő profilú operafesztivált is szeretne életre hívni. ■

DRÁMAI FESZÜLTÉG, NAGY ÜNNEPLÉS

A franciaországi vendég szereplésről a következőképpen vélekedik Gyüdi Sándor, a Szegedi Nemzeti Színház főigazgatója, a Szegedi Szimfonikus Zenekar vezető karmestere és művészeti vezetője. „A fesztivál 2011-es produkciói közül a New York-i Kortárs Operaközpont produkciója, Michael Dellaira A titkos ügynök című darabja kapott meghívást Avignonba, a világ egyik leghíresebb fesztiválvárosába. Az április 18-i előadásra az amerikai énekeseken kívül odautazott a szegedi döntő két versenyző énekes, a magyar Miksch Adrienn – aki a fesztivál egyik különdíjának nyertese volt – és Nicolas Rigas, a görög-francia baritonista, valamint az őszi előadásban is közreműködő Szegedi Szimfonikus Zenekar. A partitúra kamarazenei igényű, gyakorlatilag tizennégy szólóhangszerest vesz igénybe. A produkció művészei a tavaly októberi szegedi előadás óta nem énekelték a darabot. A vokális és hangszeres közreműködők fél év után találkoztak Avignonban, és egyetlen napnyi zenei és színpadi próbát követően – Sarah Jobin karmesternő és Sam Helfrich rendező irányításával – meglepően perfekt módon szólaltatták meg a zenei anyagot, illetve a színpadon az őszi előadáshoz képest is kiválóan teremtették meg a mű drámai feszültségét. Az előadásra megtelt az Opéra Théâtre Avignon nézőtere, a darab forró sikert aratott a francia közönség előtt. A főszerepekben kitűnő teljesítményt nyújtó Miksch Adrienn és Nicolas Rigas részesült a legnagyobb ünneplésben.”

Tosca a hegyen

Bartók+Puccini Miskolci Operafesztivál

Bartók művei mellett ismét Puccini-darabokat vonultat föl idén a 12. Bartók+... Miskolci Operafesztivál (2012. június 8-17.). Az alapításkor kitalált mottó – A zene várost épít – továbbra is érvényes, sőt a műfajt, az előadásokat még közelebb kívánják vinni a miskolci közönséghez.

► Albert Mária

Kesselyák Gergely karmester, a 2001-ben Verdivel indult fesztivál egyik alapítója, ma művészeti igazgatója úgy emlékszik, hogy a fesztivál létrehozásakor azt tippelte, tíz évnyi lehetőség van az általuk kitalált programban. Most örömmel látja, hogy a koncepció felfrissítésével sokkal hosszabb távban gondolkodhatnak. A koncepcióváltás egyik jellemzője, hogy lényegesen több lesz az ingyenes program, és egyes előadásokat (jelesül Puccini Toscáját) kiviszik az utcára. Az első felvonást június 11-én a Szent István téren játsszák el, 13-án ugyanitt a másodiklat láthatja a közönség. A művészeti igazgató azt sem tartja kizártnak, hogy a publikum már a próbákba is betekintszen. A teljes operát június 15-én, az Avasi-kilátónál adják elő, s ha ezt az estét elmosná az eső, másnap a Nyári Színházban pótolják az előadást.

„Indul az egész a Városháza előtti térről, ahol közben megy a villamos, de ott van a zenekar is, és megjelennek az énekesek. Itt nem teljes szcenírozással dolgozunk, csak bizonyos jelmezek és kellékek alkalmazhatók – mondja Vidnyánszky Attila, a produkció rendezője. – Amikor a harmadik felvonás helyszínét keressük felmentünk az Avasra a tévétoronyhoz, azt gondoltam, játsszuk el ott a teljes operát, kiemelve a saját napóleoni korából, de behelyezve egy hosszú háború utáni állapotnak megfelelő, lepusztult, szétzilált környezetbe.” Sokan buta görcsökkel,

előítéletekkel viseltetnek a műfaj iránt – állítja a rendező. Véleménye szerint a Tosca előadásán ráébredhetnek majd: nem kellene előtanulmányok ahhoz, hogy ez a történet, ez a muzsika elérjen a szívükhöz. A címszerepet Rálik Szilvia énekl, Cavaradossi Kiss B. Atilla, Scarpia pedig a cseh bariton, Martin Bárta lesz.

A miskolci fesztiválon az állandóságot Bartók képviseli. Az ő művei mellett Verdi operáival indult el 2001-ben a fesztivál, 2002-ben a Puccini-irodalom következett. Maradandó elképzelés az is, hogy a környező országok operaegyüttesei rendre megjelenjenek a fesztiválokon. Idén a Kolozsvári Magyar Opera a vendég – persze nem először. Izgalmas és ritkán hallható műsort hoznak: a Triptichont vagyis A köpenyt, az Angelika nővért és a Gianni Schicchit játsszák. Puccini legelső operája, a Lidércek koncertszerű előadásban hangzik el. A többször átdolgozott művel nyerte el a huszonhat esztendő komponista a befolyásos és tekintélyes itáliai kotta-, könyv- és lapkiadó, Giulio Ricordi atyai támogatását. Az utolsó Puccini-alkotás, a Turandot is koncertszerű előadásban kel életre Miskolcon.

Kesselyák Gergely úgy látja, lehet és kell is változtatni a műfaj és a közönség kapcsolatán. „Verdi és Puccini dallamait az utcán is fütyülték. Az emberek ismerték és magukénak érezték a műveket. Az a küldetésünk, hogy a népopera fogalmát újra megtöltsük tartalommal. A kortárs művek között alig találni egyet-kettőt, amely versenyre kelhetne Verdi és Puccini, és persze Rossini, Donizetti, Mozart népszerűségével. A musicaleket könnyebben befogadják, de ezek között meg kevés a valódi minőséget képviselő darab, és még kevesebb az, amelyik majd az idő próbáját is kiállja. Én viszont hiszem, hogy keletkezhetnek napjainkban is magas színvonalú és mégis »fogyasztható« operák, csak erre ösztönözni kell a zeneszerzőket. Ezért azt tervezzük, hogy a június 17-i Híd a jövőbe című koncerten, a fesztivált záró gálaesten nemzetközi zeneszerző-pályázatot hirdetünk. Idevárjuk az orosz zeneszerzőt, Alekszej Lvovics Ribnyikovot is, akit a világsajtó rockopera- és filmzeneszerzőként tart számon. Meggyőződésem azonban, hogy ő igazi népopera-alkotó. Ismeri a terveinket és lelkesen csatlakozott az elképzelésünkhöz.” ■

Román Sándor, az Experidence vezetője, Bartók színpadi műveinek koreográfusa és Kesselyák Gergely karmester, művészeti igazgató a fesztivál budapesti sajtótájékoztatóján

A Bartók+... Miskolci Operafesztivál honlapja:

www.operafesztival.hu

Wagner- és Verdi-évfordulóra készül az Operaház

A megszokottnál kissé rövidebb lesz a Magyar Állami Operaház 2012/13-as szezonja: csak szeptember végén indul. A program viszont sűrűbbnek mutatkozik: 450 eseményt terveznek, köztük 100 ifjúsági előadást. A fiatalok – mint önálló „célcsoport” – abban a kedvezményben is részesülhetnek a nagyeszaladosokkal együtt, hogy 26 főpróbát tesznek nyilvánossá, amikor az érdeklődők negyedáron ülhetnek majd a legjobb helyeken.

➔ AM

Héja Domonkos megbízott főzeneigazgató az évadterv ismertetésekor elmondta: a 2012/13-as szezont Erkel Ferenc operájával, a Hunyadi Lászlóval indítják szeptember 29-én. A darab rendezője Szücs Gábor, a főbb szerepekben Miklósa Erika, Kriszta Kinga, Kertesi Ingrid, Szakács Ildikó, Kiss B. Atilla, Fekete Attila, Balczó Péter és Pataki Adorján hallható. Figyelik az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézete által megjelentetett kritikai kottakiadást, és a partitúra anyagát lemezre is veszik, ahogy az úgynevezett ős-Bánk esetében tették tavaly. Az album várhatóan a premierre jelenik meg.

Megemlékeznek a 2013-as évet érintő kettős jubileumról, Verdi és Wagner születésének 200. évfordulójáról. 2013 januárjában tartják A bolygó hollandi 2010 decemberében elmaradt premierjét – Perencz Bélával és Kálmándi Mihállyal a címszerepben. Senta Lukács Gyöngyi és Rálik Szilvia lesz; a darabot most Szikora János rendezi. Az előadás alapjául a mű eredeti, szünet nélküli – drezdai – verziója szolgál. Verdi tíz népszerű operája része az állandó repertoárnak. A 19. században a friss külföldi művek néha hónapok alatt, de néhány év alatt biztosan elérték Budapestet. Mégis, időnként 162 esztendő sem elég arra, hogy Verdi egy-egy sikeres operája magyarországi színpadra kerüljön. Ilyen volt eddig a Stiffelio is: a dalszínház e jubileumi évben tűzi műsorára a véten lutheránus lelkipásztor körül bonyolódó szerelmi tragédiát, amelyet először 1850-ben láthattak a trieszti operaház nézői. A koncertszerű előadásban a főszerepeket Kiss B. Atilla, Rálik Szilvia és Bretz Gábor énekl.

Richard Strauss és Hugo von Hofmannsthal sok vita és több átdolgozás közepette fogant, Ariadne Naxos szigetén című operájában egy mitológiai témájú, magasztos opera seria és a commedia dell'arte bohókás világa kerül egymás mellé. Strauss minden ízében igényes, egyszersmind hálás operája több mint négy évtized után tér vissza az Ybl-palota színpadára, hogy a korábban műsorra tűzött Strauss-operák – Salome, Elektra, A rózsalovag és a tavaly bemutatott Arabella – nyomán tovább épüljön a Strauss-repertoár a komponista 2014-es jubileumára.

Rameau operája, a Hippolyte és Aricia zárja a következő évadot, és az eredeti terveknek megfelelően a produkcióban az Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus közreműködik,

Sümegi Eszter és Bretz Gábor, a Magyar Állami Operaház új évadát népszerűsítő imázskampány arcai

Vashegyi György vezényletével. Rameau az operatörténet legnagyobb géniusza közé tartozik, művészetétől egyenes út vezet Gluck, Mozart és Debussy világába. Rameau útja a budapesti operaház színpadára viszont már korántsem nevezhető ilyen egyenesnek: ki tudja hány kanyart kellett megtennie ahhoz, hogy csak most, a 21. század elején érkezzen meg? A Hippolyte és Aricia Phaedra történetéből indul ki – az Euripidész és a nagy francia tragédiász, Racine feldolgozásában is ismert drámából Simon-Joseph Pellegrin készített librettót.

A bemutatók mellett egy estére visszatérnek Liszt Ferenc tavalyi születésnapjához (zongorahangverseny opera-átiratokból) és a Figaro házasságával emlékeznek meg a száz év született karmester-óriásról, Solti Györgyről. Születésnapján köszöntik Marton Évát (Marton 70 Operagála). A Primavera 13 című programban meghívják az összes vidéken működő operatagozatot és a Kézvívári Magyar Opera társulatát – létrehozva ezzel a POSZT operai mását. A művészeti felsőoktatásról sem feledkeznek el: már idén visszaállítják a Magyar Táncművészeti Főiskola melletti másik stratégiai partner, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem nyilvános operavizsgáját is az Andrassy úton. ■

Teljes évadterv és az egyes produkciókra vonatkozó bővebb információ: www.opera.hu

CILÈA: ADRIANA LECOUVREUR

Gheorghiu, Kaufmann, Borodina, Corbelli, k.: Mark Elder, r.: David McVicar

Már-már megható igyekezettel gyözköd minket a kísérfőzet arról, hogy az utókor igazságtalanul bánt Francesco Cilèa (1866–1950) operájával. Mert-hogy sokkal több van ebben a műben, mint csupán két közismert ária. „Itt az ideje, hogy fényre hozzuk az Adriana Lecouvreur (1902), miután oly sokáig állt a szerző kor- és honfitársának, Puccininak az árnyékában”, így az esszéíró. Hát, tessék: a Covent Gardenbeli felvételen a fiatalabb nemzetközi sztárgeneráció legjobbjai „keltik életre” a tetszhalottat, a színpadi megvalósítás is bevet mindent, ami „jó és drága”. Én mégsem bírok lekkesedni, hanem inkább előveszem a kritikákat 1934-ből, amikor a budapesti Operaház tűzte műsorára a darabot, az akkoriban virágzó olasz-magyar barátság jegyében, és a „melegen ünnepelt szerző megtisztelő jelenlétében”. A pesti ítések között ezúttal is Jemnitz Sándor a legépesebb: a rossz szövegkönyvet kifogásolja, amely miatt „még a IV. fölvonásban sem tisztázzuk szíves útbaigazítások nélkül, hogy egyes minduntalan visszatérő alakok mit keresnek ott a színpadon. Férfiak, nők jönnek-mennek, izgatottan fontoskodnak, öklöt ráznak, mialatt a néző csak a fejét rázza, mert még a barátot és ellenséget sem képes egymástól megkülönböztetni”, így Jemnitz, aki „késői vendég”-nek nevezi Cilea művét: „a Puccini-kortárs hervadt újdonságának”. A dolgokat tágabb összefüggésben szemlélő Tóth Aladár szerint viszont épp egy ilyen darabon „látjuk csak igazán, mit jelent egy olyan páratlanul eleven, még hervadása közben is virágokat nyilasztó operakultúra, mint az olasz”. Ennyi hervatagság olvastán már azon sem csodálkozunk, hogy a címszereplőnő halálát egy szerelmi riválisa által megmérgezett, hervadt virágcsokor (!) okozza... *Mesterházi Máté*

Decca – Universal
074 3459

PFITZNER: PALESTRINA

Christopher Ventris, Falk Struckmann, a Bajor Állami Operaház Ének és Zenekara, k.: Simone Young, r.: Christian Stückl

Ismét módunk van elmélkedni azon, vajon mi módon sikerült a budapesti operaközönséget leszoktatni a ritkaságok iránti érzékenységről, miért zárkózik el a felfedezés örömetől. Miért hisz a hamis profétáknak, akik azt hirdetik, már a kamaszok is csupán a standard repertoárra kíváncsiak. Pfitzner Palestrinája nem olyan darab, amelynek ismerete nélkül az embert kinézik a művelt társaságból, ha ilyen még egyáltalán létezik. De hozzájárul ahhoz, hogy az operatörténet fejlődését, elágazásait, sőt a zsákutcák keletkezésének okát megértsük. Hans Pfitzner nem éppen jó emlékü figura, és nemcsak a Busonival és Schönberggel folytatott vitája okán, hanem a náci eszmékhez fűződő viszonya miatt. Posztwagneriánus zeneszerző volt, három operát írt. A Palestrina költői legenda, amely összegzi Pfitzner alkotói szemléletét: nagy romantikus gesztusok, hatalmas apparátus, klasszikus szerkezeti felépítés, magasztos tónus jellemzi a meglehetősen túlméretezett darabot. E monumentum mégis méltó arra, hogy időnként feltűnjön korunk operaszínpadán vagy a hangversenypódiumon, mint 2008-ban egy alkalommal a Budapesti Tavaszi Fesztiválon a Műpában, Kovalik Balázs nagyszerű rendezésében. Az ősbemutató városában, Münchenben Christian Stückl rendezésében játszotta a Bajor Állami Operaház, a DVD az előadás rögzített változata. Két kiemelkedő énekesre bízták a főszerepeket: Palestrinát a brit tenor, Christopher Ventris, Bartolomeo baborost Falck Struckmann játssza. A hosszú dialógusokat ez a két súlyos egyéniség teszi igazán érdekessé. Stückl rendezése színes látomásként, kortalan vízióként eleveníti meg a jóformán cselekménytelen operát.

Albert Mária

EuroArts – Mevex
2072528

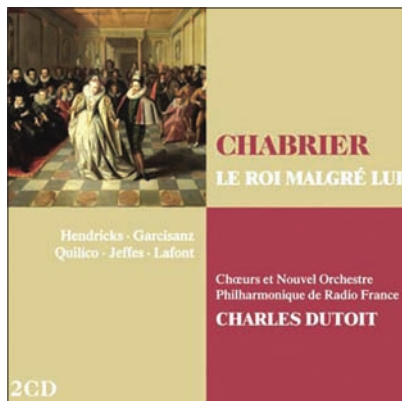
VERDI: TRAVIATA

Petersen, Varano, Rutherford, k.: Tecwyn Evans, r.: Peter Konwitschny

Ákármiilyen hihetetlen, a hatvanon túl járó Peter Konwitschny 2011 januárjában először vitte színre Verdi Traviatáját, Grazban. „Semmiképpen sem szerettem volna kihagyni a Traviatát. Úgy akartam ábrázolni a kaméliás hölgyet, amilyen szerintem lehetett: művelt, kifinomult izlésű nőnek, aki méltósággal viselte a sorsát” – nyilatkozta. A legtöbbet játszott Verdi-opera egy mai rendező számára hatalmas kihívás: a New York-i Metropolitan is inkább megvette Willy Decker sikeres salzburgi koncepcióját, semhogy kísérletezzon. Konwitschny Deckernél is tovább redukálta a színpadi eszközöket, egy szék és hét függőnyszárny jelez minden színhelyet. Mintegy húsz percet húzott a zenéből, elhagyta a cigányok és spanyol táncosok jelenetét, valamint a karneváli részt – így a DVD játékidéje csupán 110 perc. (A 20 percnyi bonus trackben Ioan Holender cseveg az intendánssal, Elisabeth Sobotkával és a szereplőkkel.) Nem csak elvett, hozzá is adott a rendező a darabhoz, behozta a színpadra Alfréd anyagi gyermekként emlegetett hűgát: egy copfos, esetlen kamaszlány caplat Germont apuka után. A testes családfő a szemüveges, szintén korpuslen. ám infantilis fiát is terrorizálja, s egyetlen igazi ellenfele van: Traviata/Violetta. Meghökentető és drámai pillanat, amikor a Germont-lányban részvét és szeretet ébred Violetta iránt, átöleli, védelmet remélve az atyai agresszió ellen. Marlis Petersen híret nemcsak New York-i beugrása (Thomas: Hamlet, Ophélie), hanem „saját” feladatai is növelik. Bécsben például a Hoffmann meséi hármass női főszerepét énekl. Megértette és tökéletesen kivitelezte Konwitschny elképzeléseit. Vokális teljesítménye kitűnő, húzza magával a társulatot, amely oadaóan vesz részt a produkcióban. *Albert Mária*

Arthaus Musik – Mevex
101 587

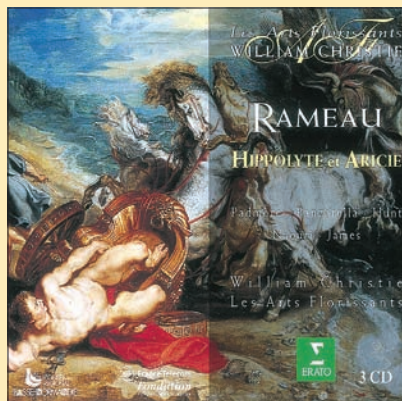

CHABRIER: LE ROI MALGRÉ LUI
Hendricks, Garcisanz, Quilico, Jeffes, Lafont
Karmester: Charles Dutoit

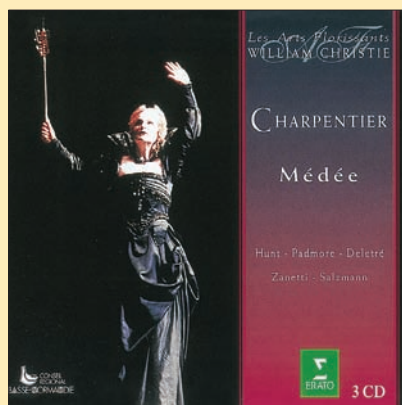

Henri Fantin-Latour ismert festménye, a Les Wagnéristes középpontjában nem más ül a zongoránál, mint éppen Emmanuel Chabrier (1841–1894), a Le Petit Bayreuth művészcsoporthoz tartozó tagja. Pedig a Le Roi malgré lui (magyarul kb.: A botcsinálta király; szó szerinti: Az önmaga ellenére való király; 1887) zeneszerzőjét akár „original malgré wagnérisme”-nek is jellemezhetnénk; olyan, aki Wagner-imádata ellenére is megmaradt az ars gallica képviselőjének vagyis eredeti francia zeneszerzőnek! Egy 1911-es értékelés szerint a Le roi... „a 19. század legkizárólagosabban francia zeneműve”, Ravel pedig úgy vélte, hogy e mű megváltoztatta a francia harmóniak menetét. Satie és Debussy is lelkesedett érte, míg Poulenc egyenesen a húszas évek francia neoklasszicizmusának előképét látta benne „Nagyjából teljesen egyedül csináltam meg magamat; nincs iskolám, talán nem is vagyok egyéb, mint temperamentum”, vallott magáról Chabrier, az örök kívülálló. Cosima Wagner, miután 1890-ben meghallgatta Drezdában a Le roi...-t, ezt írta az előadás karmesterének (Chabrier lelkes hívének), a híres Felix Mottnak: „Az egész A-tól Z-ig szemét. Offenbach, Meyerbeer és Gounod, a hangszerelés berliózi viceivel. Hogy Chabrier minék jött Bayreuthba, az rejtély marad.” Ami azt illeti, Offenbachhoz volt némi igazsága Cosima asszonynak. Hiszen Chabrier valóban ott kezdett: a Bouffes Parisiens-ben. A Le roi... mégis teljesen más. Sem nem operett, sem nem egészen opéra comique, hanem valami, ami besorolhatatlan. Ám akit véletlenül nem nyűgözne le a mű bámulatos lezsértsége, szípkázó invenciója, elképesztő originalitása, annak is érdemes e referencia-felvételt meghallgatnia, főként a csodálatos Barbara Hendricks miatt. *Mesterházi Máté*

Warner Classics – Magneoton
 2564 66213-3

RAMEAU: HIPPOLYTE ET ARICIE
Hunt, Padmore, Panzarella
Les Arts Florissants, William Christie

CHARPENTIER: MÉDÉE
Hunt, Padmore, Deletre
Les Arts Florissants, William Christie

Sokak szerint az európai, de az egyetemes zene-kultúrában való elmélyülés is lehetetlen a frankofon kultúra ismerete nélkül. E két album nagyszerű lehetőség az ismerkedni vágyóknak, és paradicsomi élmény a barokk operák szerelmeinek. Különlegességükért William Christie, az 1944-ben született amerikai-francia karmester neve és az általa 1979-ben alapított Les Arts Florissants korhű hangszereken játszó régizenei együttes kezekedik. Az operaszereplők és -éretők a 20. század második felében ugyanúgy elkezdtek „kasztkoba” rendeződni, mint maguk az előadók. A barokk zenére koncentráló előadók neves képviselője volt Lorraine Hunt-Lieberson – a zenész családból (apja karmester, anyja kontraalt) származó, fiatalon elhunyt énekesnő is. Halálának körülményei megrendítők. Miután testvérét ápolva a rákbetegség megismerésére kényszerült, ő maga is rákos

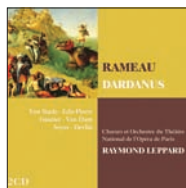
lett, és 2006-ban, 52 évesen elhunyt. Férje, a híres zeneszerző, Peter Lieberson felesége elvesztése után egy évvel szintén megbetegedett, követte feleségét és műzsáját a halálba. Hunt 1985-ben, Peter Sellars főfedezettjeként kezdett ismertté válni, Händel Giulio Cesare című operájában. Szólamaik drámai erővel szólaltatta meg, de az elemző művészre jellemző hagyománytisztelttel is, amely a barokkot nem mint valami korlátok közé szorított stílust, hanem mint a csodák birodalmát tárja elé. E két CD élő példa erre. Az énekesnő minden szónak, minden harmóniának értelmet ad, a mély stílusismeret és perfekt énektechnika képviselőjeként szerez igazi hallgatói örömet.

Marc-Antoine Charpentier és Jean-Philippe Rameau is a görög mitológia egy-egy ismert témájához nyúl. Mindkét opera a korra jellemzően ötfelvonásos, bevezető prólóggal. Charpentier 1693-ban Thomas Corneille librettóját használta föl a híres Médée dráma megzenésítésére. Médée szörnyű bosszút áll férje, Jason hűtlenségéért. Véres és gonosz tetteinek zenei megfogalmazását hallva, Charpentier-t joggal tartották kora egyik legtehetségesebb mesterének. Sok egyházi műve mellett – amelyek a jezsuitákhoz fűződő és az életét át-szövő kapcsolatának köszönhetőek – őt fenntartott operájáért az utókor hálás lehet. Rameau az Hippolyte et Aricie című operáját Pellegri szövegkönyvére írta. Az összhangzattan mestere ötvenéves volt, amikor 1733-ban megkomponálta első operáját. Az általa színpadra vitt téma – ellentétben a Médée igen csak életszagú drámaiságával – az istenek birodalmába kalauzol bennünket. Phaedra szerelmes lesz mostohafiába, Hippolyte-ba. Az alvilágból hazatérő harcos, Théséus egy család áldozataként halálba küldené a fiút, de Diana istennő megmenti.

A William Christie által vezetett együttes tisztán, sallangmentesen formálja a barokkra oly jellemző virtuóz dallamíveket. Muzsikusi mind magas színvonalú hangszeres tudással szólaltatják meg szövegeiket. Nemcsak zenészei, de énekesneik összeválogatása is ritkán tapasztalható hozzáértésről tanúskodik. A mellékszereplő Tisiphone a Hippolyte-ban; a Jasont éneklő kontratenor a Médée-ben vagy a Hippolyte második felvonásában megdöbbenően tisztán megszólaló, férfihangokra írott tercett; a kórus precizitása mind azt példázza, hogy a világban kialakult specializálás a barokk zenével kapcsolatban nem véletlen. *Vagy így vagy sehogy.*

Bátori Éva

Warner Classics – Magneoton
 2564 66305-7
 2564 66 305-2

**RAMEAU:
DARDANUS**
Von Stade, Eda-Pierre,
Van Dam, Gautier,
k.: Raymond Leppard

●●●○○

Az amerikai mezzo, Frederica von Stade 1970-ben debütált a Metropolitan Operában. A Dardanus, amelyben Iphise szólámát énekli, 1980-ban készült Párizsban. Ahogy ügynöksége megjegyzi: európai karrierje nem volt látványos, különleges produkciókban foglalkoztatták. Nem kétséges: a Dardanus is a különlegességek közé tartozik. A cselekménye oly szerzeágazó, hogy összefoglalásként jobb, ha arra szorítkozunk Zeus és Élektra gyermekéről szól a mű, amely 1739. november 19-én hangzott el először. Az inkoherens cselekményt Rameau kétszer is átdolgoztatta. Raymond Leppard az Opéra National de Paris zenekarával az első változatot játszatja, nem túl izgalmasan. Von Stade üde hangja, érzéki szerepformálása miatt fontos dokumentum ez az album. *AM*

Warner Classics – Magneoton

2564 66229-0

**LUIGI NONO: TÜREL-
METLENSÉG 1960**
Rampy, Koszut,
Harries, Schaaf,
k.: Bernhard Kontarsky

●●●○○

Nono művét fogva tartja a politikai kontextus – írta Matthew Boyden. Mára talán megváltozott az ő véleménye is, hiszen az Intolleranzát Európa több operaháza játssza. Az előadók az eredeti cím után álló évszámot rendre megváltoztatják, mert tény, hogy a Sartre, Majakovszkij, Brecht és mások szövegeiből összeállított mozaik erősen politikai, társadalmi töltetű. Nono változatos, helyenként majdnem brutális, kifejező akusztikai hatásokkal dolgozik, a mű precíz előadást kíván. A CD egy 1993-as stuttgarti előadásból készült, Bernhard Kontarsky vezényletével. Henze, Kagel, Zender művei szerepelnek a német dirigens repertoárján Nono mellett. A karmester – a lemez is bizonyítja – elkötelezettje a 20. századi zenének. *AM*

Warner Classics – Magneoton

2564 68021-6

VERDI: A LEGNANÓI CSATA

Mancini, Berdini, Panerai

k.: Fernando Previtali

●●●●●

Giuseppe Verdi előbb volt népszerű, és csak utána lett jelentős komponista, állapítja meg lakonikusan 19. századi zenetörténetében Carl Dahlhaus. A La battaglia di Legnano már a Nabucco, az Ernani, a Macbeth után, de még a nagy triász (Rigoletto, A trubadúr, Traviata) előtt született. Keletkezésének kiváló oka: a milánóiak 1848. márciusi fölkelése a Habsburgok ellen, illetve az osztrákok visszatérése Lombardia fővárosába a szabadságharcosok custozai veresége után. Az ekkor Párizsban élő Verdi úgy érezte: neki is ki kell vennie részét az eseményekből. Elsőként Giuseppe Mazzini emlékeztetett Az olaszokhoz címzett röpiratában a lombard városok Barbarossa-ellenes ligájára és az 1176-os győztes legnanói ütközetre. Az opera csatája viszont eredetileg másutt zajlott: Salvatore Cammarano, a szövegíró egy La Bataille de Toulouse című francia drámából indult ki – azok után, hogy Verdi néptribun-ötletét, a (Wagner által már megzenésített) Rienzi-témát közösen elvetették. A viharos ujjongással fogadott ösbemutatóra a pápát ideiglenesen előző, önmagát röviddel azután köztársasággá kikiáltó Rómában került sor. A cenzúra visszatérével azonban a legnanói csatából Harlem ostroma lett, Barbarossa Frigyesből pedig Alba herceg... 1916-ban a Scala azért vitte színre, hogy az előadás előtt maga Gabriele D'Annunzio intézhessen lelkesítő szót az I. világháborúba belépő Itáliához. 1937-ben pedig egy németországi előadás megint csak más előjellel, más fordításban és más (A szent tűz) címmel tartotta aktuálisnak a darabot. Jóllehet mind a mai napig hazafias-alkalmi kompozícióként bélyegzik meg, e historikus értékű, zeneileg magával ragadó felvétel is bizonyítja: A legnanói csata sokat vetít előre a későbbi nagy művekből. *Mesterházi Máté*

Warner Classics – Magneoton

2564 66211-4

R. STRAUSS: AZ ÁRNY NÉLKÜLI ASSZONY

Voigt, Heppner, Schwarz, Grundheber,

Hass, Drezdai Állami Opera,

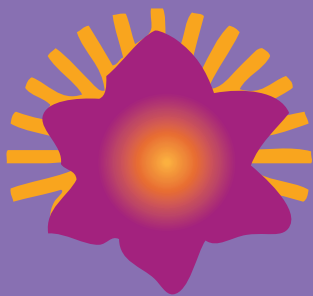
k.: Giuseppe Sinopoli

●●●○○

A nagy lemezcégek első krízisük idején számos fontos művésztől megváltak, olykor nem kis kártérítés mellett. A tíz éve elhunyt Giuseppe Sinopoli így került a Teldechez, s készítette többek közt Strauss egyik nagyszabású, nem könnyen befogadható műve, a Hofmannsthal szövegére írt Az árny nélküli asszony felvételét. Teljes bejátszás csak kettő van: Soltié, mely remek, kivéve Domingo német kiejtését, és Sawallisché, mely ugyancsak kitűnő. A korábbiak mind húzóttak, ami Böhmnél különösen rendben van, de itt miért kellett húzni? A Semperoperben rögzített élő előadásoknak kétségtelen előnye is van, de a lemezhez érdemes lett volna felvenni a húzott részeket. Solti Decca-lemeze jobban hozza a darab kísérletiességét, félelmetességét, míg Sinopoli inkább a zene áradására helyezi a hangsúlyt – sikerrel. Jobban mondva fél sikerrel: mert míg a mű folyása nála zavartalanabb, unheimlich karaktere – és egyen fő ereje – kevésbé érvényesül. Kevésbé mennek benne életre-halálra a dolgok, pedig igazából arról van szó ebben a darabban. Jó az összhátas, de kevésbé érvényesülnek emberi síkon a mélységek, zenei síkon ennek ritka straussi megoldásai. Strauss egyik leghaladóbb műve ez, ám ez jobban érvényesült Böhmnél, Soltinál, Sawallischnál. Az énekesek rendre mesteriek, jó hangok megfelelő volumennel, igazi wagneri dimenziók; ugyanakkor Sinopoli kevésbé analitikus, kevésbé éles beállítása közepette az egyéni karakterek jóval csekélyebb mértékben mutatkoznak meg. Az előadás némiképp a nagy Wagner-zenedrámák bayreuthi hangzásához hasonlatosan jól összeáll, ám emellett sajnos csorbát szenved a műben rejő erős expresszionizmus. *Zay Balázs*

Warner Classics – Magneoton

2564662155

זָסִידוֹ נְיָרִי FESZTIVÁL

2012. augusztus 26 - szeptember 3.

Dohány utcai zsinagóga

Augusztus 26. 19.00

A Liszt Ferenc Kamarazenekar koncertje
Vendég: Pusker Júlia, Pusker Ágnes és
Yoav Levanon 8 éves izraeli zongoraművész

Augusztus 29. 19.00

Shlomo Bar és
a Habrera Hativeet koncertje

Uránia Nemzeti Filmszínház

Augusztus 26. 19.00

És egyben az utolsó – Palya Bea koncertje

Augusztus 29. 19.00

Lámpafény – Harcsa Veronika koncertje
Vendég: Kulka János

JEGYEK KAPHATÓK:

vagy www.zsidonyarifestival.hu

facebook.com/zsnyf

INFORMÁCIÓ: Fesztivál Jegyiroda, 1074 Budapest, Dohány u. 2. (a Dohány utcai zsinagógánál)
Telefon: 413-5531 | Fax: 462-0478 - E-mail: zsikk@aviv.hu
A Zsidó Nyári Fesztivál rendezője: Budapesti Zsidó Hitközség Idegenforgalmi és Kulturális Központja.
A szervezők a műsorváltoztatás jogát fenntartják!

www.zsidonyarifestival.hu

A modern magyar jazz születése (1962–1964)

Ötven éve, 1962-ben jelentős fordulat történt a jazz műfajának magyarországi megítélésében. A korábbi „tiltott gyümölcs” – ha szűk keretek között is, de – elkezdhette önálló fejlődését, s fél évszázad alatt igencsak messzire jutott. Tanulmányunk e fejlődési folyamat első két évét, a modern magyar jazz születését és fogadtatását elemzi.

➔ Retkes Attila

Bevezetés: A jazz mint tiltott gyümölcs

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követő megtorlás éveiben – az ötvenes évek első feléhez, a kommunista diktatúra legsötétebb időszakához hasonlóan – a jazz tiltott műfajnak számított Magyarországon. A későbbi jeles zenetörténész és esztéta, a populáris zenei műfajok kutatásával elmélyülten foglalkozó Maróthy János 1953-ban tett, ideológiai szempontok által befolyásolt, nyilvánvalóan téves és ma már tragikomikusan ható megállapítása – „a swing és a be-bop görcsös rángatózása az amerikai imperializmus világuralmi törekvéseinek egyik megnyilvánulása”¹ – még öt évvel később is hivatalos álláspont maradt. A korabeli kulturális politika és zeneesztétika Kálmán Imre és Lehár Ferenc „dekadens” operettjeit vagy Irving Berlin, George Gershwin és Jerome Kern örökzöld amerikai slágereit is elfogadhatóbbnak tartotta, mint a folyamatosan változó és fejlődő, szabad improvizációra épülő, modern jazzt. „Az az eléggé elterjedt módszer, amely négy-öt refraint egymásután kever, amelynél a hallgató még a végén sem tudja meg, mi volt az eredeti szám, az eredeti cél és értelem elhomályosodása miatt ízlésbeli eltévelyedésnek minősítendő”² – szögezte le Gyimesi Ernő tánczenész, az Országos Szórakoztatózenei Központ (OSZK) későbbi igazgatója. Más esetekben a jazzt nemcsak burzsoának és imperialistának, hanem a magyar kulturális hagyományoktól idegennek, kozmopolitának is bélyegezték.³ „Harcolni kell a Budapesten túltengő dzsessz-kultusz ellen. Fokozatosan csökkenteni kell az ilyen zenekarok számát, létszámát a népi zenekarok javára” – fogalmazott egy fővárosi tanácsi határozat.⁴

A tiltás ellenére néhány, az átlagosnál magasabban képzett budapesti szórakoztatózenész – akik főállásban éttermekben, szállodákban, bárókban játszottak – megkísérelte nyomon követni a jazz fejlődését, bővíteni elméleti ismereteit, és a gyakorlatban is kipróbálni a tanultakat. Ezt nyugati rádióadások – elsősorban az Amerika Hangja (The Voice of America) Willis Conover által vezetett, népszerű jazzmagazinjai –, illetve Ausztriából és az NSZK-ból behozott hanglemezfelvételek rendszeres hallgatásával igyekeztek elérni. Ezek a muzikusok rendszeres összejöveteleket tartottak magánlakásokon vagy a késő éjszakai órákban (záróra után) valamelyikük munkahelyén. 1958-ban három budapesti helyszínen (az Astoria Szállóban, a Savoy kávéházban és az Újságíró Klubban) előre meg nem hirde-

tett, de mégis nyilvános „örömmenélés” – a jazz műfaj történetéből jól ismert kifejezéssel: jam sessiont – rendeztek.⁵ A Magyar Rádió Könnyűzenei Híradó című műsora keményen bírálta a jam sessionökön elhangzó modern jazzt, majd a Fővárosi Tanács Kulturális Osztálya leállította a további hasonló rendezvényeket, sőt az Astoria Szállóra – engedély nélküli műsortartás címén – 500 forint bírságot is kiszabtak.⁶

1958 és 1961 között a jazz Magyarországon ismét visszaszorult a magánlakásokba. Dudás Lajos, az évtizedek óta Németországban élő jazz-klarinétművész – aki éppen ezekben az években volt a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola vagyis a „konzi” növendéke – így emlékezett vissza a műfajjal való találkozásaira: „Hamarosan kikristályosodtak a Jazzpárt tagjai. Sok évfolyamtársam később neves jazzmuzsikus lett (...) Abban az időben, az ötvenes évek végén és a hatvanas évek elején a jazzoktatás teljesen idegen fogalom volt Magyarországon. Nem találkoztunk jazzkottákkal, lemezekkel is alig-alig. A Magyar Rádióban szinte semmilyen jazzközvetítés nem volt. Az, hogy valaha is élőben láthassuk valamelyik jazzideálunkat, olyan elérhetetlen álmoknak látszott számunkra, mint egy telitalálat a totóban. Mindent hallás után tanultunk, akárcsak a korai színes bőrű zenészek az Egyesült Államokban. Az Amerika Hangja esti rövidhullámú jazzadása vagy az éjszakai magnóhallgatás volt a jazzprofesszorunk (...) Thelonious Monk, Horace Silver, Miles Davis, Charles Lloyd, Tony Scott voltak a kedvenceim.”⁷

Szemléletváltás és ideológiai fordulat

1961 tavaszán – nyilvánvaló szovjet hatásra – ideológiai fordulat bontakozott ki a jazz műfajának megítélésében. Az Élet és Irodalom című hetilap közölte Leonid Utyeszovnak, az Orosz Szovjet Szövetséges Szocialista Köztársaság (OSZSZK) népművészetének írását, amely eredetileg a Szovjetszkaja Kultura című lapban jelent meg, s amelyben a szerző így fogalmaz: „Meggondolatlan dolog a dzsesszt az imperializmussal, a szakszofont a gyarmati elnyomással azonosítani. A mai dzsessz gyökerei nem a bankok páncélszekrényeibe, hanem a néger népi művészetbe nyúlnak vissza. Érdemtelen és káros dolog tiltott gyümölcsévé változtatni a dzsesszt. Szükség van rá, jó szolgálatot tehet az ifjúság esztétikai nevelésében.”⁸ A következő lépés – a Valóság című folyóiratban – Sidney Finkelstein amerikai

jazzkutató, zenekritikus, a Vanguard Records lemezkiadó munkatársa tanulmányának közlése volt. A jazzt leginkább az afro-amerikai folklór megnyilvánulásaként értelmező Finkelstein elsősorban azt vizsgálja, hogy „mi rejlik ebben a zenében, amely fanatikus ragaszkodást ébreszt olyan népekben is, amelyek eredetük, történelmük, hagyományaik, életmódjuk folytán távol állanak azoktól, akiknek a körében keletkezett.”⁹ A szovjet-orosz és amerikai szerzőkkel egyidejűleg Maróthy János is felülbíráta korábbi dogmatikus nézeteit¹⁰, majd Pernye Andrásnak jelent meg a jazztörténet és a modern jazz sajátosságait, értékeit bemutató első tanulmánya.¹¹

Az ideológiai fordulat fontos dokumentuma az a konkrét javaslatokat is megfogalmazó elemzés, amely a korszak egyetlen jelentős hatalmi centruma, a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) számára készült 1962 májusában, s amelynek szerzője ismeretlen.¹² Az írás megállapítja, hogy a magyarországi könnyűzenei életet (s ezen belül a jazzt) meghatározó intézményrendszer – Magyar Rádió és Televízió, Országos Rendező Iroda, Országos Szórakoztatózenei Központ, Sanzon és Táncdal Bizottság, Szerzői Jogvédő Hivatal – működésének elvei és gyakorlata elavult, s így ezen a területen nem következtek be az SZKP XXII. kongresszusán is szorgalmazott reformok és változások.¹³ Az elemzés megállapítja, hogy az úgynevezett népi demokratikus országok közül Csehszlovákia és Lengyelország sokkal előrébb tart a jazz sajátosságainak megismertetésében, s ennek jele, hogy Karlovy Varyban, illetve Sopotban már nemzetközi jazz-találkozókat is rendeznek.¹⁴ A beadványból a párt illetékes munkatársai megtudhatták, hogy az Egyesült Államok által 1956-ban elindított program, A jazz nagykövetei (Jazz Ambassadors) már a Szovjetunióba is eljutott, ahol Benny Goodman és zenekara tett koncertkörutat.¹⁵ A megfogalmazott javaslatok szerint az MSZMP Kultúrpolitikai Osztályának meg kellene vizsgálni, hogy miért nem szabad Magyarországon modern tánczenét játszani, miért bélyegzik meg az improvizatív zenei kifejezési formát és miért nevezik még mindig dekadens, kozmopolita és kapitalista műfajnak a jazzt. Az elemzés javaslatot tesz egy szervezett és differenciált elméleti és gyakorlati képzés elindítására, amelynek keretében „blues formát és stílust, ballada és szving játékmódot, latin-amerikai és afro-cuban zenét, modern tánczenét és modern jazzt, zeneelméletet, jazzelméletet és jazztörténetet oktatnának” fiataloknak és már a pályán lévő könnyűzenészeknek.¹⁶

A szemléletváltás és ideológiai fordulat következő, immár kézzelfogható eredményt hozó lépése az a tanácskozás volt, amelyet 1962. október 2-án rendeztek a Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) Köztársaság téri székházában, s amelyen bejelentették a Budapesti Ifjúsági Jazzklub megalapítását. A három héttel később megnyílt klub az Ifjúsági Park¹⁷ téli helyiségében, a Dália presszóban (Budapest V., Bajcsy Zsilinszky út 72.) kapott helyet; vezetésével Kertész Kornél zongorista-zeneszerzőt bízták meg. A modern magyar jazz egyik úttörője klasszikus zenei képzettséggel rendelkezett, a negyvenes évek elejétől tánczenész volt, majd

az ötvenes években egy akrobatikus tánciskola korrepetitoraként, illetve a Savoy és az Astoria zenészeként dolgozott. Kvartettjében – amely az alakuló klub házigazda zenekara volt – Káldor Péter vibrafonozott, Rahói Ernő bőgőzött, Várnai Tibor dobolt. A szórakoztató bárzene mellett gyakran és szívesen játszották Dave Brubeck és Milt Jackson jazz-kompozícióit.¹⁸ Az elnökké kinevezett Kertész mellett a klub vezetőségében helyet kapott Mészáros Péter titkár (a KISZ képviselője), valamint Kőrössi János zongorista-zeneszerző¹⁹, S. Nagy István szövegíró²⁰ és Radics Gábor zongorista-vibrafonos (akit az alakuló dokumentum tisztviselőként említ).²¹ Az ideológiai fordulat újabb bizonyítéka, hogy a klub védnöki testületében a magyar zenei élet szinte valamennyi fontosabb intézménye képviseltette magát.²²

A Dália klub jelentősége

Kertész Kornél, a Dália vezetője az 1970-es évek végén az MTA Zenetudományi Intézet rendelkezésére bocsátotta a klub teljes dokumentációját, s ebből született meg Szevevényi Erzsébet statisztikai adatokat (a koncertek számát és rendszerességét, a közreműködőket, a repertoárt, a látogatottságot, a látogatók összetételét) elemző tanulmánya.²³ Ennek ismertetését mellőzve, az alábbiakban összefoglaljuk a klub másfél éves (1962. október 25-től 1964. áprilisig tartó) működésének legjellemzőbb vonásait és tanulságait.

1. A Budapesti Ifjúsági Jazzklub, azaz a Dália koncertprogramjának gerincét 1949 és 1962 között keletkezett amerikai, nyugat-európai és (szórványosan) magyar jazz-kompozíciók alkották, vagyis a repertoárból kimaradtak a műfajtörténet klasszikusai és a teljes swing-korszak. Ezt az egyoldalú műfaji orientációt Gonda János szerint az indokolta, hogy a korszak legtehetségesebb magyar jazz-zenészei „azt az elhatároló lépést teszik meg, amit az impresszionistákat követő modern komponisták, amikor átléptek a hétfokúságból a tizenkétfokúságba, a hármashangzat-világból a szekund- és kvart-modellek világába, az egyértelmű tonalitásból a politonálisba.”²⁴ A műsorválasztásnak emellett szociológiai és esztétikai oka is lehetett: a fellépő muzikusok főállásban a vendéglátóiparban dolgoztak, s az volt a szándékuk, hogy a Dália-beli koncerteket minél markánsabban elkülönítsék hétköznapi tevékenységüktől.

2. Kertész Kornél nem zenés szórakozóhelyet és nem is amerikai stílusú jazzklubot képzelt el, hanem olyan kulturális műhelyt, ahol a „szocialista normának” megfelelően lehet jazzt játszani és hallgatni. Ennek megfelelően a Dáliában csak érvényes tagsági igazolvánnyal, öltönyben és nyakkendőben lehetett megjelenni. Kertész a koncertek alatt teljes csendet követelt, a bemutatkozó zenekarok részéről pedig elvárta a lelkiismeretes felkészülést, s így kevés teret engedett a szabad örömezenének. Ezt a pedagógiai szemléletet – ami miatt Kertészt a klubtagok „Citromnak” gúnyolták – támasztották alá Pernye András, Marton György, Sebők Imre, Karel Krautgartner, Pál László, Radics Gábor, Gregorics János, Kertész Kornél, Deseő

Csaba, Semjén Kornél és Tóth Zoltán lemezbemutatóval egybekötött, ismeretterjesztő előadásai is.

3. A Dáliának – éppen a kulturális műhely-jellegből adódóan – csak az első hónapokban volt jelentős létszám, fiatalokból álló törzsközönsége. 1963 tavaszától a szórakozni vágyó fiatalok egyre inkább a beathullám hatására alakult új együttesek fellépéseit keresték; az Amerika Hangja jazzműsorai és a nyugati jazzlemez helyett a kurrens beatzenét sugárzó luxemburgi rádiót hallgatták.²⁵ A megcsappant érdeklődés mellett a klub helyzetét a fenntartóval (KISZ) kialakult költségvetési és hatásköri viták, az Országos Szórakoztatózenei Központtal és a vendéglátóiparral létrejött érdekellentétek is nehezítették, így 1964 áprilisában a Dália bezárt. Csányi Attila²⁶ visszaemlékezése szerint a klub nem szűnt meg teljesen: „először az Akácfa utcai Balaton étteremben volt, majd onnan Budára költözött, a Keleti Károly utcába, ahol az akkori Spanyol Klubban működött tovább (idemenekült spanyol kommunista partizánok és családjuk klubja volt), és a jazzklub vezetője itt a későbbi tévés, Módos Péter volt.”²⁷

4. A nehézségek ellenére a Dália rövid működése a magyar jazztörténet fontos mérföldköve. Jó néhány pályakezdő, a műfaj hazai fejlődését később évtizedekre meghatározó muzikusnak (Garay Attila, Pege Aladár, Szabados György, Vukán György és mások) adott bemutatkozási lehetőséget. Szigorú műhely-jellegével, jazztörténeti előadásaival és lemezbemutatóival – illetve az Ifjúsági Jazz Klub Híradója című időszak kiadványával – jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a szakma és az értő közönség a jazztől többé ne szórakoztató tánczeneként, hanem értékteremtő, improvizatív kortárszeneként tartsa számon. A Dália emellett megalapozta a magyar jazz későbbi nemzetközi kapcsolatrendszerét: gyakran léptek fel itt csehszlovák, lengyel, jugoszláv, olasz, NDK-beli és NSZK-beli zenészek, sőt a BBC rádió is felvételeket készített a klubban.

A Modern Jazz című lemezsorozat

Az 1962 utáni magyar jazztörténet másik fontos mérföldköve a Modern Jazz című hanglemezsorozat, ami szorosan kapcsolódik jazzéletünk emblematikus személyisége, Gonda János zongoraművész-zeneszerző pályakezdeményezéséhez. Mint Feuer Mária megfogalmazta, „a modern jazz magyarországi elismerése, terjesztése Gonda János nevéhez fűződik – bár ő tiltakozik a megállapítás ellen. Véleménye szerint tökéletesen mindegy, hogy ki harcolt e két oldalról is lenézett művészet létjogosultságáért, az egyenjogúsodás feltartóztatathatatlanságát megindult a hatvanas évek elején. Gonda János azért lehetett jó képviselője a jazz ügyének, mert egyformán rendelkezik a gyakorlati muzikus tapasztalatával és a zenetudós elméleti felkészültségével.”²⁸ A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zenetudományi, majd zongora szakán diplomát szerzett Gonda érdeklődése az 1950-es évek közepén fordult intenzívebben a jazz felé. 1961-ben zenei rendezőként került a Magyar Hanglemezgyártó Vállalathoz (MHV), s kezdeményezője volt az új sorozatnak,

amit – a korábban elemzett ideológiai fordulat jegyében – a hanglemezgyári vezetők végül (a már meglévő Qualiton márka keretében) engedélyeztek. Gonda így emlékezett vissza a Modern Jazz elindítására: „Behívtam a stúdióba a legkülönbözőbb személyeket, klasszikus zenészeket, zeneszerzőket vagy zenei rendezőket, hogy lelkesítőül arra alkalmassnak vélt jazz felvételeket mutassak nekik. Lassan rávettem a hanglemezgyári embereket, hogy elinduljon a jazz antológia sorozat, de akkor ez még mindig nagyon periférikus műfaj volt, a lemezgyáron belül is. Én létrehoztam – egy kicsit MJQ-s²⁹, kicsit brubeckes³⁰, kicsit kamara jellegű zenekart, a Qualiton együttest.”³¹

A Modern Jazz sorozatot a Qualiton nyitotta, amelyben Gonda mellett Buvári Tibor nagybőgőzött és Várnai Tibor dobolt; a lemezen közreműködött még Káldor Péter (vibrafon)³², Sasvári Attila (altszaxofon), Jagasich Péter (oboa) és Szirmay Márta³³ (ének). A szerzők között a klasszikusok (George Gershwin, Cole Porter) is megjelentek, de Lionel Hampton, Thelonious Monk, Dave Brubeck és Gonda János neve elegendő garancia volt a „modernségre”.³⁴ Pernye András kritikája szerint „Gonda János sokoldalú tehetségéről ad számot e lemez keretében. Megismerjük őt hangszerelőként (a többi között a Midnight Sun gyengéd, finom rajzú kamaramuzsikájában), zeneszerzőként a Blues című számban, és egyben azt is megtudjuk róla, hogy kiváló zongorista. A már említett Blues mellett Dave Brubeck The Duke-jában élvezhetjük Gonda klasszikus mestereken csiszolt előadóművészetét és improvizációs készségét (...) Szirmay Márta ma már vitán felül Európa egyik legjobb (ha nem a legjobb) jazzénekesnője. Hatalmas terjedelmű, érzelmileg és művészileg egyaránt maximálisan kitöltött és átlakított hangja van, és egyben bámulatos improvizációs készséggel rendelkezik.”³⁵

A Modern Jazz lemezsorozat második lemezén – egy rövidebb terjedelmű, úgynevezett EP-korongon – Garay Attila és együttese mutatkozott be.³⁶ Egy klasszikus Gershwin-téma (Summertime) mellett Garay két saját, klasszicizáló stílusú szerzeménye (Toccatina, Kánon) kapott helyet a lemezen. A harmincas évek elején járó, jogi diplomával rendelkező Garay ekkor már éveket töltött külföldön (Törökországban és Skandináviában) vendéglátóipari zenészként, de jazz megítélésében bekövetkezett kedvező változás hatására szeretett volna itthon is koncertezni.³⁷ Triójával – Scholz Péter (nagybőgő)³⁸, Szűdy János (dob)³⁹ – megnyerte az 1962. évi Karlovy Vary nemzetközi jazzfesztivál első díját, s ennek eredményeképpen előbb jelent meg lemeze Csehszlovákiában⁴⁰, mint Magyarországon. A sorozat harmadik lemezén Kertész Kornél együttese, az Astoria Jazz Quartet játszott – a zongorista-zenekarvezetőhöz, illetve a Qualiton együttes dobosához és vibrafonosához (Káldor Péter, Várnai Tibor) a nagybőgős Rahói Ernő csatlakozott.⁴¹ Ugyanez a kvartett – The Pinocchio Ensemble néven – még két lemezt készített, amelyeken kizárólag amerikai jazz-kompozíciók szerepeltek.⁴² A Modern Jazz sorozat műfajtörténeti szempontból talán legfontosabb albuma az Anthology '64, amelynek két le-

mezén tizenhárom együttes mutatkozott be.⁴³ A magyar és angol nyelvű, fényképes kísérfűzet, a kétféle hangtechnikai formátum (monó és sztereó) jelzi, hogy a terjesztői hálózatát lassan kiépítő MHV ezzel az albummal fontos és érzékeny kultúrpolitikai feladatra – a modern magyar jazz nyugat-európai megismertetésére – is vállalkozott, miközben (cirill betűs kivitelben) az albumot a Szovjetunióba is exportálták. A sorozatban már korábban bemutatkozott zongoristák (Gonda János, Garay Attila és Kertész Kornél mellett) az Anthology '64 zenekarvezetői között volt a huszonöt évesen már rutinos zenésznek számító nagybőgős, Pege Aladár; az orvosi diplomával rendelkező, elementáris tehetségű autodidakta zongorista-zeneszerző, Szabados György; valamint két, később igen sikeres zongorista, Fogarasi János⁴⁴ és Csík Gusztáv.⁴⁵

A jazz és a társzművészetek

A modern magyar jazz születése idején (1962–1964) Budapest egyik legfontosabb kulturális színtere volt az Egyetemi Színpad, amely 1957 szeptemberében, az Eötvös Loránd Tudományegyetem támogatásával jött létre, az egyetem Bölcsészettudományi Karának Pesti Barnabás utcai épületében. A színpad adott szervezeti keretet – és bizonyos értelemben politikai védelmet – az 1948 óta működő Bartók Béla Egyetemi Énekkarnak, az 1957-ben alapított Egyetemi Koncertzenekarnak, valamint az Universitas Együttesnek – ez utóbbi tagjai közül többen (Fodor Tamás, Halász Péter, Hetényi Pál, Jordán Tamás, Kristóf Tibor) hivatásos színművészek lettek. Ugyanitt alakult meg az Universitas Bábszínház, az ELTE Amatőrklubja és a Balassi Bálint Szavalóköri, de rendszeresen tartottak természet- és társadalomtudományi előadásokat is. Nánay Istvánnak az Egyetemi Színpad történetét feldolgozó monográfiájából⁴⁶ pontosan nyomon követhető, hogy 1962-től a jazz szórványosan (évadonként három-négy alkalommal) jött helyet a színpad programjában – Pege Aladár és Szabados György együttesét többször is visszahívták. A jazz és a társzművészetek találkozásának korai magyarországi példája a Pécsi Balett és Gonda János együttesének közös produkciója, a Dzsesszbalett, amit 1965. március 10-én mutattak be, majd ezt követően még nyolc estén, jelentős sikerrel játszottak az Egyetemi Színpadon.

Ezeknek az alkalmaknak elsősorban az adja a jelentőségét, hogy a jazz – korábbi, szórakoztatózenei jellegétől gyökeresen eltérően – teljes értékű művészi kifejezési formaként jelenhetett meg az 1960-as évek közepének kulturális közegében. Erre a jelenségre világított rá Losonczy Ágnes 1969-ben megjelent, marxista szemléletű, de igen informatív zeneszociológiai kutatása is, amely megállapítja: „A jazz és az igényes művelődés között matematikailag is bizonyítható összefüggéseket találunk; elsősorban a filmdrámák iránti vonzódásban, másodsorban az irodalom iránti érdeklődésben, melyek után a költészet és a színház következik. Igaz, hogy ez a komolyzenénél tapasztalható összefüggés fokával összehasonlítva sokkal gyengébb. De ez ép-

pen a jazz átmeneti jellegéből, a jazzkedvelők heterogenitásából következnek, s e kört sem idealizálni, sem lebecsülni nem helyes.”⁴⁷ A jazz közegének fokozatos megváltozására, a műfaj felértékelődésére az MSZMP Központi Bizottságának Kulturális Osztálya is felfigyelt. Egy 1964-es belső pártirat javasolta, hogy „támogassák a dzsessz-klubok tevékenységét, ösztönözzék és támogassák a hivatásos dzsesszzenészeket, hogy vegyenek részt a dzsessz-klubok munkájában, mert a dzsessz-zene művelése fejleszti és feltételezi a magasabb zenei kultúrát, alapos zenetörténeti ismereteket és virtuóz hangszertudást kíván.”⁴⁸

JEGYZETEK

- 1 Maróthy János: „Tánczenénk fejlesztésének néhány sürgető feladata”, *Új Zenei Szemle* 4. évf. 5. szám (1953. május), 17.
- 2 Gyimesi Ernő: „Tánczenénk néhány időszertű kérdése”, *Új Zenei Szemle* 6. évf. 1. szám (1955. január), 15.
- 3 Havadi Gergő tanulmánya hívja fel a figyelmet arra a jelenségre, hogy „a kozmopolita jelzót a kommunisták megtartották a korábbi politikai korszak szótárából, és a jelentésén is ugyanazt értették, mint korábban: azaz a kapitalista világ értékeit követő, nemzetietlen zsidó világpolgár hagyományt. Épp ezért a jazzrajongókat olykor előszeretettel azonosították a budapesti zsidósággal.” Havadi Gergő: „Doktrinerizmus, privilégiumok és szankciók a zenei életben. A magyar jazz politikai és társadalmi konstellációja az ötvenes és a hatvanas években.” In: Tófalvy Tamás–Kacsuk Zoltán–Vályi Gábor (szerk.): *Zenei hálózatok. Zene, műfajok és közösségek az online hálózatok és az átalakuló zeneipar korában*. Budapest: L'Harmattan, 2011, 140.
- 4 Havadi: i. m. 136.
- 5 Az Astoria és a Savoy 1958-as jazz-örömmzenéiről említést tesz: Szeverényi Erzsébet: „A magyarországi jazz történetének kultúrpolitikai vonatkozásai, 1945–1958.” In: Berlász Melinda–Domokos Mária (szerk.): *Zenetudományi Dolgozatok 1979*, Budapest: MTA Zenetudományi Intézete, 1979, 153–156.
- 6 „A korszerű tánczene és jazz problémái Magyarországon (Észrevételek és javaslatok a Párt felé)” az MTA Zenetudományi Intézet egykori Zeneszociológiai Osztályának D. 209. számú dokumentuma (I. melléklet, 2-3.) alapján idézi: Szeverényi: i. m. 156.
- 7 Simon Géza Gábor: *A klarinét dimenziói. Portré Dudás Lajosról*. Pécs: Pannonton (Jazzbarátok kiskönyvtára 1.), 9-10.
- 8 „Szükség van jó dzsesszre. Egy érdekes szovjet vélemény”, *Élet és Irodalom*, 5. évf. 14. szám (1961. április 12.), 12.
- 9 Sidney Finkelstein: „A dzsessz. Nemzeti kifejezőmód vagy nemzetközi népzene?”, *Valóság*, 4. évf. 1. szám (1961. január), 42-51.
- 10 Maróthy János: „Kinek a zenéje és meddig? A jazz körüli vitákhoz”, *Élet és Irodalom*, 5. évf. 32. szám (1961. augusztus 4.), 5-7.
- 11 Pernye András: „A dzsesszről”. *Valóság*, 5. évf. 3. szám (1962. március), 57-70.
- 12 A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Kulturális Osztályának iratai, 1962–1964. Magyar Országos Levéltár, M-KS 288-35.
- 13 A Szovjetunió Kommunista Pártjának (SZKP) XXII. kongresszusa 1961. október 17-31. között Moszkvában ülésezett, s ezen hirdették meg a sztálini időszakhoz, illetve az ötvenes évek végéhez viszonyítva nyitottabb művelődéspolitikai téziseit. Bővebben lásd Fedor János (szerk.): *Az SZKP XXII. kongresszusa*. Budapest: Kossuth, 1962.
- 14 Az első Sopoti Jazzfesztivált Władysław Szpilmannak, a Lengyel Rádió zeneigazgatójának kezdeményezésére, 1961. augusztus 25-27. között rendezték meg, és nyugat-európai jazzmuzikusokat is meghívtak. A Karlovy Vary Jazzfesztivált ugyancsak 1961-ben alapították. Mindkét fesztivál jelenleg is létezik; a Sopoti Jazzfesztivál honlapja: www.sopotjazz.pl, a Karlovy Vary Jazzfesztivál honlapja: www.jazzfest.cz

- 15 A jazz nagykövetei (Jazz Ambassadors) programot 1956-ban, Dwight D. Eisenhower elnöksége idején indította el az amerikai kormány. A program diplomáciai célja az volt, hogy az Egyesült Államokkal ellenséges kommunista, illetve közel-keleti arab országokban kifejezetten népszerű, szórakoztató jazz-programok segítségével bemutassa az amerikai kultúra szabadságát. E program keretében jutott el 1965-ben Louis Armstrong és együttese Budapestre. A témáról lásd Penny von Eschen monográfiáját: *Satchmo Blows Up The World: Jazz Ambassadors Play the Cold War*. Cambridge: Harvard University Press, 2004.
- 16 Lényegében e koncepció jegyében alapították meg 1965-ben a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola Jazz Tanszakát, amelynek első tanárai között volna Pernye András, Gonda János, Bágya András és Kertész Kornél.
- 17 A budapesti fiatalok első nagyobb szórakozóhelye, a Budai Ifjúsági Park (közismert nevén: Ifipark) 1961. augusztus 20-án nyitotta meg kapuit az egykori Várkert Bazár területén. A szórakozóhely 1984-ig működött, így a beat-korszakot, a diszkóhullámot és a kemény rock térhódítását is „végigélte”.
- 18 Kertész Kornél tevékenységéről lásd: „A Dália legenda – Részletek Deseő Csaba készülő emlékirataiból”, *JazzMa jazz zenei portál*, 2011. március 25., <http://www.jazzma.hu/hirek/2011/03/25/a-dalia-legen-daraszletek-deseo-csaba-keszulo-emlekiratabol>, letöltés dátuma: 2012. március 14.
- 19 Adatlapja a BMC Magyar Zenei Információs Központ honlapján: <http://info.bmc.hu/index.php?node=artists&table=ZENESZ&id=1935>
- 20 S. Nagy István (1934–) a hatvanas-hetvenes évek legsikeresebb magyar dalszövegírója volt. Slágereit többek között az Apostol együttes, Aradszky László, Cserhádi Zsuzsa, a Generál, a Hungária, Ihász Gábor, Koncz Zsuzsa, Korda György, Kovács Kati, Máté Péter szolgáltatta meg.
- 21 Adatlapja a BMC Magyar Zenei Információs Központ honlapján: <http://info.bmc.hu/index.php?node=artists&table=ZENESZ&id=2498>
- 22 A Dália védnöki testületének tagjai voltak: Bágya András (Magyar Rádió), Bánki László (Országos Filharmónia), Beck László (Magyar Hangfelvevő Vállalat), Deák István (Magyar Televízió), Farkas Jenő táncpedagógus, Gonda János (Magyar Hangfelvevő Vállalat), Harmat László (Országos Szórakoztatózenei Központ), Huzella Elek (Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola), Komornik Ferenc (Magyar Ifjúság – a KISZ havilapja), Pernye András (Magyar Nemzet), Petrovics Emil (Petőfi Színház), Székely András (Tánczenei Szakosztály), Szepesi György (Magyar Rádió), Szinetár Miklós (Magyar Televízió), Tháler Gyula (Országos Szórakoztatózenei Központ), Váradi György (Magyar Televízió).
- 23 Szeverényi Erzsébet: „A Dália. Magyar jazz 1962–1964.” In: Berlász Melinda–Domokos Mária (szerk.): *Zenatudományi Dolgozatok 1980*. Budapest: MTA Zenatudományi Intézete, 335-344.
- 24 Gonda János: *Jazz. Történet, elmélet, gyakorlat*. Budapest: Zeneműkiadó, 1979.
- 25 A luxemburgi rádió műsorairól és az úgynevezett „luxi-jelenségről” lásd bővebben: Jávorszky Béla Szilárd-Sebők János: *A magyar rock története 1. A beat-kezdetektől a kemény rockig*. Budapest: Népszabadság Könyvek, 2005. 28-35.
- 26 Csányi Attila (1940–) zongorista-zeneszerző az Orient Dixieland Jazz Band vezetője, később rádiós jazz-műsorok külső munkatársa volt. Jazztörténeti cikkek, jazz-bibliográfiák szerzője, a JazzMa internetes portál főszerkesztő-helyettese.
- 27 Csányi Attila szerkesztői megjegyzése A Dália legenda című cikk végén olvasható, lásd a 18. jegyzetet
- 28 Feuer Mária: *88 muzsikussá váló helyeken*. Budapest: Zeneműkiadó, 1972, 416.
- 29 A Modern Jazz Quartet (MJQ) 1952-ben alakult meg, és egészen az 1990-es évekig koncertezett. Klasszikus összeállításában Milt Jackson vibrafonozott, John Lewis zongorázott, Percy Heath nagybőgőzött és Kenny Clarke dobolt.
- 30 Dave Brubeck (1920–) világhírű zongorista-zeneszerző. Legsikeresebb zenekara az 1949-ben alakult Dave Brubeck Quartet volt, amelyben Paul Desmond altszaxofonon játszott, Eugene Wright nagybőgőzött és Joe Morello dobolt.
- 31 Turi Gábor: *Azt mondom: Jazz*. Budapest: Zeneműkiadó, 1983, 57.
- 32 Káldor Péter életéről szóló kismonográfia: Lelkes Péter: *Szerelmem a vibrafon. Káldor Péter élete*. Budapest: Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata, 2009.
- 33 Szirmay Márta (1939–) klasszikus énektanulmányokat folytatott, de az 1960-as évek elején még nem döntötte el, hogy az opera vagy a jazz műfaját válassza. 1964-ben, a Qualiton együttesrel egy szólólemez is megjelent (Szirmay Márta és a Qualiton Jazz Együttes. Qualiton, LPX és SLPX 7276), amelyen örökzöldeket, musical-témákat és magyar slágereket adott elő. 1963 és 1978 között a Magyar Állami Operaház művésze volt; Szokolay Sándor operája, a Várnász ősbemutatóján az Anya szerepét énekelte. 1978 óta Németországban él, a nyolcvanas években újra jazzt is énekelt.
- 34 A teljes tracklista megtalálható a lemez hátsó borítóján: Qualiton Jazz Együttes: Modern Jazz I. Qualiton, LPX 7211
- 35 Pernye András: „Modern Jazz Qualiton hanglemezen”, *Muzsika* 7. évf. 10. szám (1963 október), 23.
- 36 Modern Jazz II. Garay együttes. Qualiton, EP 7219
- 37 Adatlapja a BMC Magyar Zenei Információs Központ honlapján: <http://info.bmc.hu/index.php?node=artists&table=ZENESZ&id=2499>
- 38 Scholz Péter karmester, muzikológus tanulmányait a budapesti Bartók Béla Konzervatóriumban kezdte, majd a Holland Királyi Konzervatóriumban (Hága) folytatta nagybőgő szakon. Zenatudományt az Utrechti Állami Egyetemen tanult. A Holland Liszt Ferenc Társaság, valamint az 1999-ben alapított Frid Géza Alapítvány elnöke. 1997-ben Pro Cultura Hungarica kitüntetéssel ismerték el a magyar kultúra nemzetközi megismertetéséért végzett munkáját.
- 39 Szúdy János jazzdobosi pályája mellett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola ütő tanszakán szerzett diplomát. Játszott Pege Aladárral, Szakcsi Lakatos Bélával és Vukán Györggyel. 1965-től Németországban élt, ahol a bonni Beethovenhalle zenekarának ütőhangszeres művésze lett.
- 40 Attila Garay Plays His Piano Jazz Favourites. Supraphon, SUK 35486. A lemez egyik oldalán Garay magyar triójával, a másik oldalon cseh-szlovák muzsikusokkal (Jan Arnet – nagybőgő, Vladimir Zizka – dob) játszott együtt.
- 41 Astoria Jazz Quartet: Modern Jazz III. Qualiton LPX 7245 (LP), 1963.
- 42 The Pinocchio Ensemble 1, 2. Qualiton LPX 7231, LPX 7234
- 43 Modern Jazz IV-V. Anthology '64. Qualiton LPX 7279-7280, SLPX 7279-7280
- 44 Fogarasi János (1935–) zongorista-zeneszerző a jazz után a popzene felé fordult: játszott a Metro és a Mini együttesben, illetve Horváth Charlie zenésztársaként az Olympia zenekarban. 1974 és 1980 között Csík Gusztávval és a dobos Jávor Vilmossal jazzt is játszott. A nyolcvanas évek óta zongoratanár.
- 45 Adatlapja a BMC Magyar Zenei Információs Központ honlapján: <http://info.bmc.hu/index.php?node=artists&table=ZENESZ&id=1947>
- 46 Nánay István: *Profán szentély – Színpad a kápolnában*. Budapest: Alexandra, 2007.
- 47 Losonczy Ágnes: *A zene életének szociológiája. Kinek, mikor milyen zene kell?* Budapest: Zeneműkiadó, 1969, 133-134.
- 48 A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Kulturális Osztályának iratai, 1962–1964. Magyar Országos Levéltár, M-KS 288-35.

Nyár van, nyár, jazzmuzsika száll!

Válogatás a vidéki és budapesti jazzkoncert-kínálatból

Noha a „nemzetközi helyzet egyre fokozódik”, és a gazdasági válság nem szűnik mélyülni, jazz idén nyáron is több helyszínen szól majd országszerte.

➡ Bércesi Barbara

Ha a vidéki helyszíneket pásztázzuk végig, elsőként a IX. Louis Armstrong Jazzfesztiválra látogathatunk el, hogy a Bánki-tó partján felállított színpadon június 22-én és 23-án a tradicionális jazz legkiválóbb előadóinak fellépése alatt láthassuk lebukni a napot a látóhatáron. Az első este a Benkó Dixieland Band, a Budapest Jazz Orchestra és Malek Andrea, valamint a Sing'n Swing'n Sista's szórakoztat, utóbbi hölgyeket a nemzetközi Csík Gusztáv Trió kíséri. Másnap a dívák gospelkoncertje után este az Engelbert Wrobel's Swing Society, a Hot Jazz Band és Dan Nimmer vendégekkel kiegészülő triója zenél.

A következő napon már indul a szombathelyi Lamantin Jazzfesztivál, amely 11 éve egy héten át nemcsak koncerteket, de improvizációs tábor is magában foglal. A fellépők közt lesz, a teljesség igénye nélkül: Snétberger Ferenc, a GrooveGuard zenekar, Hans Thessink, a Szakcsi Gypsy Jazz, a lengyel The Colors, a Tóth Viktor Quintet és a Szabados–Regős Emlékezenekar.

Egy tíznapos pihenő után utazhatunk is Balatonboglárra, a XIII. Jazz és a Bor Fesztiváljára, amelyet július 11-14-ig rendeznek. Az esténként 20 órától kezdődő koncertekhez borkóstoló fesztiválpohár jár, a hang- és ízhatások mellett pedig Kiss Attila András festményei teljesítik ki az élményt.

Csak hármat kell aludni, és indul a VeszprémFeszt, mely jó pár éve az egyik legnagyobb szabású vidéki zenei fesztivállá nőtt és nemesedett. A nulladik napon a Gringo Sztár a Jazz+Az énekesnőivel, az elsőn, július 18-án George Benson gitárfenomén és scatvokálmágus játszik (képünkön), a másodikon a Mezzoforte és a Matt Bianco, a harmadikon a Buena Vista Social Club Omara Portuondóval, a szombati zárónapon pedig Ruggero Raimondi és Miklósa Erika éneklie a Don Pasqualét.

George Benson

Thomas Gansch

A fürdőzésről akkor sem kell lemondanunk, ha a Balatont elhagyva július 21-én megérkezünk Gyulára, a XXI. Gyulai Vár Jazzfesztiválra. A tavalyi jubileum után sem adja alább a rendezvény: a fő attrakció a Dave Holland Prism Quartet lesz a bőgős főnök mellett Craig Taborn zongoristával, Kevin Eubanks gitárossal és Eric Harland dobossal. A (részben) magyar fellépők közt lesz még Tommy Vig és Mia Kim produkciója, a Mezei Szilárd Trió és a Dániel Annah vezette Hot Swing Today.

És már az augusztusba csúszunk bele, amikor elkövetkezik a Hajdúszoboszlói Dixieland Napok. Augusztus 3–5. között szól a tradicionális jazz a városi művelődési központban.

A főváros jazzhelyszínei között augusztus elsején és másodikon a XV. Sambosi–Törley Jazzfesztiválra látogathatunk, ahol a hölgyek dominálnak: az első napon a Szőke Nikoletta Trió és László Attila, a másodikon pedig a Kozma Orsi Quartet ad koncertet a Törley Pezsgőpincészetben, Budafokon.

A Műpában pedig az augusztus a tradicionális jazz és a swing hónapja: nyolcadik alkalommal rendezik meg a Palota évadnyitó augusztus 20-i jazzkavalkádját, ahogy a hónap utolsó hétvégéjén megszokott New Orleans Swing fesztivált is. A tűzijáték napján, a parádét megelőzően és azt követően is lesznek koncertek: a Zászlóterben és az Üvegteremben a Meleg Tamás Quintet, illetve a Tzumó Trió, a kultéri nagyszínpadon pedig kezdetnek a Korb Attila vezette Little Jazz Band játszik, utánuk pedig az esemény állandó házigazdájává érett Police Big Band szolgáltató üdítő és talpalávaló dallamokat. Ahogy már tavaly is tették, idén is folytatják produkciójukat a petárdák eldőrdülése után.

Augusztus 24-én aztán már bent, a Fesztivál Színházban várja a swingrajongókat a Finnországból érkező Antti Sarpila Swing Band, míg másnap Csík Gusztáv, Reggie Johnson és Doug Sides triójánál vendégeskedik Joan Faulkner énekesnő és Szalóky Béla trombitás-házigazda. A bűcsű órát vasárnap vidáman tölthetjük, mert az osztrák Thomas Gansch (képünkön) és az ő Dixieland All Starsa némi humorral is fűszerezi előadását.

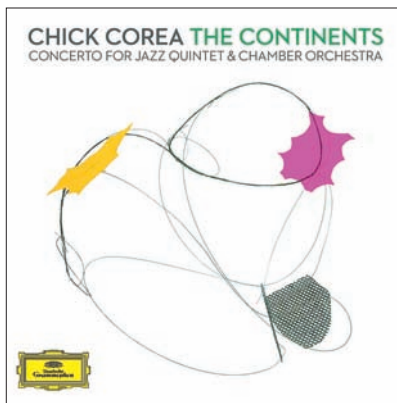
**CHICK COREA–GARY BURTON:
HOT HOUSE**

Csak felsőfokban lehet nyilatkozni erről a zenéről. A lemezfelvétel alig-alig személytelenebb, mint a világhírű duó élő előadása, mely teljes joggal aratott óriási sikert a Művészetek Palotájában is. Negyven éve dolgozik együtt a zongorista-vibrafonos páros, és bármennyire közhelyesen hangzik is, semmit sem veszített azokból a művészi értékekből, amelyek máig biztosítják a közös albumok, kiváltképp az 1972-es Crystal Silence népszerűségét. A Hot House újabb bizonyítéka annak, hogy a Corea/Burton kettős a zenei együttgondolkodás és összjáték olyan mesteri példáját adja, amely szinte társtalanná teszi őket a modern jazz történetében, egyben úttörő szereplőkké a kortárs kamarajazz kialakulásában. A korábbi nevezetes duópróbálkozások (Bob Brookmeyer/Bill Evans, Duke Ellington/Ray Brown stb.) nagyrészt egyszerű kísérletek voltak, s nem váltak az előadók életműve szerves részévé. Corea és Burton viszont olyan magasságokba emelte a jazzduózást, hogy életművük egyik legmegkérdőjelezhetőbb szegmensévé vált.

Pedig a Hot House nem szolgál nagy újításokkal. Corea zongorista elődöktől hozza az anyag jó részét: Tatummal kezd a lemezt, majd Bill Evans, Tadd Dameron, Dave Brubeck és Thelonious Monk egy-egy szerzeménye csendül fel két Jobim-szám és egy Beatles-feldolgozás társaságában, hogy a végén egy vonósnégyessel kísért új saját szám zárja a sort. Vagyis most inkább Corea szelleme dominál a lemezen, hiszen ő készítette az átiratokat is. Mint a vibrafonos írja megnyerően visszafogott kísérő szövegében, a záró darabbal utólag egészítették ki a duólemezt, jelezve, hogy a ma is aktív kettős nemsokára újabb vállalkozást tervez a Harlem String Quartet társaságában. *Máté J. György*

Concord – Universal
33363

**CHICK COREA:
THE CONTINENTS**

Rögtön az elején le kell írnom azt a hatalmas közhelyet, hogy Chick Coreát az elmúlt évtizedek egyik legfontosabb jazz-zongoraművészeinek és -zeneszerzőjének tartom; életművét tisztelem és nagyra becsülöm. Le kell írnom, mert új projektje, A földrészek (The Continents) című, jazzkvintetre és kamarazenekearra írt versenymű – a szerző saját szavaival „zenei álom Mozart szellemében” – hatalmas tévedés, csúfosan megbukott kísérlet. Az ilyen crossover-vállalkozások között egyébként is csak elvétve találni korszakos remekműveket, de hogy Coreának éppen Afrika, Európa, Ausztrália, Amerika, Ázsia és Antarktisz címmel kellett írnia hat sekélyes, mesterkelt, még korábbi önmaga árnyékának sem nevezhető kompozíciót, az bizony súlyos csalódás. Hiába a ritmuszekció (Hans Glawischnig, Marcus Gilmore) mellett szoprán saxofont és fuvalót (Tim Garland), illetve harsonát (Steve Davis) magában foglaló kvintett, illetve az erre az alkalomra összeválogatott, Steven Mercurio vezényelte kamarazenekear korrek professzionalizmusa. Az alapanyag annyira nyomasztóan gyenge, hogy az egyébként első kategóriás muzikusok sem tudnak csodát tenni. Nagyságrendekkel izgalmasabb és hallgathatóbb a dupla album második lemeze, amit négy jazz-strandard (Billy Strayhorn, Kenny Dorham, Chick Corea és John Klenner egy-egy száma) nyit, majd Corea szabad improvizációi következnek, tizenegy tételben. Bár a The Continents borzalmas témái itt is elő-előbukkannak, maga a rögtönzés azért megmutatja, hogy nem akármilyen muzikussal állunk szemben. Miért nem képes igazi jazzt játszani? Miért tör olyan babérokra, amelyek számára úgyis learathatlanok? A kérdés alighanem szétfeszíti a tisztán zenei kereteket, mert sokkal inkább a művészet-pszichológia fogalmkörébe tartozik... *Retkes Attila*

Deutsche Grammophon – Universal
477 9952

**BRAD MEHLDAU TRIO:
ODE**

Brad Mehldau még negyvenkettő sincs, de napjaink egyik legkiválóbb és legtermékenyebb jazz-zongoristája. Triójának új, Ode című lemeze várva várt ajándék, ugyanis a 2005-ben megújult felállású hármashat (amelyben Jorge Rossy helyére Jeff Ballard ült a dobok mögé, míg a basszista Lerry Grenadier maradt) az akkor kiadott Day is Done óta nem jelent meg stúdiófelvétele.

Mehldau elsősorban improvizátor, aki előadásában nagyra becsüli a spontaneitást, ugyanakkor mélyen tiszteli a szabályszerű zenei struktúrákat. Személyiségének rögtönző és formalista oldala viaskodik és kiegészíti egymást, merész és innovatív muzsikát szülve, teli rendkívüli energiával, sok érezelemmel és gazdag intellektuális tartalommal. Az Ode már kezdőhangjaiban magában hordozza mindezt, mint mindig, a pianista játéka most is két akkord után rögtön felismerhető.

A cím tizenegy új saját kompozíciót takar, melyek többsége „tribute-ként” vagy „óda-ként” íródott létező vagy éppen kitalált személyekhez, köztük mindjárt a legelső Michael Brecker emléke előtt tiszteleg. Mehldau ez alkalommal is kedveli a szélsőségek keverését. Sok lágyan áramló lírát hallhatunk, ugyanakkor a kompozíciókban izgalmasan ötvöződnek a jazzel pop-, blues-, ragtime- és kortárs zenei elemek, néha pedig filmzenei hangulat érződik a történetmesélős dallamokban. A zeneszek egyéni virtuozitásán is túlmutat lenyűgöző összjátékuk. A Mehldau által játszott tónusokat a ritmuszekció mesterien veszi át és építi fel a szerzeményekben. Tovább hímezve a zongorán megkezdett mintákat, érzékeny párbeszédben bontakoznak ki a melódiák, témák gazdag variációi. Az album nagyszerű „visszatérés” a triótól, érdemes újra és újra belefeledkezni. *Laczkó Krisztián*

Nonesuch – Magneoton
400167

**ROBERT GLASPER:
BLACK RADIO**

A 33 éves zongorista új lemeze váratlanul repített vissza a kétezres évek eleji kedvenc Jazzanova-lemezeim hangulatához. Tette ezt a legfrissebb és legizgalmasabb jazzhangszerelések és hangzások közepette. A lemez a jazz, R’N’B, soul, hip hop négyese mentén – az anyagot komolyan meghintve elektronikával – szolgáltatja a fekete zenei rádiók hangulatát. Robert Glasper zongorista, Casey Benjamin szaxofonos, Chris Dave dobos és Derrick Hodge basszusgitáros mellett feltűnnek olyan fekete énekesnők, mint Erykah Badu, Lalah Hathaway vagy Ledisi, akik nyilván saját zenéjük miatt is tökéletesen illeszkednek a hangulatba. A megjelenés pillanatában sikerlemezé vált CD, a saját darabokon túl meglep minket egy cifra Afro Blue-feldolgozással, Sade Cherish the Day és a Nirvana Smells Like Teen Spirit című klasszikussá vált darabjaival. Igen, még rock is akad a lemezen. A változatosságot tetőzi, hogy az egyes trackeken különféle vendégszólisták tűnnek fel és teszik még izgalmasabbá a zenei anyagot. A bookletben érdeemes végigolvasni a lemezen hallható, nem kevés (18) zenészt felsorakoztató névsort is. A részemről először inkább háttérzenének szánt korong bizony sokszor követelt odafigyelést, a nem ritkán humoros és váratlan zenei történések miatt. A lemez kimagaslóan jól szól, a „sound” kifogástalan – meglepően tiszta hangzást élvezhetünk. Mint zongorista, szívesen hallgattam volna Glasper úr zongorását kicsit gyakrabban és erőteljesebben. Összességében nagyon izgalmas lemez, mely a fekete zenei stílusok között szemtelen szellemességgel lavíroz. Ajánlom minden zenésznek, nem zenésznek, otthonra, autóra, munkahelyre, tanulásához és kerékpározáshoz. Ez a progresszív jazz-lemez ugyanis hallgatóbarát.

Pozsár Máté

Blue Note – EMI
59014

**BACSO KRISTÓF QUARTET:
NOCTURNE**

A Művészetek Palotájának nagyszerű sorozata, a Jazzműhely keretében, tavaly szeptemberben rendezték meg Bacsó Kristóf kvartettjének koncertjét, amelyről most CD-felvétel is megjelent. A szakmai tisztesség úgy diktálja, hogy megjegyezzük: a Jazzműhely szerkesztője lapunk főszerkesztő-helyettese, Bércesi Barbara – a Gramofon eddigi 16 éves munkája természetesen most is kötelez, hogy szigorúan szakmai értékítéletünket mindez semmiben se befolyásolja. E kötelező kitérő után pedig térjünk a tárgyra. Bacsó Kristóf nemcsak a fiatalabb nemzedék egyik kimagasló, az elmúlt évtizedben egyéni hangzásképet kialakítani képes szaxofonosa, hanem képzett, professzionális s emellett kellően invenciózus zeneszerző is, mint ezt az albumon hallható hét szerzeménye bizonyítja. Kottapapírján-komputerén kortárs kamarajazz születik, kiegyenlített arányokkal, finom és áttört szólamokkal, helyenként egy-egy markánsabb érzelmi kitéréssel – ezekből több is lehetne. A kvartett érdekessége, hogy Bacsó mellett egy másik fűvös, fekete-Kovács Kornél jut benne főszerephez – kettejük dialógusai, egymást átszövő szólamai rengeteg izgalmas zenei megoldást eredményeznek. A kifogástalan ritmusszekciót (Szandai Mátyás és Németh Ferenc) hallva pedig csak sajnálhatjuk, hogy – egyébként teljesen érthető módon – mindketten külföldön keresik a szakmai boldogulást: Mátyás Franciaországban, Ferenc hosszú ideje az Egyesült Államokban. A szaxofon–trombita–bőgő–dob négyeshez három kompozícióban (Smiling Moon, Lunar Dance, Too Many Questions Left) Oláh Kálmán zongorajátéka csatlakozik. Cseppet sem meglepő, mégis öröm hallani, hogy a kiemelkedően profi muzsikust, Oláh mennyire szívesen tud kapcsolódni a Bacsó által megálmodott, sokszor igen bonyolultan felépített zenei folyamatokhoz.

Retkes Attila

BMC Records
BMC CD 195

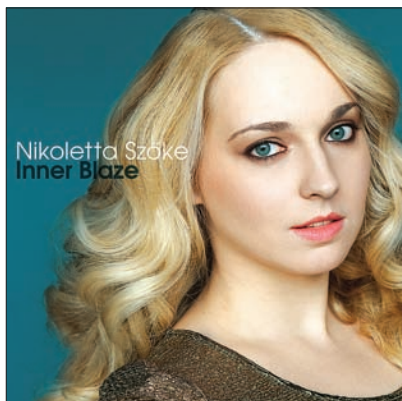
**ESPERANZA SPALDING:
RADIO MUSIC SOCIETY**

Új csillag tündököl az amerikai jazz egén, neve is van: Esperanza Spalding. Az 1984-ben született muzsikust 2005-ben már a Berklee College of Music bögötanára volt, 2011-ben pedig elnyerte a legjobb fiatal művésznek járó Grammy-díjat, ami megnövelte az érdeklődést zenéje iránt. A tehetségét különböző zsánerekben érlelő Spalding zeneszerző, bőgős/basszusgitáros, énekes, producer egy személyben, amivel persze nincs egyedül a szakmában, csakhogy ő karizmatikus egyéniséggel is rendelkezik, ami vonzó előadói magatartásban jut kifejezésre. Két utóbbi lemeze, a 2010-ben Chamber Music Society és a 2012-es Radio Music Society nemcsak címével köthető egymáshoz: előbbi zenészi énjének introvertált, utóbbi pedig extrovertált kivetülése. Az új anyag nagy oldal-lépés az egy számban közreműködő Joe Lovano szaxofonos modern jazzt játszó Us Five együttesétől, amelyben bőgözött. Ez a tizenkét szám a soul, a funk, a jazz és a modern pop egyedi ötvö-zete, hipnotikus fekete zene mind jellegét, mind megszólalását tekintve. Már a lemezt nyitó Radio Song meghazudtolja műfaját, populáris jellege ugyanis rendkívül bonyolult szerkezettel és vokális betétekkel párosul. Ez az igényesség nemcsak a részhangszerelési megoldásokban, hanem a társadalmi problémákat boncolgató szövegekben is megnyilvánul. Spalding többnyire basszusgitározik, de a lemezt inkább érzéki éneklése határozza meg. Az egységes hangzás megteremtésében olyan eltérő irányultságú művészek voltak társai, mint Algebra Blessett (ének), Leo Genovese (billentyűsők), Lionel Loueke (gitár), Terri Lyne Carrington és Jack DeJohnette (dob). Kár, hogy az invenció néha elapad, a másféle jazzzen szocializálódott hallgató elfradhat a lemez végére.

Turi Gábor

Heads Up – Universal
088072331747

**SZÓKE NIKOLETTA:
INNER BLAZE**

Nincs nehéz dolga a kritikusnak, ha Szóke Niki új albumáról kell írnia: a hazai vokális jazz vezéregyéniségének és partnereinek produkciója garancia a magas színvonalú művészetre. Első lemeze – a Golden Earrings – megjelenése óta minden évben egy-egy kitűnő albummal rukkolt elő az ifjú diva. A minden adottsággal rendelkező énekesnő nemzetközi megmérettetésben is megálta a helyét, és eddigi öt albumából négy már egy neves japán kiadó gondozásában látott napvilágot.

A legújabb korong címadó dala (a régi barát, Oláh Szabolcs veretes kompozíciója) igazán kifejezi a lényegét, utalva arra a belső tűzre, amely ebben a sokoldalú tehetségben lobog. Niki páratlan munkabírással tesz eleget a meghívásoknak, akár a távoli szigetországból, akár az erdélyi magyaroktól érkezik, pedig művészi pályája mellett két kisgyermek boldog mamája is.

A lemezeknek különleges ízt ad a dalok felében egy-egy vendégszólita közreműködése: három számban Bolla Gábor tenorja, három másikban pedig Fenyvesi Márton gitárjátéka igazi modern hangzásvilágot képvisel. Niki állandó társai (Lakatos Róbert zongorán – aki a nemzetközi szinten használja így nevét, itthon Szakcsi Robiként ismerjük –, Barcza Horváth József bőgőn és Mohay András dobokon) a tőlük megszokott kitűnő kíséretet biztosítják.

A számok kétharmadát a régi és új amerikai daloskönyv darabjai képezik Henry Mancinitől Stingen keresztül Chick Coreáig. Négy dal a partnerek szerzeménye, a jól sikerült angol szövegek Nikit dicsérik. Kiemelkedő a gospel hangvételű Everyday, amelyben csak a zongora kíséri a főhősnőt. Végül a „cso-magolás” is méltó az egész produkcióhoz: az attraktív diva glamour-portréjával a címlapon és a remek session-fotókkal belül.

Márton Attila

Atelier Sawano
AS 119

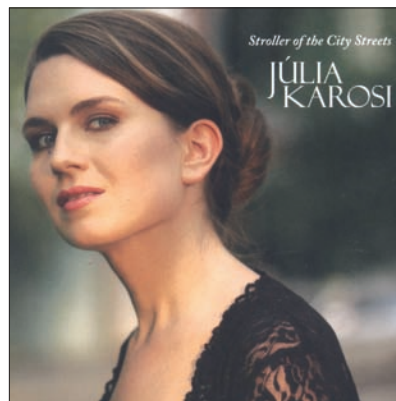
**BARCZA HORVÁTH JÓZSEF:
GARDEN OF MYTHS**

Ez a kiadvány Barcza Horváth József nagybőgős és basszusgitáros kiválóságunk első szerzői albuma, egyben zenekara, a Congressio bemutatkozó lemeze. Mégis szólólemezként jelent meg, mert a Congressio a 2010. végi bemutatkozása óta még nem vált olyan ismertté, hogy érdemes lett volna lemondani miatta Barcza nevének goodwilljéről. Nemcsak felesége, Szóke Nikoletta oldalán zenei vezetőként, hanem számos elsőrangú kollaboráció alkotótársaként is ismert. Három karakteres egyéniség, szabad szellem kapott meghívást a kongresszusra: Bolla Gábor szaxofonos, Fenyvesi Márton gitáros és Mohay András dobos. Mire juttattak együtt? Barcza tömény és kiérlelt témái, amint azt a jól választott cím sejtetni engedti, a fantázia és a mítosz tájaira viszik a figyelmes hallgatót, a két fiatal és a kibillenthetetlen dobos tobzódnak bennük. Több szám ismerős lehet Nikoletta lemezeiről: a Mornings I'll Always Remember például a legutóbbiról, csak itt Barcza vonóval exponálja a témát. Gondolom, nem véletlen, hogy a Canticummal nyit a lemez, az éneklő tónus mind-egyik dallamhangszer fő módusza. A modern jazznek azt a kortárs felé nyitott ágát képviselik, amely kötelezőnek érzi magára nézve a meglepő zenei hatások, fordulatok alkalmazását, de elutasítja a céltalan meghökkenést. Szerkezetileg és gondolatilag nagyon feszes anyag állt össze, nincsenek vendégek, flikk-flakkok, az első perctől kezdve csak a lényeg: a kvartett műhelymunkában jut el egyről a kettőre, a témák lehető legárnyaltabb kifejtésére. A közös produktumon ott van a bőgős mindig megfontolt, az inspirációt inkább az elmélyedésben kereső egyéniségének lenyomata anélkül, hogy a többiek, különösen a két nagyratörő fiatal szarvait letördelné.

Zipernouszky Kornél

Fonó Records
FA 268-2

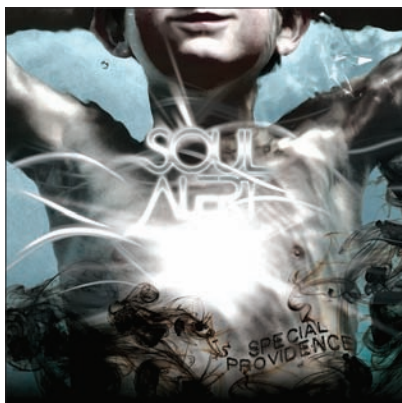
**KAROSI JÚLIA:
STROLLER OF THE CITY STREETS**

A tehetséges, fiatal magyar énekesnő részéről nem csekély bátorságra vall, hogy szerzői, ráadásul angol nyelvű albummal debütál. Karosi Júlia jól énekel, szép hangja van és a szaxofonos Ávéd Jánnossal megtöltött együttese (Balázs Tamás zongora, Horváth Balázs bőgő, Varga Bendegúz dob) kifogástalan kíséretet biztosít számára. Stílusosan a lemez korszerű áramlatot képvisel, amely a fekete blues- vagy jazzalapú vokál helyett, érzésem szerint, a hetvenes évek „soft rock” balladistáit (Carole King, Joni Mitchell, Carly Simon stb.) veszi kiindulópontnak, esetleg nem is tudatosan. Érdekes módon a kíséret több jazzes eszközt alkalmaz, mint a vokál, amely sok helyütt nélkülözi az improvizációt. Jazz szempontból az énekesnő két szerzeménye, a Waste your time on love, valamint a Spring's first breath viszont nagyon is megállja a helyét, míg a sötét tónusú címadó számon rögtönzés nélkül is igen jazzes a hangvétel. Kérdés azonban, hogy – noha az eredeti anyag produkálása ma már kritikai elvárás is (mellyel e sorok írója egyáltalán nem ért egyet) – tanácsos-e szerzői albummal debütálni. Az első lemezen mindazt fel kellene villantani, amire a művész képes és hajlandó. Kimagasló zeneszerzőnek is kell a bemutatkozó énekesnek lennie ahhoz, hogy csupa eredeti számot tartalmazó albuma maradéktalanul lekösse a figyelmünket. A zeneszerzés és az éneklés két különböző művészeti ág. A mesterek által komponált örökzöldekhez azért tanácsos néhányat meríteni, mert kiváló összehasonlítási alapot szolgáltatnak más énekesekkel, és a közönség azok alapján tudja bemérni: hol tart a debütáló művész. Erről az egyébként tényleg szép és műgonddal készült albumról nem derül ki, hogy tud-e Karosi Júlia pörgős számokat is énekelni.

Pallai Péter

szerzői kiadás
KJCD001

SPECIAL PROVIDENCE: SOUL ALERT

A nyolcadik évét taposó és egyre komolyabb nemzetközi hírnévvel büszkélkedő Special Providence új lemezét hallgatni és méltatni is hálás feladat. Már csak azért is, mert ahogy az együtttest, úgy a Soul Alert című albumot sem lehet műfaji kategóriába szuszakolni. Illetve, hogyne: progresszív zene, de hát ebbe tipikusan bármi beleférhet. Jelen esetben ez a recenzió éppúgy szerepelhetne a rock és metál lapok hasábjain, mint a Gramofon jazzrovatában. Elsőrangú progresszív metál zenét hallhatunk a lemezen. A mérleg nyelve sokkal inkább a vaskos elektronikus riffek felé billen, mint a fúziós jazz vagy esetleg jazz-rock felé. A srácok lehangoló erővel zúznak, játékukról olyan együttetek jutnak eszünkbe, mint a Dream Theater. A csapat saját bevallása szerint is ez lett az eddigi legtudatosabban megalkotott produkciójuk, egyben a legelőreutatóbb és legbátrabb is. A határozottság bizony áthatja a zenét, de ez már egy érettebb kinyilatkoztatás. Instrumentális zene lévén a korongon csak egyetlen számban hallhatunk éneket, a dallam ugyanakkor nagyon fontos szerepet tölt be a szerzeményekben. Az orkászserűen sodródó dobszólók, a széles ívet bejáró torzított gitár szólások, az elektronikus billentyűfutatok mind melodikus alapokra vannak felépítve.

Ötletszerűnek tűnnek a váltások a hangszerelésék vagy műfaji kifejezésformák között, de sehol sem érződik öncélúság bennük. A pörgős témák mellett a folyamatosan változó dinamika is hatalmas adag energiát ad hozzá az élményhez, a zene lendülete és a hallgató figyelme így egy pillanatra sem lankad. Az izgalmas album végére érve annyit azért érzünk, hogy koherensebb, kerekesebb is lehetne ez az erőteljes élmény. Talán ez a fejlődés útja.

Laczko Krisztián

Hunnia Records
HRCD 1111

LUKÁCS MIKLÓS: CIMBALOM CONCERTOS

Hogy Lukács Miklós mekkora nemzeti kincs, azt megmutatta például a 2010-es Jazzforum Budapest, amikor három különböző zenekarral szerepelt szólolistaként, vagy hogy Eötvös Péter éppúgy ragaszkodik hozzá, mint Miczura Mónika. Akinek csak fontos a magyar jazz, rajong érte a Dreschkvartett meghatározó tagjaként. A Cimbalomversenyeket, amelyeket Müpa-koncerteken mutatott be, Lukács négy fontos magyar szerzőtől rendelte azért, hogy a hangszerre végre olyan versenyművek szülessenek, amelyekben a cimbalom teljes, fantasztikusan gazdag tárházát meg tudja mutatni. De nem ő volna, ha ezzel beérné: a crossover felé terelte (erre amúgy is nyitott) szerzőit, akiktől azt kérte, improvizatív részeket is bízzanak rá. Lukács klasszikus végzettségű előadóművész, ha elképesztő technikáját és megjelenítő erejét nézzük, de izig-vérig jazzista, ha nyitottságát és improvizációs kalandvágyát figyeljük. A négy felkért szerző azonos műfajú műveit egymás után meghallgatni olyan, mint egy négyfogásos vacsorát végigenni. Vukán György, Szakcsi Lakatos Béla, Oláh Kálmán és Fekete-Kovács Kornél abban a biztos tudatban szerezték darabjaikat, hogy az interpretátor/improvizátorral rokon lelkek lévén, nyugodtan saját magukat adhatják. Igen, mind a négyen, Lukács nem véletlenül őket kérte fel. Vukán műve romantikusan elbűvölő, Szakcsi tekintélyeket mellőzően modern, Oláh Kálmáné bartókosan ihletett, Fekete-Kovácsé nagyra törő és merész. Úgy sejtem, hogy Szakcsi és Fekete-Kovács adott leginkább szabad kezét a szólistának, akinek együtteséből Szandai Mátyás és Dész András is közreműködik. A Budapest Eclectic Strings Zenekar Werner Gábor vezényletével derekasan helyt állt, nem volt könnyű dolguk. Mondom, lakoma a javából.

Zipernouszky Kornél

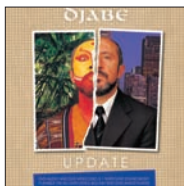
Folk Európa – Hangvető
FECD 054

Fújjon bele!

500 féle kipróbálható hangszer
www.fontrade.hu

FON
TRADE MUSIC

HANGSZERBOLT ÉS FÚVÓS
HANGSZERÉSZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon
9:00–17:30-ig

DJABE: UPDATE

Gramy Records

GR-099

Update című albumával is hozza a tőle megszokott egyéni hangzást a Djabe, amely megalakulása óta üde színfolt a magyar zenei életben. A Djabe sosem maradt a már letaposott ösvényeken, mindig új utakat keresett és talált magának. Elsőrangú jazzmuzsikájukhoz inspirációt a magyar, illetve különböző egzotikus népzeneiből merítettek, mégsem váltak folk jazz-bandává. Megtalálták az arányokat, zenéjük a sajátjuk, minden más csak az ihlet forrása. Kiemelkedő a hangszerjáték, a világosan érződő együttgondolkodás zene közben. A Djabénál kezdettől hangsúlyos és a hazai viszonyokhoz képest különösen kimagasló volt a technika jelenléte, és a lemezeik sem voltak soha szokványosak. Az Update is új a maga nemében a magyar piacon, a kétoldalú DVD egyik oldala a videó-, másik az audio-változatot tartalmazza. KEV

THE BRAG PACK: JUST BRAGGIN'

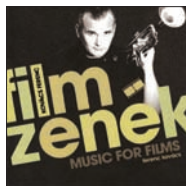
Stankoffmusic

STM 003

Nemzetköziből formációt aligha lehet elképzelni: Mester Dániel (szaxofon) magyar, Sri Hanuraga (billentyűsök) indonéz, Roald Becher (dob) holland, Paul Rutschka (basszusgitár) német. Nem alkalmi társulás, mindannyian az amszterdami konzervatórium jazz tanszakán tanultak, ahol barátság alakult ki köztük, majd 2011-ben megalakították együt-

tesüket. A 12 számot tartalmazó CD a tagok eltérő kulturális hátterének és szerzeágazó érdeklődésének a tükré: igazi fúziós muzsika, amelyben a bebop, a funky, a rock, az indonéz és a lengyel népzene elemei egyaránt megtalálhatók. Hat darab Hanuraga szerzeménye vagy feldolgozása, négyet Mester jegyez. Az anyag erőteljes kompozíciós gondolkodást mutat, a csapatot rokonszenves ifjonti hév hajtja, az egymásra találás öröme sugárzik a remek szólkokra lehetőséget teremtő játékból, amiben Mester Dániel tenoron és szopránon is jeleskedik. TQ

KOVÁCS FERENC: FILMZENÉK

Gramy Records

GR-101

A filmzene alkalmazott művészet, funkciója többnyire az, hogy egy adott helyzet hangulatát a maga eszközeivel kifejezze. A filmzene fő témája a cselekmény során különböző változatokban visszatérhet, mint történik ez a lemezre került 24 kompozíció esetében. A fűlszövegből kiderül, hogy a CD a Kovács Ferenc életműsorozat részeként jelenik meg. Milyen filmekhez és színházi előadásokhoz írt zenét a kitűnő hegedűstrombitás? Mindenekelőtt Mészáros Márta Utolsó jelentés Annáról, Ármány és szerelem és Cabiria éjszakai, aztán Jancsó Miklós Liliom című rendezéséhez, de van itt a borvidékekről szóló reklámfilm is – főleg az utóbbi évek terméséből. Nem mind jazz, sőt alig. Kovácsot meghihlette Seress Rezső, Nino Rota, a vásárok és vurstlik keserű világ, a tangó szenvedélyessége. Az atmoszférikus anyag hangszeres és énekelt számain népes előadógárda szolgáltatta meg, köztük Balogh Kálmán, Dresch Mihály, Szirtes Edina Mókus és több djabés kolléga. TQ

YELLOWJACKETS: TIMELINE

Mack Avenue

MAC 1058

Mint a legnépszerűbb közösségi hálózat, a három évtizede működő Yellowjackets is húzott egy idővonalat, mégsem mondanám eddigi munkásságuk összefoglalásának ezt a jubileumi lemezt – ha meg is hívták az ősalapító Robben Ford gitárost egy rövid vendégszereplésre. Szinte példa nélküli történettel rendelkező pályafutásuk sikerének titka egyben minden lemezük jellemzője: a sajátos, Russell Ferrante-féle kompozíciós és harmóniai gondolkodásmód, amely az évek során nem változott, s egyfajta védjegye a Darazsaknak. Jobbára nyolcados lüktetés, latinos, R'n'B-s, vagy akár swinges, izgalmas hangszerelések, sajátos, befogadható dallamvilág és briliáns improvizációk. A Timeline viszont kissé öregurasra sikerült, több a visszafogott tempó, a hagyományos megoldások, pasztellesebbek a színek, kevesebbszer kapjuk fel a fejünket. Most ilyen kedvük volt, meglehetik. BB

FINUCCI BROS QUARTET: HANGOK A JÖVŐNEK

Brokernet Jövő Alapítvány

FBQ-001

Már nem kell magyarázni, kiket takar a Finucci Bros elnevezés, hiszen a Montreux-i versenygyőzelem és – helyezések után támadt figyelem nemcsak külföldön, de itthon is egyre ismertebb teszi Balogh Roland gitárost és ikertestvérét, Balogh Zoltán zongoristát, akik mellett a csa-

patban Horváth Plútó József basszusgitárosok és Bordás József dobos. Nem elírás, Európában talán még élénkebb az érdeklődés a Finucci iránt, mint itthon. Ők azonban ragaszkodnak a szülőföldhöz: vonzódásukat a magyar népi kultúrához ezzel a lemezzel is bemutatják, hiszen nyolc népdalt vesznek alapul virtuóz muzsikájuk megszólaltatásához. Ízléses, alázatos a dal-lamok feldolgozása, a romás cizelláltság éppúgy elér bennük, mint az elektronikus hangszínek. Nesztor Iván furulyajátéka és Rontó Kitti éneke adnak további értéket az anyaghoz. Roland büszkén vállalja, hogy Babos-tanítvány, ez itt is hallatszik. BB

ALUNE: AYO NENE

Hunnia Records

HRCD 1103

A főhős Alioune Wade, szenegáli basszusgitáros, énekes, az ő névvariációja szerepel a lemezbortón. A jazzkedvelők a Syndicate Zawinul utáni kiadásából ismerhetik virtuóz játékát. Ezen az albumon is felsorakoznak más, különböző nációnízi muzsikások mellett a szindikátusbeli társak, Paco Sery, Thierry Eliez, Emile Parisien, Jorge Bezzerá és Aziz Sahmaoui, de az Ayo Nene nem a zawinuli hangzásvilágot idézi, jóval erősebb rajta az autentikus szenegáli zene hatása – a lemez akár a világzenei rovatban is helyet kaphatott volna. A 11 szám többségét Alune szerezte, mondanivalójuk szorosan kapcsolódik hazája kultúrájához, hagyományihoz. Balladisztikus költemények, személyes vallomások, főhajtások. Jellegzetes nyugat-afrikai orgánumával előadott éneke mintha nem is egy megtermett férfiból törne elő. Az egzotikum betetőzése, hogy az anyagot Magyarországon rögzítették és adták ki. BB

BAGI TÓTH CSABA: AVED IVENDA

Enja – Varga

ENJ-9579 2

Alig van lemez, amit itt és a lángolósan gitáros honlapon is tárgyaltatik, de ez ilyen. Tutira megy: balkáni blues, mélyenszántó groove-ok világzenei ráfogással, rock alapokon. Bagi Tóth Csaba Al di Meola és Tátrai Tibor bátorításával jutott ilyen messzire: Al, Al zenészei, és más világsztárok (pl. Dave Weckl) közreműködnek lemezén. A cím nem a tehetséges, Jánosnak keresztelt magyar szaxofonosra utal, hanem a közelítő tételre. A macedón, roma, szerb, magyar és még néhány további rétegből összepréselt lemez feszesen peng, rendes hűrtépes van, méltó szerzőnk imént említett példaképeihez. Mégis levon az Enja által kiadásra érdemesített produkció értékéből, pedig parádés ez a sztárnévsor, hogy az eredetiség legfeljebb csak megcsillan a korongon. Biztosan a mi Csabánk tud csak pontosan ilyen fémet préselni, de azért ezek az alkotóelemek egytől-egyig ismerősek Közép-Európában és a Balkánon. ZK

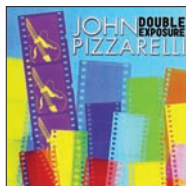
JIM HALL-PAT METHENY

Nonesuch – Magneoton

7559-79909-9

Az 1998 nyarán felvett Telarc-album a Nonesuch gondozásában jelent meg, teljesen új borítóval. A mostani fedőlap fotója a két gitárosról többet sejtet a kivételes duó interakciójáról, mint a nemesen egyszerű, fotó nélküli Telarc-címlap: Hall hatvannyolc, Metheny negyvennégy éves volt a

felvételek idején, mégse két különböző generáció képviselőjének alkalmi együttzenéléseként, hanem a stílári eltéréseket és a heterogén művészkaraktereket maguk mögött hagyó gitárosok időn-téren felülemelkedő társalgásaként hallgathatjuk ezt a csipkefinomságú tizenhét számot, melyek közül hat élő felvétel. A homogén anyagból kiemelhetjük öt közös szerzeményüket, melyek számos improvizációként váltak ismertté. A magyar hallgatónak különösen kedves a The Birds And The Bees, hiszen Zoller Attila kompozícióját a felvételek előtt néhány hónappal elhunyt gitáros emlékének ajánlotta a duó. M/JGy

JOHN PIZZARELLI: DOUBLE EXPOSURE

Telarc – Karsay és Társa

TEL-33221-02

A pop és a jazz fúzója nem új keletű, az átjárásra megannyi példa akad, de azzal eddig kevesen próbálkoztak, hogy párba állítsanak popsámokat és jazzörököket, mint teszi az amerikai swinges hagyomány örököse, aki nyitó számként a Beatles I Feel Fine és Lee Morgan Sidewinder című szerzeményét rendeli egymás mellé. A társítás merész, de működik, a zsánerek könnyedén csúsznak át egymásba, mint Joni Mitchell Free Man in Paris című száma esetében, amely érzéki bossa nova változatban hangzik el. Természetes transzformáción esik át Tom Waits Drunk on the Moonja vagy James Taylor Traffic Jam elnevezésű darabja, de említhetnénk a Steely Dan, Elvis Costello, Neil Young slágereit is. Pizzarelli az improvizációit scattelve kísérő gitárosként, puha hangú énekesként és váratlan megoldásokra képes hangszerelőként is meghatározza a kellemesség bizsergető érzésével ható zenét. TQ

CLARK TERRY: THE HAPPY HORNS OF CLARK TERRY/IT'S WHAT'S HAPPENIN'

Impulse! – Universal

060252780957

Clark Terryt Dizzy Gillespie nevezte a világ legnagyobb jazztrombitásának. Ez a ma már sajnos nagybeteg, de fénykorában életvidám, bővérű és hatalmas technikával megáldott zenész, aki a swingtől a hard-bopig terjedő zónában mindenütt otthon van, a hatvanas években felvett két szenzációs nagylemezt tömörítő albumon ékes bizonyítékát adja, hogy Gillespie nem álszerénységből magasztalta az egekig. Terry nem csak hatalmas formában és hangulatban, de kiváló társaságban játszik. A hozzá hasonlóan Ellington és Basie zenekarait megjárt tenor titán, Ben Webster, a parkeri emlékün nevelkedett alt-szaxofonos/klarinétos Phil Woods és a zenei polihisztor zongorista, Roger Kellaway méltó partnere Terrynek, aki, mint oly sok pályatársa, kiváló jazzénekes is. Az album mesterkurzust ad belőle, miként lehet a jazz egyszerre humoros, érzelmes, egyszerű, emészthető és nagy-szerű! PP

KEITH JARRETT: MYSTERIES/SHADES

Impulse! – Universal

0602527 809519

A fiatalabb jazzkedvelők többsége a Standard Trio több évtizedes működése révén ismeri Keith Jarrett művészetét. Pedig a hetvenes években az „amerikai kvartettjével” készített albumai a művész pályájának ki-

emelkedő szakaszát képviselték. A két album zenei anyaga – összesen nyolc saját szerzemény – olyan frissen hat ma is, mint születésük idején, három és fél évtizede. A zseniális fiatalember zenei elképzeléseiben számtalan hatás érvényesült: a country, a rock, a blues, a latin zene, a klasszikusok és az avantgárd jazz. Mindehhez ideális partnere volt a tenoros Dewey Redman és az állandó tagok: Charlie Haden a bőgőn és Paul Motian a dobokon. A perkusszív hatások fokozására még Guilherme Franco is közreműködött, sőt olykor Jarrett és Redman is „beszállt” valamilyen ritmushangszerral. Jó felidézni a jazz misztériumát és sokszínűségét Keith Jarrett avatott tolmácsolásában. M/A

CHARLES MINGUS: 2 ON 1

Impulse! – Universal

0 602527 809533

A „2 on 1” sorozat két, 1963-ban készült kiváló LP-jét tartalmazó koronggal emlékezik a Mesterre. A nagyzenekari hangzást igen nagyra értékelő bőgős egy 11 tagú, majd egy 16 főre bővített együttesrel rögzítette a két albumot pár hónapon belül. Maga Mingus is pályája csúcsaként értékelte mind a lemezeket, mind pedig a kitűnő erőket felvonultató zenekarokat, amelyekben olyan művészeket találunk, mint Eric Dolphy, Booker Ervin és Jerome Richardson a fúvósoknál, vagy Jaki Byard a zongoránál. Mingus szokatlan dinamikai, ritmikai, tempóbeli váltásokkal forradalmasította a korabeli jazzt. A nagy szintetizáló beépítette művészetébe a gospel és a blues mellett a műfaj történetének minden stílusirányzatát, Debussy és Ravel újításait és a latin zene elemeit is. És rajongott Ellingtonért, ami világosan tetten érhető big bandjeinek hangzásvilágában. M/A

„A népzene
a legjobb
alap”

**Találkozás
Szvorák Katalinnal**

Az autentikus népzeneben és a folklórra épített zenei kísérletezgetésekben egyaránt maradandót alkotó énekes, Szvorák Katalin több szempontból is alternatívnak, harmadik utasnak nevezi munkásságát. Mint mondja, tanítványai közül pszichiáter helyett sokan hozzá fordulnak lelki békéért. Életéről, pályafutása eddigi legfontosabb állomásairól, további terveiről beszélt a művész a Gramofon olvasóinak.

◆ Bencsik Gyula

Gramofon: Huszonkét évesen már a Népművészet Ifjú Mestere díjban részesült. Mennyire vezetett egyenes út az Ipoly-menti Pinctől Füleken át a népdalokon keresztül a díjig?

Szvorák Katalin: Utam nem volt egyenes, de éppen a görngyösségének köszönhetően vagyok edzett, és élvezem jelenem minden pillanatát. Gyermekként Pincen, egy Ipoly menti 300 lelkes faluban próbálgattam a felnőttek világát: libákat legeltettem és az egész faluközösség szocializált. Még élt a nagycsalád, még melegített a búboskemenccénk, és ez az idilli környezet indított útnak. Jenő cigány nagyapámat borotválta, majd vasárnaponként legkedvesebb nótáit húzta fülebe. Óvoda helyett az Ipolyban fürödtem vagy Jolika barátnémmal lakodalmast játszottunk, de tanítottuk a tyúkokat is a „magasabb” tudományra. Jóval később a fülekpüspöki táncegyüttes lelkes tagja lettem, itt már ismét énekeltem, közben tagja lettem az iskolai énekkarnak is, de a legnagyobb sikereket lelki rokonom, Kovács Kati táncdalaival értem el. Kishitűségem tompították a rajzversenyek és különböző versenyszerűen úzótt sportágak. Az érettségi előtt kétszer nyertem meg a szlovákiai magyarok népdalversenyét, majd segédtanítóskodtam Füleken. Olykor matematikát, sőt fizikát is kényszerültem tanítani, de minden órát dalolással kezdtünk. Egy évvel később már a budapesti Eötvös kollégium lakója lehettem. Budapesten minden összekuszálódott lelkemben, mert én voltam a vidékről érkező palóc-magyar lány, a cseh, illetve szlovák diák, aki „jaj de szépen beszél magyarul”. Az útkezés és önmagam keresésének nehéz időszaka következett, de ebből az állapotból hamarosan kizökkentett 1980-ban a Népművészet Ifjú Mestere-díj. Ezt akkor csehszlovák állampolgárként átélni könnyek nélkül nem lehetett.

G.: Számos elismerése közül melyikre a legbüszkébb? Mit jelent az Alternatív Kossuth-díj?

SZ. K.: Számomra a díjak kissé másodlagosak, mert lelkemnek elsősorban a nem manipulált vidéki kisközösségek szeretete és figyelme a fontos. Ezért első helyre a pinci és füleki díszpolgárságot tenném, mert mindkettőt az a közösség adományozta, ahonnan elindultam, akik a gyökereimet táplálják és egész életutamat végigkísérik. Jóleső érzés az alternatív Kossuth-díj tulajdonosának is lenni, hiszen egész pályám alternatív: menedzserek nélkül, nagy fesztiválokat elkerülve, mégis több mint harminc éven át éneklésem nem került teljesen a felejtés homályába. Munkásságom is alternatív, mert olyan tematikus albumokat készítettem, melyek a műfaj „harmadik utasságát” – egyben magányos útját – jelzik. Például nyolc lemezemen a Kárpát-medence népeinek közös dallamkincsét szóltattam meg eredeti nyelveken, a legutolsón pedig a Teremtést dicsérem hét történelmi egyház énekeivel.

G.: Hogyan hangolta össze énektanári munkáját az előadó-művészivel? Milyen a mai népzenei utánpótlás?

SZ. K.: Közel húsz éve tanítok a szentendrei zeneiskolában. Mondanom sem kell, nagyon élvezem. A tanítás nemcsak jó „hangedzés”, hiszen olykor napi 8-9 órát is végig-

énekelek növendékeimmel, de ezentúl is rengeteg pozitív hozománya van. Egyébként a sok dalolás az én lelkemnek is jót tesz, gyógyít. Diákjaimnak köszönhetően örökifűnek érzem magam, az órákon rengeteget tanulok tőlük, és ez a baráti kölcsönösség odáig vezet, hogy jó néhányan a magánövendékeim közül pszichiáter helyett hozzám járnak. Nálam egyébként elsődleges a dalolás öröme, a népdal szeretete, és másodlagos a különböző versenyeken való megmérettetés. A legfontosabb számomra, hogy hozzájáruljak egy lelkileg egészséges gyermek kibontakozásához, aki múltbéli kincseinket továbbörökíti. A népzenevel foglalkozó fiatalok száma örvendetes, így én optimistán hiszem, hogy egyre többen lesznek elkötelezett hívei lelkünk tükrének, a magyar népzeneének.

G.: Kell-e félteni az autentikus népdalokat, népzeneit a feldolgozástól, a kísérletezéstől? Mivel vegyíthető a népzene, mivel nem?

SZ. K.: A népzene, mint minden zene fundamentuma, a legjobb alap, kiindulópont, kifejezőeszköz, hogy zeneileg ráépítve továbblépjünk. Minden bármivel vegyíthető, műfajok keveredhetnek, különös szintézisek és disszonanciák hozhatók létre, egyedi feldolgozások születhetnek. Egyetlen egy szempont, ami fontos: hogy minőséget, továbbörökíthető értéket hozzunk létre. Remek kísérletező talajt látok a jazz-zel való népzenei ötvözeteknél, de hatalmas

jövőt kínál a kortárszene népzenevel való elegyítése is. Minden esetben lényeges a komoly stílusismeret és az alázat.

G.: *Kivel, kikkel dolgozott együtt szívesen eddigi pályája során?*

SZ. K.: Készítettem gyereklemez a Tékával, spanyolországi élő koncertek felvételeiből készült a Bekeccsel közös Live és a Kőfaragókkal az amerikai turnén rögzített Meotis. Nyolc lemezem zenei atyja Kiss Ferenc volt, akinek édeskeserű hangvitele, egyéni lelke nagyban hozzájárult zenei fejlődésemhez. Ezeken az albumokon az egész Kárpát-medence olyan énekelt dallamaiból válogattam, melyek a nemzetek közt vándoroltak, így került sor a Monarchia Zenei Társulás létrejöttére. Ezeken az albumokon a magyar zenészeken túl ott volt a délszláv zenét játszó Vujicsics, az osztrák Tanzeiger, a ruszin muzikát megszólaltató Técsői Banda és a nyitrai Ponitran zenekar. Készítettem egyházi albumot a pápalátogatás tiszteletére a Hegedős Együttessel és a kassai Csámborgóval. Az elmúlt években egy egyházi lemeztrilógia jelent meg, majd az ökumené jegyében A Teremtés dicsérete. Utóbbi két lemezem zenei komponistája az „aftercryngos” Pejtsik Péter volt, aki kellő muzikalitással szinte kortárszenévé varázsolta a régi egyházi dallamokat. Életem külön fejezete Horváth T. Károlynak köszönhető, aki Weöres-megzenésítéseiével lepott meg, a másik Illés Lajos, akivel félszavakból is értettük egymást. Ő nemcsak két rockoratóriumában szánt nekem főszerepet, de két lemezem zenéjével is megajándékozott.

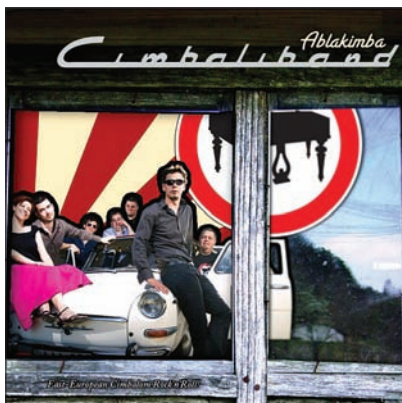
G.: *Milyen irányban folytatódik a pályája?*

SZ. K.: A közeljövőben is alkotni vágyok: egy újabb gyereklemez. Folytatnám „közép-európás” sorozatomat, de szeretnék palóc népmeséket is mondani. Pénztelen világunk viszont azt sugallja, hogy a jövő alkotásai csak néhány száz példányban készüljenek el CD formában, viszont azonnal kerüljenek fel a honlapomra letölthető állapotban. Jelenleg is már közel 20 hanghordozóm tölthető le ingyen, mert én így is szeretnék azokhoz szólni, akik üzeneteimre kíváncsiak. Egyébként koncertjeimre sem a „sznobok” járnak, hanem inkább kispénzű emberek, akiknek gondot okoz a belépőjegy és egy CD megvásárlása is.

G.: *Melyek voltak a legemlékezetesebb fellépései itthon és külföldön, s miért azok?*

SZ. K.: Daloltam müncheni kórházban, amerikai lovardában, francia marhavásáron, a Víz Világnapján Kyotóban, némaságot fogadott német apácáknak, ezer egyforma kínainak. A helyszíneket, az alkalmakat még tovább folytathatnám, de ennyi idő távlatából azt kell mondanom, hogy számomra egy-egy vidéki zárt település – mondjuk egy nógrádi falvacska – néhány tucatnyi templomi közössége és őszintesége felér a Bobby McFerinnel történt duettezzemmel. Számomra fontosabb a belső harmónia, az általam közvetített üzenet. ■

Az énekesnő hivatalos honlapja: www.szvorakkatalin.hu

CIMBALIBAND: ABLAKIMBA

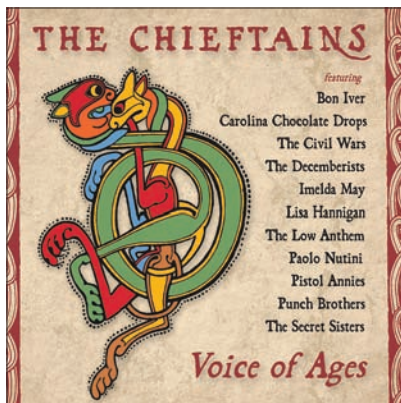

Kelet-európai Cimbalom Rock'n'Roll – hirdeti a Cimbaliband Ablakimba című lemeze, amely első hallásra valóban sajátos egyvelege a különböző népek és korok jellegzetes stílusainak. Bár léteznek érdekes kísérletek a népzene „modernizációjára”, már ha egy több ezer éve töretlenül és önműködően fennálló műfaj rászorulhat bármiféle mesterkéltségre, sajnos azonban a képlet hasonló kezd lenni az egyébként jól startolt Cimbalibandnál is, mint a legtöbb hazai „worldmusic” formációnál: a mesterségbeli tudás hiába elégséges, ha az invenció szűkös. Ráadásul ahhoz, hogy valaki népzenevel fűszerezett Rock'n'Rollt, vagy akár csak mai szórakoztató zenét játsszon, elengedhetetlen, hogy az utóbbi műfajok előadói karakteréből is hordozzon magában valamit. A gyenge pont Szita Eszter, igaz, a magyar mezőnyben általában az énekes lányokkal van a legnagyobb gond: vagy félnek kilépni a népdalkörös kategóriából, vagy egyszerűen nincs bennük annyi spiritus, mint amennyi mondjuk Ferenczi Györgyben, aki ezen a lemezen is példát mutat lendületből. Mindezek ellenére szépen, precízen felépített számok készültek, hibát nehéz is lenne bennük találni, csak éppen hiányzik belőlük az a plusz, ami időtállóvá, maradandóvá tenné őket.

Felmerül a kérdés, hogy ha már keverjük a stílusokat és a különböző népek tradícióit, miért nem vegyítjük őket olyan megközelítésben, hogy azok tényleges zenei rokonságokat, zenetörténeti kapcsolatokat fedjenek fel, mint teszi azt például Anoushka Shankar vagy mondjuk Sebestyén Márta. A magyar népzene viszonylatában erre akár a török, akár a román, akár a balkáni területek igazi aranybányák, ráadásul ez a szemléletmód a népszerűséget sem csökkentené.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 267-2

THE CHIEFTAINS: VOICES OF AGES

Fél évszázad nagy idő, még az olyan kivételesen nagy formátumú együttesek esetében is, mint amilyen a Chieftains. Az ötvenéves évfordulóra készített albumuk, a Voice of Ages ugyanakkor nem akar időutazás vagy pusztán nosztalgia maradni, hanem a jelenről és a jövőről szól, nem a lezárásról, hanem a folytatásról. Hangzásában is előremutató, ahogy egyébként maga a Chieftains is egyfajta iránytű a világzenében. A The Voices of Ages zenei világában meghatározó az indie folk és a country hatása, s a lemez anyaga a rengeteg izgalmas produkcióval érkező vendégművészek köszönhetően az év egyik legszínesebb albumának ígérkezik.

A közreműködőkből egészen különleges névsor áll össze: Carolina Chocolate Drops, The Civil War, The Decemberist, The Low Anthem, Punch Brothers, The Secret Sisters, Pistol Annies, Lisa Hannigan, Imelda May, Caroz Nunez, Paolo Nutini, Justin Vernon – annyira heterogén és kiváló társaság, hogy már az egy lemezre való sűrítésük is egyfajta kuriózum az újkori zenetörténetben. Mindezek mellett a „The Chieftains in Orbit”, a korong záró száma a bevallottan Chieftains-rajongó Cady Coleman, az úrbéli furulyajátékáról híressé vált NASA-asztronauta révén válik – szó szerint – világszámmá: az űrhajósnő világűrben rögzített furulyajátéka alá játszik Paddy Moloney csapata. Tulajdonképpen ez a sokszínűség az ötven év összefoglalása, amelynek hangzsvilága a különböző stílusú előadók ellenére is egységes marad, s talán ez a legnagyobb titka Paddy Moloney-éknak. Meglehet, hogy az ír zene népszerűsége sem lenne ma ilyen nagy, ha a Chieftains nem emeli ilyen magasra, s ha a tagjai nem ezzel a kiváló arányérzékkel és kimeríthetetlen kreativitással közelítenek hozzá.

Kiss Eszter Veronika

Hear Music – Universal
33437

HERCZKU ÁGNES: TÜZET VISZEK

Már az ókori görögök is... A Prométeusz-legenda óta a tűz fogalma többet jelent az emberiségnek, mint a lángok és a hamu, így a lemez beközönlőjében megfogalmazott gondolatokat szinte már előre értjük: Herczku Ágnes a Tűzet viszek cím mögött mi mindenre utal. Egy órányi gondosan válogatott, igényesen megszólaltatott és szépen összerendezett zene. Szeretetteljes, átélhető tolmácsolás, jól dokumentálva a borító kísérfüzetében. Minden számhoz néhány mondatnyi eligazítás tartozik, amely a szöveg előtt kapott helyet. Két nagyszerű közreműködő énekel a főszereplő mellett, akiktől maga is gyűjtött és tanult, mindketten nyolcvan felül vannak már... Az új feltörekvőket pedig egy tüneményes kislány képviseli, aki például a dudautánzásban nyújt emlékezetes élményt a hallgatónak. A zenekari kíséret arányos, nagyon jelenlévő, de nem válik túlzóvá. Éppen ezért, hiszen sokat is játszanak, talán szerencsésebb lett volna a közreműködőket hangsúlyosabb helyen feltüntetni, nem az utolsó előtti lapon. Az énekest dicséri még a finom hangvétel, ami azonban néhány helyen már talán túlzó is, és a finomkodó előadás felé hajlik, aminek például egy cigány dalban sehogyan sincs helye. A jellemző hang, a mindig hallható picit vibráló egyetlen dalban, az epilógusban válik csak egyenessé, de jaj – abban meg az intonáció látja kárát... Az érthetetlen kivétel a magas és egyenes színvonal alól a 7-es track, Saldino nótyája. Amolyan mulató, magyar nótaszerű – hogy kerül ide? Talán a virtuóz cimbalomszóló az oka... Mindenesetre nem illik a sorba. A lélegzetelállítóan gyönyörű viselet mellől is írja a szívószálas zöld koktélt, de persze értjük: a hagyomány a legmodernebb korban is megtalálja helyét.

Pödör Eszter

Fonó Budai Zeneház
FA 274-2

**CAROLINA CHOCOLATE DROPS:
LEAVING EDEN**

A Carolina Chocolate Drops önmagában lehetne a „crossover” definíciója. Ez a zenekar látszólag egymással kibékíthetetlen ellentétben álló zenei stílusokat képes olyan természetességgel ötvözni, ahogy azt a különféle kultúrákat egyesítő családokba születő gyermekek teszik. Amerika az ilyen gyermekek hazája, ugyanakkor még ott is ritka ez a fajta egység, a különböző formanyelvek közös nevezőinek megtalálása. Ezen a szinten ugyanis már nem él meg a pusztán „ösztönzenész”. A Carolina Chocolate Drops tagjai nem is csiszolatlan gyémántok, hanem tökéletesre készített ékkövek. Rhiannon Giddens az énekhangjával szinte bármilyen stílust képes megidézni a jazztól a soulon át a hip-hop, a bluegrass, a rhythm and blues, a country vagy a kelta népdalok világáig. Az egyik letehetősebb énekesnő a világzenei műfajok terén, aki ráadásul bendzsón és hegedűn sem utolsó. Társai is egytől-egyetlen hangszereik alapos technikai tudásával hozzák a pontos alapokat, amelyet természetességgel, hihetetlen képzelőerővel és rendkívüli muzikalitással töltenek meg. Biztosan sláger lesz a Country Girl, már az interneten is terjed a szám klipje, amely képi világában is tökéletesen megidézi az amerikai vidéki életérzést, azt az olvasztótégelyt, amiből a Carolina Chocolate Drops is kinőtt: a feketék, az írek zenei hagyományainak, és az egyéb európai országokból hozott tradícióknak a természetes összeolvadását, egymásra hatását. A címadó Leaving Eden ballada is garantáltan ismertté válik majd, azonban Rhiannon Giddens énektudását dicséri a záró, kíséret nélkül előadott Pretty Bird is. A különböző korok és stílusok keverednek, de a lemez ennek ellenére egységes képet mutat.

Kiss Eszter Veronika

Nonesuch – Magneoton
400169

**PACO DE LUCÍA:
EN VIVO**

A modern flamenco atyjának egyik fő vívmánya, hogy a hagyományosan csak kísérő szerepet játszó gitárt kiemelte az alárendeltségből és szólóhangszerré tette. A tradicionális flamenco esetében hangszerelésről nem is igazán beszélhetünk. Ezzel szemben De Lucia régóta legalább hathétfős formációban játszik, ahogyan azt például Carlos Saura 1995-ös Flamenco című filmjében is láthatjuk. Együttesében szerepel egy második gitár, basszusgitár, ütőhangszerek, Dallamhangszerként olykor fuvólát alkalmaz, jelen esetben szájharmonika szól – zseniális. Egyedül a szintetizátor akkordszönyegei hangzanak meglepően, de ez is besimul a zenei szövetbe. Kompozíciói sok megírt részt tartalmaznak, gyakran olyan hosszú témákkal és változatos harmóniamenetekkel, hogy az kimeríti az etno-jazz fogalmát is. Ez a bravúros kompozíciós technika az első rész utolsó száma, a csaknem 17 perces Moraito siempre folyamán kulminál. A koncertfelvétel spontaneitása magával ragadó. Az album anyagát 2010-es európai turnéja során (Debrecent és Budapestet is érintette) spanyolországi helyszíneken rögzítették. (Reméljük, a DVD-jét is nemsokára kézbe vehetjük.) Négy-négy szám (valóságos eposzok) kapott helyet a két korongon. A táncok (minera, solea por bulerias, bulerias, siguiriya, rumba) kis mértékben megtartják formájukat, de messze elrugaszkodnak azoktól. Hallhatunk új számokat is, és régebbi zenei témák (Zyriab) átdolgozásait. Újból be kell látnunk, hogy nem csupán újító, hanem (közeledve a hetvenhez) folytonosan megújulni képes művész. Azt a maga elé állított örült magas színvonalat pedig, amit lemezein megszokhattunk, legnagyobb örömünkre, élőben is nyújtja!

Pödör Bálint

Universal
62527957289

**CAETANO VELOSO AND DAVID BYRNE:
LIVE AT CARNEGIE HALL**

Veloso kétség kívül az élmezőnyben van a brazil trubadúrok sorában – mondjuk, ha bossa-nova, akkor nekem inkább Joao Gilberto. Lírai, szinte suttogó ének, lassú gitárpengetés a bossa-nova jellegzetes, szinkópás lüktetésében: Veloso ezeket tudja vérprofi módon, hamar intim hangulatot teremt a koncerten. A szöveg valószínűleg fontos tartalommal bír, de ennek megértése híján, sajnos hamar unalmassá válik a műsorfolyam. (Tizen-nyolc jól fűsült, három és fél perces song.)

A hetvenes-nyolcvanas években sikeres amerikai Talking Heads együttes nagy talány számomra. Annak idején valahol a pop, a rock és a punk között lavíroztak, de a lázadást nem vitték túlzásba. Byrne manapság szólóban folytatja, és ugyanannyira hallat magáról filmrendezőként, íróként – igazi minden lében kanál. Kár, hogy a valódi tartalmat nem érezni mögötte. A Talking Headsnek elég jók voltak a hangszerelése, például, amikor etnikus hangszereket is használtak világzenei „korszakukban”, ez elvitte a gyengébb kompozíciókat is. Ehhez képest, ugyanazokat az egykori számokat előadni énekel, egy szál gitáron: nagyon üresen szól. A hetedik, „susogós” bossa-nova után lép színre Byrne, és frissítőleg hat, hogy dalai más ritmikájúak, közepes tempójú, bölögatós slágerek. Ugyanakkor nem derül ki számomra, mi köti össze a két énekes-gitáros művészt. Néha tercelve énekelnek (kontratenori magasságokban), együtt gitároznak, de igazi, lényegi fúzió nem jön létre. Ha Veloso eredetibb figurát választ partneréül, izgalmasabb lehetett volna a koncert.

Talán csak azt akarták nyújtani a Carnegie Hall úri közönségének, amit az elvárt, így viszont bátor ötletek hiányában az egész projektet csak üzleti fogásnak tekinthetjük.

Pödör Bálint

Nonesuch – Magneoton
400163

Analóg vagy digitális?

Kilencedik rész: a CD továbbfejlesztése

Amikor az 1880-as években Emil Berliner megalkotta a hanglemezt, talán nem is sejtette, hogy tálmánya még száz év múltán is használatban lesz. Sőt, az általa kifejlesztett normál lemez olyannyira bevált, hogy az 1940-es években Goldmark Péternek nem kis erőfeszítésébe került, hogy a lemeztársaságokat meggyőzze a korszerűbb mikrobarázdás, LP lemez előnyeiről. Ma már elmúltak az idők, amikor a megbízhatóság, hosszú távú kiszámíthatóság, kis rosszindulattal fogalmazva: a konzervatív változatlanság az ideál, ehelyett a technika szakadatlan fejlődésébe vetett hit határozza meg életünket. Így azután már a CD sem az egyetlen digitális hordozó, megszülettek az utódok, s közöttük évtizedek óta dúl a formátumháború, érvek és ellenérvek feszülnek egymásnak, a vásárló pedig sokszor tanácstalanul szemléli azt az idegen világot, melybe belecsöppent. Indokolt tehát, hogy egyre bonyolultabb digitális világunkból kiragadva az alábbiakban legalább a CD néhány továbbfejlesztett változatával megismertessük olvasóinkat.

✦ Ujházy László

A továbbfejlesztés okai

A CD megjelenésekor mind a „szakmán belül”, mind pedig a vásárlók részéről felmerültek kifogások annak hangminőségére vonatkozóan. Hogy ezek mennyire voltak jogosak vagy mennyire csak a korai lejátszók esetleges műszaki hiányosságaiból eredtek, esetleg csupán az akkor még megszokott LP-hangzás hívei voltak elégedetlenek, az ma már nehezen dönthető el, ám valószínű, hogy ezek a tényezők együttesen jelentkeztek. Voltak olyan vélemények is, hogy a CD nem kedvez a vonós hangszereknek. Valóban: a közelmikrofonozott hegedűk magas fekvése (pl. egyes vonósnégyes-felvételeknél) nagyon élesen szólalt meg, sokkal keményebben, mint az LP-n. Más feltételezések szerint a hangzásbeli problémák abból eredtek, hogy a hangmérnökök kezdetben még nem tudtak „CD-re keverni”. Ez természetesen nem állja meg a helyét, hiszen a felvétel készítését közvetlenül megelőző beállítás, azaz hangpróba során a hangmérnök beállítja a felvétel hangzásképét, s ha ettől a felvett anyag lényegesen eltér, akkor nem a hangmérnökben, hanem a felvételi rendszerben van a hiba. Az is a CD-vel szembeni bizalmatlanságot jelezte, hogy a Hifi-bemutatókon tüntetően nem CD-ről, hanem LP-ről elhangzó felvételekkel teszteltek. Hogy az észrevételeknek – elismerve a CD számtalan előnyös tulajdonságát, valamint hogy hangzása megszokható és megszerethető – volt valóságtartalma, jelzi, hogy a szakma nem tekintette a digitális technikát a CD-vel lezártnak, hanem folytatta a kutatást egy jobb hangminőségű rendszer megteremtése irányában. Ennek egyik jelentős lépcsőfoka volt az SACD.

Az SACD

A CD-technikában alkalmazott 16 bites, 44,1 kHz-es mintavételű rendszer javítása érdekében született egy teljesen új kódolási rendszer, eredetileg kizárólag professzionális felhasználásra, mégpedig elsősorban a japán rádióarchívumok sok százezer analóg felvételének jó minőséggel történő digitális átmentésére. A rádiók archívumában a korábbiakban csak hanglemezek és analóg magnetofonszalagok voltak találhatóak. A felvételek digitalizálása egyrészt azért vált szükségessé, mert a számítástechnikai alapon történő szerkesztés és adásba küldés csak ezután valósulhat meg, de a régebbi hangszalagok, lakklemezek sérülékenysége okán is elengedhetlenné vált. Bár az eredeti hanganyagokat a digitális „átmentés” után is az előírt körülmények között kell tárolni, a digitalizált kópia minősége mégsem közömbös. Ám ismert, hogy a rókának olykor több bőre van, így az új kódolási rendszer hamarosan a kereskedelemben is megjelent „szuper audió CD” elnevezéssel – innen az SACD rövidítés.

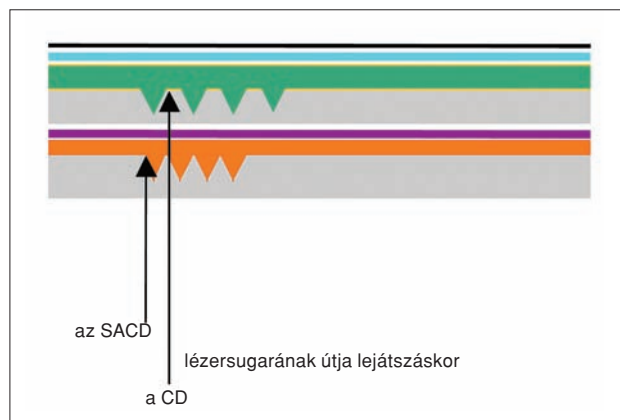
A kódolás módját a lemezeken is feltüntetik; valamennyi SACD-n olvasható a DSD (Direct Stream Digital) rövidítés. Az eljárás alapelve, hogy a korábbi – a digitális technika alapjait ismertető – írásunkban leírt két alapvető jellemző: a mintavételi frekvencia és a bitszám között van egy sajátos összefüggés. Ha csökkentjük a bitszámot, akkor ennek arányában növelni kell a mintavételi frekvenciát. (Információelméleti szempontból minden egyes bit elhagyásakor a mintavételi frekvenciát meg kell kettőzni, azonban a jel-zaj arány szempontjából az elhagyott bitenkénti megnégyszerezés az indokolt. A DSD-rendszer tehát

a hagyományos CD 16 bites, 44 100 Hz-es mintavételével szemben 1 bites, de mintavételi frekvenciája 2,82 MHz, ami a CD mintavételi frekvenciájának 64-szerese. Ugyanis ha a 16 bit helyett 1-bites rendszert hozunk létre és négy-szerezünk is, akkor az eredeti 44,1 kHz-es mintavételt $4 \times 16 = 64$ -szeresére kell növelni, s így adódik a $64 \times 44\ 100\ \text{Hz} = 2\ 822\ 400\ \text{Hz}$, kerekítve 2,8 MHz). A DSD-rendszer a korábbiakhoz képest rendkívül egyszerű (különösen lejátszáskor, a digitális jelek analóggá történő visszaalakításakor), hangminősége pedig az általános vélekedések szerint jobb: a hifi zsargon szerint fogalmazva „már majdnem analóg”. (Voltak is olyan ironikus megjegyzések, melyek szerint „ha még tovább javítják a digitális technikát, akkor a végén felfedezik az analógot.”)

Az SACD lehetővé teszi a 6 független (5.1) csatorna rögzítését, azonban itt is meg kellett oldani a sztereó kompatibilitás lehetőségét, gondolva azokra a vásárlókra, akik csak sztereó lejátszási lehetőséggel rendelkeznek. Egy régebbi, a térhatású technikát bevezető írásunkban bemutattuk, hogy e felvételekkel szemben négy követelményt támasztunk: teremhatás, irányhatás, kompatibilitás, térdramaturgia. Az SACD esetében kétfajta: a lejátszhatósági és a hangzasesztétikai kompatibilitásról beszélünk. Az előbbi előírja, hogy a lemez normál sztereó CD-játszón eleve lejátszható legyen, az utóbbi pedig a hangzási tulajdonságokra vonatkozik.

A lejátszhatósági kompatibilitás egyszerű eszközökkel nem teljesíthető, hiszen a két rendszer eltérő struktúrájú, tehát az SACD-kódolást csak olyan lejátszó olvassa és fejt meg, amely erre alkalmas. A kérdést úgy oldották meg, hogy az SACD valójában két lemezt tartalmaz: a lézersugár irányából nézve az alsó az SACD, a felső pedig a hagyományos CD, mely utóbbi a műsor kompatibilis sztereó változatát tartalmazza. E két lemez fél vastagságú (0,6 mm), így összeragasztásuk nyomán jön létre a szabványos 1,2 mm-es teljes vastagság.

Az SACD rétegeinek vázlatos elhelyezkedése (nem méretarányosan) az alábbi:

A rétegek felülről a következők: feliratok (fekete) – CD védőlak (türkiz) – CD tükröző ré-

teg (zöld) – CD polikarbonát alap (szürke) – ragasztó (lila) – SACD tükröző réteg (narancs) – SACD polikarbonát alap (szürke). A nyílak az olvasó lézersugarat jelképezik. Természetesen mindkét réteg leolvasását ugyanaz a sugár végzi, a rajz csupán annak két állapotát jelképezi, annak megfelelően, hogy éppen melyik réteg lejátszása történik. A rajz szimbolikusan arra is utal, hogy az SACD struktúrája a hagyományos CD-hez képest finomabb.

Amikor az SACD-lejátszóba – vagy sokkal gyakrabban az SACD-t is lejátszó DVD-játszóba – behelyezzük a lemezt, akkor a készülék érzékeli az SACD-réteget, (amit egy sötétkéki dióda fénye jelez), s a lézersugár ezt a réteget olvassa le. Ha ugyanezt a lemezt egy normál CD-játszóba helyezük, akkor a lézerefény áthatol az SACD tükröző rétegen, s a CD-réteget érzékeli. Múlt számunkban leírtuk, hogy a tükröző réteg állapota mennyire fontos a lejátszhatóság szempontjából: bármilyen sérülése, elbomlása lehetetlené teszi a kiolvasást. Kérdés tehát, hogyan lehetséges, hogy az SACD tükröző rétegről a lézersugár visszaverődik, a CD-réteg lejátszásakor pedig ugyanazon áthatol? Ez annak a következménye, hogy más az SACD és más a CD réteget olvasó lézerefény hullámhossza, s a lemez behelyezésekor a rajta levő adatok beolvasása nyomán a készülék ezt automatikusan be is állítja. Ilyen értelemben az SACD tükröző rétege „félíg átteresztőnek” vagy „félíg visszaverőnek” tekintendő.

Az eddig elmondottak a lejátszhatósági kompatibilitásra vonatkoznak. A hangzasesztétikai kompatibilitás (a kompatibilitás klasszikus értelmezése szerint) azt írja elő, hogy a sokcsatornás felvétel sztereó változata hangzasesztétikai szempontból nem lehet gyengébb minőségű ahhoz képest, mintha már eleve sztereó változatban készült volna. Más-képp fogalmazva: a surround felvételt sztereó változatban hallgatva a surround hatás eltűnésén kívül a hallgatót más hátrány nem érheti. E feltétel már a stúdióban teljesül, amikor a sokcsatornás változatról elkészül annak sztereó keverése. Mivel tehát a sztereó változat nem automatikusan, hanem külön gondos keverés nyomán jön létre, ezért az SACD sztereó rétege egy minden tekintetben teljes értékű sztereó felvételt közvetít.

Az előadók és a kiadók szempontjából az SACD egyik további jó tulajdonsága, hogy digitális úton nem másolható, tehát „kalóz” terjesztése lehetetlen. Ez a vásárlókat is védi, ugyanis az általuk megvásárolt SACD eredetiségével kapcsolatban garantáltan nem lehetnek kételyek.

A DVD-AUDIO

Az SACD egyik vetélytársa a DVD-AUDIO, amely a DVD-k nagyobb kapacitását kihasználva, mozgókép nélkül sokcsatornás hang rögzítésére képes. Lejátszásához olyan DVD-lejátszó szükséges, amely ennek kódolását

megfejt, s a lemezt behelyezve narancssárga fény jelzi, hogy a készülék képes a dekódolásra. Bekapcsolt TV esetén a képernyőn állóképek, illetve egyéb információk is megjelennek

A DVD-AUDIO szabványa rendkívül rugalmas, különböző digitális jellemzőkkel rendelkezhet, egy- és többretegű változatban, emellett a rögzített hangcsatornák számát is olyan változatossággal kezeli, hogy szinte bármilyen hangrendszerű felvételt „befogad”. Másolásvédelmét sajnos feltörték, így arra alkalmas programmal akár házilag is másolható, minőségromlás nélkül.

Nehéz lenne annak eldöntése, hogy az ismertett két rendszer hangminősége közül melyik a jobb, hiszen a vélemények eléggé megoszlanak, sőt ebben a kérdésben egyfajta tanácstalanság figyelhető meg. Jól jelzi ezt, hogy még sok évvel ezelőtt egy szaklap közleményében az SACD-t dicsérve azt írták, hogy ez az akkori legjobb minőség. Néhány oldallal később viszont az volt olvasható, hogy a DVD-AUDIO annyira jó, hogy még az SACD-nél is jobb. Ugyanakkor olyan „vaktesztekről” is jelentek meg közlemények, melyek szerint a hagyományos CD és az SACD hangzása közötti különbséget csupán a tesztlők kb. fele érzékelték, ami megfelel egy általános valószínűségi aránynak. A vita végére a magunk részéről úgy tehetünk pontot, hogy míg a CD csupán kétszatornás, addig az SACD (és a DVD-AUDIO) könnyedén eljuttatja otthonunkba a korábban készült háromszatornás (pl. régi RCA), a négyzatornás (kvadrafon), illetve a legújabb 5.0 és 5.1-es technikával készült surround-felvételeket, s ez az előnyük a CD-vel szemben elvitathatatlan. A sztereó- és a sokszatornás hangzás közötti óriási különbség mellett valójában eltöpreml annak a kérdése, hogy pl. az SACD valóban „jobban szól-e”, vagy „mennyivel szól jobban”, mint a hagyományos CD.

A sokszatornás DVD

A DVD a képtartalom mellett köztudottan alkalmas a sokszatornás képkísérő hang közvetítésére, ilyen értelemben egy sokszatornás hanganyag akár DVD-n is terjeszthető. Ennek előnye, hogy valamennyi DVD-játszó

kezeli, tehát a lejátszáshoz nem szükséges speciális SACD vagy DVD-AUDIO dekódolásra is alkalmas készülék. Hátránya viszont, hogy a lejátszás hangrendszerét a menüben előzetesen be kell állítani. A felkínált lehetőségek általában a következők: PCM-STEREO (vagy LPCM-STEREO) – DOLBY-DIGITAL – DTS. Ezek közül a PCM-STEREO a normál sztereó kódolást jelenti, az „L” annak linearitására utal. A DOLBY DIGITAL az egyik legelterjedtebb sokszatornás digitális filmhangrendszer, a DTS pedig a „Digital Theater Systems” rövidítése, ugyancsak egy kiváló sokszatornás rendszer. Ez utóbbiak minőségéről könnyen meggyőződhetünk például az opera- vagy hangverseny-DVD-k lejátszásakor.

A hazai forgalomban az ismertett sokszatornás rendszerek közül az SACD a gyakori, gondoljunk pl. a Hungaroton Bartók Új Sorozatának lemezeire, illetve a Budapesti Fesztiválzenekar immáron több éve futó sorozatára. E lemezek mind művészi, mind hangzásesztétikai szempontból csúcsmínőségűek, s csak örülhetünk annak, hogy két kitérő zenekarunk játéka a jelenleg elérhető legmagasabb szinten marad az utókorra. Emellett figyelmet érdemel a BMC kiadó Ligeti-lemeze, mely sokszatornás DVD-n közvetíti a szerző számos jelentős művét, közöttük a Requiemet, melynek hatalmas előadói apparátusa, a rendkívül sok rétegből épülő hangzása csak a sokszatornás technika közegében bontakozik ki a maga teljességében. Vagyis az egyes hangrendszerek hangtechnikai minőségét illető (olykor meddő) viták helyett sokkalta fontosabb annak felismerése, hogy az új formátumok hogyan szolgálják a zeneszerzők és az előadók művészi üzenetét.

Miután sorozatunk kilenc írásában körbejártuk az analóg és digitális technika sok fontos kérdését, valóban itt az ideje annak, hogy a következőkben a főtémában feltett kérdésre kíséreljük meg a válaszadást.

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene, a jazz és a népzene iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Ezért is fontos számunkra, hogy a Gramofon – terjesztési hálózatokon, illetve egyedi boltokon keresztül – az egész országban elérhető legyen. Az alábbiakban felsoroljuk lapunk terjesztési pontjait.

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 1–5. – Mammut II.
- Inmedio 1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 121. – Budagyöngye
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Relay 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1082 Budapest, Corvin, Futó u. 37–45.
- Inmedio 1087 Budapest, Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio 1106 Budapest, Örs Vezér tér 25/A – Árkád II.
- Inmedio Allee 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pályaudvar – metró
- Press Spot Kft. 1123 Budapest, Alkotás u. 53. – MOM Park
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 1.)
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér 2/B – Érkezés
- HUB 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér Skycourt

LAPKER – VIDÉK

- Inmedio 2040 Budaörs, Sport u. 2. – Auchan
- Cora 2045 Törökbálint, Torbágy út 1. B/420.
- Városi Könyvtár 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Inmedio 2400 Dunaújváros, Dózsa György út 56.
- Relay 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 3532 Miskolc, József A. út 87. – Auchan

- 3963 Karcsa, Postahivatal
- Inmedio 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio 4026 Debrecen, Péterfia u. 18. – Debrecen Pláza
- Inmedio 4400 Nyíregyháza, Szegfű u. 75. – Nyíregyháza Pláza
- Relay 5000 Szolnok, Gárdonyi u. 2. – Vasútállomás 1.
- Inmedio-TESCO 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/a
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged Kárász, Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Pályaudvar
- Inmedio 6724 Szeged Árkád, Londoni krt. 3.
- Inmedio 7400 Kaposvár, Berzsényi u. 1–3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio 7621 Pécs, Bajcsy u. 11. – Árkád
- Tabak & News 7621 Pécs, Irgalmasok u. 5.
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 19.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Inmedio 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay 9700 Szombathely, MÁV Csarnok

VIDÉKI KÖNYV- ÉS HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nkft. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2. Miskolci Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f

- koncertek
- fesztiválok
- hírek
- kritikák
- webáruház

www.gramofon.hu

Olvasson tovább!

www.gramofon.hu

2012/2013 ÉVAD BÉRLETEI

VILÁGHÍRŰ vendégművészek • EGYEDI koncertek • KORTÁRS sorozatok

BÉRLETVÁSÁR

2012 május 29-től

www.concertobudapest.hu [>>]

KAMARAKoncertek és még számos MEGLEPETÉS!

CONCERTO
BUDAPEST

KARAJAN BÉRLET

Művészetek Palotája

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

RICHTER BÉRLET

Művészetek Palotája

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

SZERETI ÖN MENDELSOHN?

Művészetek Palotája, Fesztivál Színház

MANÓ BÉRLET

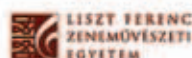
Zeneház, Nagyterem

DZSOPATÁN ÉS GÁSZTONFILD

Magyar Nemzeti Múzeum, Díszterem

További információ a www.concertobudapest.hu weboldalon vagy a
(06-1) 215-5770-es telefonszámon. Zeneház: 1094 Budapest, Páva u. 10-12.

WWW.BFZ.HU

WWW.JEGYMESTER.HU

60 KONCERT — HATFÉLE BÉRLET

Budapesti Fesztiválzenekar

Minden koncert ünnep

DORÁTI- ÉS Solti-BÉRLET

>>> a teljesség igényével

REINER-BÉRLET

>>> délutáni zenehallgatáshoz

FRICSAY- ÉS SZÉLL-BÉRLET

>>> az elfoglalt zenekedvelőknek

ORMÁNDY-BÉRLET

>>> a barokk zene szerelmeseinek

Kérdéseire válaszolunk
munkanapokon 9-től 17 óráig:
+36 80 911 017

**A FESZTIVÁLZENEKAR
ÉS FISCHER IVAN
A 2012-13-AS SZEZONBAN
BUDAPESTEN**